

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ,
ΙΣΤΟΡΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ»

Διπλωματική Εργασία

Αθλητισμός και Τοπική κοινωνία: Η περίπτωση των Πολεμικών
Τεχνών στο Δήμο Πετρούπολης

Ηλίας Σακελλαριάδης

Επιβλέπων καθηγητής: Τσούμας Αθανάσιος

Αθήνα, Ιανουάριος 2023

© Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2023

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής, αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΑΠ και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα της Εργασίας καθώς και το όνομα του ΕΑΠ όπου εκπονήθηκε.

Αθλητισμός και τοπική αυτοδιοίκηση: Ο Δήμος Πετρούπολης

Ηλίας Σακελλαριάδης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Τσούμας Αθανάσιος
«Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π.»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Μαστρογιαννάκης Διαμαντής
«Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π.»

Αθήνα, Ιανουάριος 2023

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου κύριο Τσούμα Αθανάσιο για την επιστημονική του καθοδήγηση και συμπαράστασή του σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της εργασίας αλλά και τον κύριο Κοταρίδη Νικόλαο για την ενθάρρυνσή και την εξ αρχής βοήθεια του.

Σακελλαριάδης Ηλίας

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην κοινωνική προέλευση των νέων και της δραστηριοποίησής τους σε αθλήματα Πολεμικών Τεχνών στην περιοχή του Δήμου Πετρούπολης. Στη συγκεκριμένη έρευνα αξιοποιείται η θεωρία της πρακτικής του Pierre Bourdieu και ιδιαίτερα οι έννοιες *έξη (habitus)*, *κεφάλαιο*, *πεδίο*. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της εργασίας και να κατανοηθεί η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην επιλογή των συγκεκριμένων αθλημάτων καθώς και το πλαίσιο των νοηματοδοτήσεων που αποδίδουν στη συγκεκριμένη αθλητική ενασχόληση λήφθηκαν υπόψη τρεις άξονες. Ο πρώτος άξονας διερευνά τα προσωπικά τους κίνητρα, ο δεύτερος άξονας διερευνά τα δημογραφικά και κοινωνικά τους χαρακτηριστικά, ο τρίτος τις έμφυλες διαφοροποιήσεις. Τα αποτελέσματα της μελέτης αναδुकνείουν την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην επιλογή των πολεμικών αθλημάτων και την εξάρτηση αυτής της επιλογής από οικονομικούς παράγοντες.

Λέξεις – Κλειδιά

Πολεμικές τέχνες, αυτοάμυνα, έξη/habitus, γούστο, κεφάλαιο

Abstract

The aim of this Master's Thesis is to investigate the relationship between the social origin of young people and their activity in martial arts in the area of the Municipality of Petroupolis. In this research, Pierre Bourdieu's theory of practice is utilized, especially the concepts of *habitus*, *capital* and *field*. In order to achieve the aim of the study and to understand the expressions of the social environment in the choice of specific sports as well as the range of meanings attributed to the specific sporting activity, three axes were taken into account. The first axis explores their personal motivations, the second axis explores their demographic and social characteristics, the third axis explores gender differences. The results of the study highlight the influence of the social environment on the choice of martial arts and the dependence of this choice on economic factors.

Keywords

Martial arts, self – defense, habitus, taste, capital

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract.....	vi
Περιεχόμενα	vii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	viii
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1ο. Ο Δήμος Πετρούπολης	4
1.1 Η γέννηση και η οργάνωση του Δήμου	4
1.2 Κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του Δήμου Πετρούπολης	7
1.3 Ο αθλητισμός στον Δήμο Πετρούπολης	9
1.4 Χαρτογράφηση και Κατηγοριοποίηση των Αθλητικών Σωματείων	12
1.4.1 Τα Δημοφιλή Αθλήματα	12
1.4.2 Τα Αθλήματα Υγρού Στίβου	14
1.4.3 Τα Μη Δημοφιλή Αθλήματα με τον μικρότερο αριθμό συλλόγων	15
1.4.4 Τα Αθλήματα Πολεμικών Τεχνών	16
Κεφάλαιο 2ο Θεωρητικό πλαίσιο	18
2.1 Η έννοια της «Τοπικής Κοινωνίας»	18
2.2 Η θεωρία του Pierre Bourdieu	19
2.3 Η εννοιολογική τριάδα habitus (έξη) – πεδίο – κεφάλαιο	20
2.4 Το πολιτιστικό, οικονομικό κεφάλαιο και η συμβολική εξουσία	23
2.5 Το σωματικό κεφάλαιο	23
2.6 Οι έμφυλες ταυτότητες	25
Κεφάλαιο 3ο. Βιβλιογραφική επισκόπηση	27
Κεφάλαιο 4ο. Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας	31
Εισαγωγή	31
4.1 Αντικείμενο και σκοπός της έρευνας.....	32
4.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	32
4.3 Μέθοδος και εργαλείο έρευνας.....	33
4.4 Μεθοδολογία της έρευνας	38
Κεφάλαιο 5ο. Ανάλυση των δεδομένων	40
5.1 Εισαγωγή	40
5.2 Τα κίνητρα των αθλητών ως προς την επιλογή αθλήματος	41
5.2.1 Οικογενειακός παράγοντας και φιλικό περιβάλλον ως κίνητρα	41
5.2.2 Το κοινωνικό κεφάλαιο και ο διαπροσωπικός παράγοντας ως κίνητρα	44
5.2.3 Το Συμβολικό και σωματικό κεφάλαιο ως κίνητρα	46
5.2.4 Οι προσλήψεις για τη σχέση των πολεμικών τεχνών με την αυτοάμυνα και τα χαμηλά επίπεδα επικινδυνότητας της περιοχής	52
5.2.5 Ο οικονομικός παράγοντας.....	53
5.2.6 Έλεγχος περί επινοημένης «Αθλητικής παράδοσης».....	57
5.2.7 Έμφυλα ζητήματα.....	58
Κεφάλαιο 6ο Συμπεράσματα.....	61
Βιβλιογραφία	65
Πηγές από το διαδίκτυο	68
Παράρτημα Α: Χάρτης του Δήμου Πετρούπολης	70

Παράρτημα Β: Ερωτηματολόγιο/Έντυπο συγκατάθεσης	71
---	----

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Γ.Γ.Α.	Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
Δ.Α.Ο.Π.	Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Πετρούπολης
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΠΑ.Λ.	Επαγγελματικό Λύκειο
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Ε.Σ.Κ.Α.	Ένωση Σωματείων Καλαθοσφαίρισης Αττικής
Κ.Ο.Ε.	Κολυμβητικής Ομοσπονδίας Ελλάδος

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα Αθλητισμός και Τοπική κοινωνία: Η περίπτωση των Πολεμικών Τεχνών στο Δήμο Πετρούπολης αποτελεί μια έρευνα η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών του Ε.Α.Π. «Αθλητικές σπουδές: Ιστορία, Κοινωνιολογία, Ανθρωπολογία» και έχει ως αντικείμενο τη μελέτη του κοινωνιολογικού προφίλ των αθλητών και να διερευνήσει κοινωνικές παραμέτρους που τους επηρέασαν να ασχοληθούν με τα αθλήματα Πολεμικών Τεχνών στην περιοχή του Δήμου Πετρούπολης.

Η συγκρότηση της κοινωνιολογίας του αθλητισμού ως διακριτό επιστημονικό πεδίο στις δυτικές κοινωνίες από το 1960, έστρεψε το ενδιαφέρον των κοινωνικών επιστημών στα σπορ και τη φυσική δραστηριότητα ως όψεις της καθημερινότητας. Η χρήση του κοινωνικού χρόνου που αφιερώνεται στα σπορ, τη γυμναστική ή την σωματική άσκηση έδωσε το έναυσμα για την περεταίρω έρευνα των «πρακτικών» οι οποίες αναδεικνύουν πτυχές της πολιτισμικής λογικής του ύστερου καπιταλισμού και τους τρόπους που τα σπορ μετατρέπονται σε πεδίο διαιώνισης δομών ανισοτήτων με βάση το φύλο, την τάξη ή το πολιτισμικό κεφάλαιο» των εμπλεκόμενων ομάδων. (Ζαϊμάκης, 2015:89)

Το συγκεκριμένο θέμα προέκυψε έπειτα από την αρχική παρατήρηση πως στην περιοχή του Δήμου Πετρούπολης δραστηριοποιείται αρκετά μεγάλος αριθμός σχολών μαχητικών αθλημάτων ο οποίος μοιάζει σχετικά δυσανάλογος συγκριτικά με τον πληθυσμό της πόλης και τους συλλόγους που δραστηριοποιούνται σε άλλα αθλήματα. Εκ των προτέρων η κοινωνιολογική θεωρία του Pierre Bourdieu ως προς τη σύνδεση του γούστου με την τις επιλογές των ανθρώπων στις κοινωνικές δράσεις κίνησε το ενδιαφέρον του ερευνητή ώστε η εργασία να προσεγγιστεί κάτω από το συγκεκριμένο πρίσμα. Μελετώντας στη συνέχεια τη βιβλιογραφία διαπιστώθηκε πως έχουν παραχθεί αρκετές έρευνες τόσο από Έλληνες (Παναγιωτόπουλος, 2002) όσο και από ξένους ερευνητές (Besnier & Browells, 2012) σχετικά με τη θεωρία του Pierre Bourdieu για τη διάκριση και συγκεκριμένα ως προς την έννοια του γούστου και κατά πόσο αυτή συνδέεται με την επιλογή αθλητικών πρακτικών. Επιπλέον από την ξενόγλωσση βιβλιογραφία αποτέλεσε πηγή έμπνευσης το βιβλίο του Loïc Wacquant *Body and soul* (Wacquant, 2004) το οποίο επι της ουσίας αποτελεί μια έρευνα για τις σωματικές πρακτικές των επαγγελματιών πυγμάχων.

Η έρευνα έχει σκοπό να μελετήσει την ανθρωπογεωγραφία των συμμετεχόντων σε αθλήματα πολεμικών τεχνών στην Πετρούπολη, να αναδείξει το κοινωνικό – οικονομικό τους προφίλ καθώς και να παρουσιάσει τους παράγοντες που ευνοούν τη συμμετοχή σε αυτά. Θα παρουσιαστούν σημαντικά ευρήματα με βάση τις προσλήψεις από την συμμετοχή σε μαχητικά αθλήματα που σχετίζονται τόσο με έμφυλα ζητήματα όσο και με τις έννοιες του κοινωνικού, πολιτισμικού, οικονομικού και σωματικού κεφαλαίου και τα οποία αναλύονται υπό το πρίσμα της θεωρίας του Bourdieu.

Στην έρευνα συμμετείχαν δεκαπέντε (15) αθλητές εκ των οποίων οχτώ (8) αγόρια και επτά (7) κορίτσια ηλικίας δεκαέξι (16) έως είκοσι δύο (22) ετών που δραστηριοποιούνται στις πολεμικές τέχνες είτε σε υψηλό αγωνιστικό επίπεδο και πρωταθλητισμό είτε σε ερασιτεχνικό επίπεδο. Η επιλογή των σχολών των οποίων οι αθλητές έλαβαν μέρος στην έρευνα έγινε με χωροταξικά και δημογραφικά κριτήρια αλλά και βάσει του είδους της εκάστοτε πολεμικής τέχνης που αυτές διδάσκουν. Οι αθλητές από την άλλη πλευρά επιλέχθηκαν τυχαία για να είναι αντιπροσωπευτικό το δείγμα της μελέτης τόσο από θέμα αθλητικών διακρίσεων και επιπέδου όσο και από θέμα φύλου και να επιτρέπει τη χρήση των νόμων των πιθανοτήτων για την επαγωγή από το δείγμα στον πληθυσμό.

Η εργασία χωρίζεται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση των ιστορικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων του Δήμου Πετρούπολης που θα συμβάλλουν στην κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου της ταυτότητας του Δήμου ενώ παράλληλα παρουσιάζεται η γεωγραφική κατανομή των αθλητικών συλλόγων και των εγκαταστάσεων του Δήμου με σκοπό να κατανοήσουμε τον αντίκτυπο των αθλητικών συσσωματώσεων και υποδομών στην κλίμακα της τοπικής κοινωνίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου της εργασίας το οποίο ανάγεται στην θεωρία της πρακτικής του Bourdieu. Ειδικότερα σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρείται η εστίαση σε σημεία της μπουρντιανής θεωρίας σχετικά με έννοιες οι οποίες βοηθούν στην κατανόηση του τρόπου διαμόρφωσης των προτιμήσεων και την υιοθέτηση επιλογών από τους νέους. Στη συνέχεια στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας σχετικά με τη βιβλιογραφική επισκόπηση παρουσιάζονται θεωρητικές έρευνες που κινούνται σε ανθρωπολογικό, κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο αναφορικά με την κοινωνική και πολιτισμική σημασία του αθλητισμού. Η ανάλυση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε στην παρούσα εργασία και πιο συγκεκριμένα η επιλογή της ποιοτικής μεθόδου για την ανάλυση των συνεντεύξεων που βασίστηκαν σε ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου,

παρουσιάζεται στο τέταρτο κεφάλαιο. Στο πέμπτο κεφάλαιο τέλος αναλύονται τα ποιοτικά δεδομένα που παράχθηκαν από τις συνεντεύξεις των αθλητών και επιχειρείται η απόδοση νοήματος ώστε να απαντηθούν τα κεντρικά ερωτήματα της έρευνας.

Κεφάλαιο 1ο. Ο Δήμος Πετρούπολης

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση των κοινωνικών – οικονομικών στοιχείων του Δήμου ταυτόχρονα με την αθλητική δραστηριότητα της πόλης. Η παρουσίαση θα συμβάλλει στην περεταίρω ανάλυση της σχέσης της επιλογής αθλημάτων πολεμικών τεχνών με τα κοινωνικά κριτήρια στη βάση της θεωρίας του Bourdieu. Πιο συγκεκριμένα στην πρώτη ενότητα παρουσιάζεται σύντομα η ιστορική αναδρομή της γέννησης και οργάνωσης του Δήμου Πετρούπολης. Στην δεύτερη παράγραφο επιχειρείται η ανάλυση της κοινωνικής σύνθεσής του Δήμου αξιοποιώντας δημογραφικά στοιχεία και δεδομένα που βοηθούν στην κατανόηση του μορφωτικού επιπέδου και της επαγγελματικής φυσιογνωμίας του πληθυσμού. Η επόμενη ενότητα του κεφαλαίου περιέχει μια επισκόπηση της ιστορίας του αθλητισμού στην πόλη παράλληλα με την ιστορική και χωροταξική ανάπτυξη των αθλητικών εγκαταστάσεων του Δήμου Πετρούπολης. Τέλος η τελευταία παράγραφος εμπεριέχει την χαρτογράφηση των αθλητικών συλλόγων της πόλης. Εδώ κρίθηκε σκόπιμη μια επιμέρους διάκριση των συλλόγων βάση των κοινών χαρακτηριστικών των αθλημάτων. Ως εκ τούτου στην πρώτη υποενότητα γίνεται παρουσίαση των συλλόγων των δημοφιλών αθλημάτων, στις αμέσως δυο επόμενες υποενότητες παρουσιάζονται οι σύλλογοι που δραστηριοποιούνται σε αθλήματα του υγρού στίβου και τα σωματεία των λιγότερο δημοφιλών αθλημάτων ή εκείνων με τη μικρότερη συχνότητα εμφάνισης στην περιοχή και στην τέταρτη και τελευταία υποενότητα οι σύλλογοι πολεμικών τεχνών .

1.1 Η γέννηση και η οργάνωση του Δήμου

Ο Δήμος Πετρούπολης ανήκει στον δυτικό τομέα Αθηνών και συνορεύει με τους Δήμους Καματερού, Ιλίου και Περιστερίου. Εκτείνεται σε 6.597 τ. χλμ. και έχει συνολικό πληθυσμό 61.166 κατοίκους με βάση την απογραφή του 2021 (ΕΛΣΤΑΤ, 2021). Στις αρχές του 20ου αιώνα και λίγο πριν τον Α παγκόσμιο πόλεμο εμφανίζονται στην περιφέρεια του λεκανοπεδίου αρκετά κηποπροάστια κατά τα πρότυπα των αγγλικών «Garden Cities». Τα κηποπροάστια που αναπτυχθήκαν κατά την τρίτη δεκαετία του περασμένου αιώνα (Γλυφάδα, Ψυχικό, Εκάλη, Νέα Κηφισιά, Ηλιούπολη, Βούλα, Νέον Αμαρούσιον, Διόνυσος, Χολαργός, Κηπούπολη, Φιλοθέη, Τράχωνες κλπ.) δεν είχαν όλα τις ιδίες προδιαγραφές ούτε στόχευαν στο ίδιο αγοραστικό κοινό. Κάποια απευθύνονταν σε

μεγαλοαστούς, κάποια αλλά σε ανώτερες και μεσαίες κοινωνικές τάξεις και τέλος κάποια σε μεσαία και κατωτέρα λαϊκά στρώματα και ακτήμονες. Η ανάγκη αριστοκρατών και αστών να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής έξω από τα όρια της πόλης ωθούν στη δημιουργία της Α.Ε. Κηπουπόλεων η οποία ιδιωτικοποιεί μια αμφιθεατρική πλαγιά του Ποικίλου όρους με σκοπό την οικοπεδοποίηση και την εκμετάλλευσή της. Παράλληλα, εξαιτίας της Μικρασιατικής καταστροφής εγκαθίστανται στην Αθήνα περίπου 300.000 πρόσφυγες και καταβάλλονται προσπάθειες δημιουργίας οργανωμένων οικισμών. Το 1933 η εφημερίδα “Εσπερινή” παρουσιάζει για πρώτη φορά καμπάνια που αφορά την αγορά οικοπέδων στην περιοχή της Πετρούπολης μέσω κουπονιών. Το πρώτο σχέδιο της πόλης χαράσσεται το 1934 και αμέσως η εφημερίδα αγοράζει οικόπεδα προς διάθεση στους αναγνώστες της ενώ από το 1935 χτίζονται τα πρώτα σπίτια της περιοχής κοντά στο δημοτικό πηγάδι και ιδρύεται το πρώτο δημοτικό σχολείο. (Μηλιώνης, 2005:66-103)

Μέχρι τον πόλεμο του 1940 η Πετρούπολη υπάγεται διοικητικά στα Νέα Λιόσια και αναγράφεται ως ξεχωριστή απογραφική μονάδα που καταμετρά 641 κατοίκους. Κατά τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων λαμβάνουν μέρος σε αυτές αρκετοί από τους κατοίκους της και συγκροτείται ένοπλο τμήμα του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ Πετρούπολης. Το τέλος του πολέμου βρίσκει την περιφέρεια δυτικής Αττικής ως καταφύγιο της εσωτερικής μετανάστευσης λόγω της εγκατάλειψης των αγροτικών εκτάσεων της περιφέρειας που έπαψαν να καλλιεργούνται. Το ορθογωνισμένο σχέδιο της πόλης αποτέλεσε πόλο έλξης κυρίως λαϊκών στρωμάτων και ακτήμονων που έψαχναν μόνιμη εγκατάσταση, με αποτέλεσμα στην περιοχή να κυριαρχήσει σαν χρήση γης η κατοικία. Το 1946 και μετά το πέρας του πολέμου η Πετρούπολη αναγνωρίζεται ως χωριστή κοινότητα από τα Νέα Λιόσια και το 1951 εμφανίζεται με πληθυσμό 1612 κατοίκων. (Μηλιώνης, ο.π.:128-145) Εκείνη την περίοδο ξεκινά η δραστηριότητα των λατομείων με χαρακτηριστικότερο το καμίνι που παραμένει μέχρι και σήμερα ορατό στο λεκανοπέδιο. Την δεκαετία του 60’τα λατομεία αυξήθηκαν και λειτουργούσαν σε έντονους ρυθμούς κάνοντας την περιοχή να μοιάζει με τεράστιο εργοτάξιο μιας και εξυπηρετούσε τις ανάγκες ανοικοδόμησης της Αθήνας. (Στο ίδιο:148-224) Στην πόλη συνολικά λειτούργησαν 7 λατομεία τα οποία με το πέρας της λειτουργίας τους αλλοίωσαν το ανάγλυφο του τοπίου. (Τσουρκάνου, Κεφάλαια, 2018:23)

Το 1955 με τον πληθυσμό της πόλης να ανέρχεται πλέον στους 8.520 κατοίκους η Πετρούπολη αποκτά νόμιμο σχέδιο πόλης και ιδρύεται το πρώτο αθλητικό σωματείο ο ΠΑΟ Πετρούπολης. Τη δεκαετία του 60’ η Πετρούπολη φιλοξενεί την ομάδα – θρύλο του

Αθηναϊκού ποδοσφαίρου Άρη Αθηνών η οποία εξαιτίας της ανοικοδόμησης της πρωτεύουσας αναζητά την έδρα της σε άλλες περιοχές. Ο εμβληματικός αριστερός πρόεδρος της κοινότητας Νίκος Παξιμαδάς εγγυάται την κατασκευή γηπέδου για τις ανάγκες του ποδοσφαιρικού σωματείου και για τους νέους της περιοχής. Την επόμενη δεκαετία με το πέρας της δικτατορίας, τα λατομεία της πόλης κλείνουν το ένα μετά το άλλο όπου ως επί το πλείστον θα αξιοποιηθούν ως αθλητικές εγκαταστάσεις και χώροι αναψυχής. Ταυτόχρονα ιδρύεται το Πολιτιστικό – Αθλητικό κέντρο Πετρούπολης με σκοπό την ανάπτυξη κάθε μορφής αθλητικής, καλλιτεχνικής και γενικά πολιτισμικής δραστηριότητας του Δήμου. (Μηλιώνης, ο.π.:168-204) Οι δύο τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα είναι και εκείνες όπου δίνουν στην πόλη την σημερινή της όψη ως προς τις εγκαταστάσεις αθλητικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Στη θέση του λατομείου «Αίμος» κατασκευάζεται το Θέατρο Πέτρας το οποίο θα φιλοξενήσει εκδηλώσεις του φεστιβάλ Αθηνών, δημιουργείται ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός (Δ.Α.Ο.Π.) για την καλλιέργεια του μαζικού αθλητισμού, διαμορφώνονται οι περισσότεροι ελεύθεροι χώροι άθλησης στη θέση εγκαταλελειμμένων νταμαριών, ολοκληρώνεται η διαμόρφωση του Θεάτρου Πέτρας, κατασκευάζεται το κλειστό γυμναστήριο «Νίκος Παξιμαδάς», δημιουργείται το δημοτικό ωδείο, ξεκινούν οι εργασίες κατασκευής του δημοτικού κολυμβητηρίου και η δημιουργία δημοτικού γυμναστηρίου. (Στο ίδιο:238-310) Ο πληθυσμός ανέρχεται στους 38.800 κατοίκους και η πόλη αριθμεί 18 νηπιαγωγεία, 11 δημοτικά σχολεία, 6 γυμνάσια, 5 Λύκεια και ένα ΕΠΑ.Λ.. Από πολιτισμικής πλευράς διαθέτει τμήμα χορού, θεατρικό εργαστήριο, εικαστικό εργαστήριο, εργαστήριο κεραμικής, εργαστήριο φωτογραφίας και αγιογραφίας, φιλαρμονική, κινηματογραφική λέσχη, δανειστική δημοτική βιβλιοθήκη, ωδείο και δημοτικό κινηματογράφο. Ως προς τις αθλητικές εγκαταστάσεις η πόλη διαθέτει δύο κλειστά γυμναστήρια, ένα δημοτικό κολυμβητήριο, γήπεδα μπάσκετ και ποδοσφαίρου ενώ στον δήμο λειτουργούν τμήματα κολύμβησης, τμήμα ενόργανης, δημοτικό γυμναστήριο με όργανα γυμναστικής και αίθουσα αερόβιας προπόνησης, τμήματα καλαθοσφαίρισης, ποδοσφαίρου, βόλεϊ, ενόργανης καθώς και τμήματα για άτομα περιορισμένης κινητικότητας. Οι δραστηριότητες του δήμου διατίθενται δωρεάν ή με χαμηλό χρηματικό αντίτιμο στους δημότες της Πετρούπολης. (Τσουρκάνου, Κεφάλαια, ο.π.:26-27)

1.2 Κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του Δήμου Πετρούπολης

Για την μελέτη των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών χαρακτηριστικών σύνθεσης του Δήμου Πετρούπολης κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθούν, αρχικά και εν συντομία ορισμένα οικονομικά κριτήρια όπως οι αξίες γης, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά που αφορούν την σύνθεση και τους ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού καθώς και κοινωνικά χαρακτηριστικά ως προς το μορφωτικό του επίπεδο και την επαγγελματική του φυσιογνωμία. Προκειμένου να εξεταστεί ο βαθμός μεταβολής των αξιών των ακινήτων στην περιοχή χρησιμοποιήθηκαν οι αντικειμενικές αξίες που ανακοινώθηκαν από το Υπουργείο Οικονομικών κατά τα έτη 1995, 2007 και 2021 (<https://maps.gsis.gr/valuemaps/>). Κατά την περίοδο 1995 – 2007 οι αντικειμενικές αξίες όλων των ζωνών υπερδιπλασιάστηκαν και σήμερα κυμαίνονται από 1050€ έως 1500€. Πιο συγκεκριμένα στις συνοικίες της άνω Πετρούπολης κατά την περίοδο της μεγαλύτερης αύξησης 1995-2007 η μεταβολή αγγίζει το 152% ενώ σε παρόμοια επίπεδα κινούνται και οι περιοχές στο κέντρο της πόλης. Από τα στοιχεία που μελετήθηκαν συμπεραίνεται πως οι υψηλότερες αντικειμενικές αξίες αφορούν τμήματα που βρίσκονται κοντά στο Ποικίλο Όρος και διαθέτουν θέα σε όλο το λεκανοπέδιο καθώς και τμήμα του κέντρου της πόλης με εμπορική δραστηριότητα. (Ρόζα, 2009:17-18)

Όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του Δήμου, με βάση τις απογραφές της ΕΣΥΕ, ο πληθυσμός παρουσίασε μεγάλη αύξηση κατά τη δεκαετία 1981-1991 (37,2%) η οποία συνεχίστηκε και την επόμενη δεκαετία (26,3%). Συμπερασματικά παρατηρείται πως η πληθυσμιακή αύξηση της Πετρούπολης είναι διαχρονική και έχει πολύ υψηλότερους ρυθμούς σε σχέση με γειτονικά προάστια της Δυτικής Αττικής. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην ανέγερση νέων κατοικιών από τη δεκαετία του 80'. Οι νέοι οικιστές επιλέγουν την Πετρούπολη λόγω της γειννίας με το Ποικίλο Όρος, της απουσίας εργοστασίων και της ύπαρξης ευθυγραμμισμένου σχεδίου ρυμοτομίας. Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχετική ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων στην περιοχή χωρίς σημαντικές μεταβολές στην αναλογία ανά δεκαετία, η οποία διατηρείται μέχρι και την τελευταία απογραφή. (Στο ίδιο:23)

Αναφορικά με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά μελετήθηκαν δεδομένα που αφορούν την οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο της εκπαίδευσης, στατιστικά στοιχεία για τα

νοικοκυριά καθώς και η επαγγελματική ταυτότητα του πληθυσμού. Την δεκαετία 1991-2001 παρατηρείται πως οι έγγαμοι αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού και ταυτόχρονα υπάρχει μεγάλη αύξηση των νοικοκυριών με 3 έως 4 μέλη της τάξης του 33,6%. Το παραπάνω γεγονός δικαιολογεί και την πληθυσμιακή αύξηση του Δήμου εκείνη την χρονική περίοδο. Την ίδια δεκαετία ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, την πρώτη θέση καταλαμβάνουν οι απόφοιτοι δημοτικού με το ποσοστό αυτό να βαίνει μειούμενο κατά την πάροδο του χρόνου. Οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης αντιθέτως καταλαμβάνουν την δεύτερη θέση και παρατηρείται σημαντική αύξηση διαχρονικά στην εν λόγω κατηγορία. Τέλος τα χαμηλότερα ποσοστά παρουσιάζονται στους τελειόφοιτους ανώτατων σχολών και όσων δεν γνωρίζουν γραφή ή ανάγνωση (Στο ίδιο:27-31). Για την επόμενη δεκαετία έως την απογραφή του 2011 δεν παρουσιάζονται σημαντικές μεταβολές ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης όμως παρατηρείται αύξηση των ποσοστών των τελειόφοιτων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μικρή άνοδος των κατόχων διδακτορικών ή μεταπτυχιακών τίτλων καθώς και των τελειόφοιτων ΑΕΙ-ΑΤΕΙ. (ΕΛΣΤΑΤ, 2011) Συνοψίζοντας παρατηρείται βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού με άνοδο των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης και των πτυχιούχων ανώτερων και ανώτατων σχολών. Η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου συνδέεται άμεσα με την αύξηση των υψηλών και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων και την ταυτόχρονη μείωση των μικρομεσαίων στρωμάτων. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται η έντονη παρουσία των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατόχων μεταπτυχιακών ή διδακτορικών τίτλων στο κέντρο της πόλης ενώ αυξανόμενα ποσοστά εμφανίζει η ίδια πληθυσμιακή ομάδα κατά την πάροδο του χρόνου στην περιοχή της Άνω Πετρούπολης. Στην συγκεκριμένη συνοικία παρουσιάζουν επίσης υψηλές συγκεντρώσεις και οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένα από τα σημαντικά χαρακτηριστικά που διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στην διάρθρωση της κοινωνικής θέσης του ατόμου στο σύνολο αποτελεί το οικονομικό κεφάλαιο και πιο συγκεκριμένα η οικονομική του δραστηριότητα. Για την εξαγωγή συνολικής εικόνας της οικονομικής δραστηριότητας της περιοχής απαιτείται η μελέτη ως προς τους κλάδους που εργάζεται ο πληθυσμός. Τα παρακάτω στοιχεία αφορούν την ίδια χρονική περίοδο (δεκαετία 1990-2001) και επεκτείνονται μέχρι το 2011. Μια πρώτη ανάγνωση των στοιχείων αποκαλύπτει πως στην Πετρούπολη υπερέχουν ο τριτογενής και δευτερογενής τομέας οικονομικής δραστηριότητας. Η πλειοψηφία των εργαζομένων κατά τις δεκαετίες

του 1990 και του 2000 απασχολούνται με το εμπόριο και τις επισκευές. Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν οι απασχολούμενοι στον κλάδο των μεταποιητικών βιομηχανιών ενώ αυξημένα ποσοστά παρουσιάζονται στους κλάδους δημόσιας διοίκησης, άμυνας, κατασκευών, μεταφορών και επικοινωνιών. Τη μεγαλύτερη κοινωνική ομάδα αποτελούν οι μικροεργοδότες και οι αυτοαπασχολούμενοι επαγγελματίες ενώ ακολουθούν όσοι κατέχουν χαμηλές θέσεις τεχνιτών και εκείνοι με θέσεις ανειδίκευτης εργασίας (Στο ίδιο:36-48) Σύμφωνα με τα στοιχεία της πιο πρόσφατης απογραφής του 2011 στους απασχολούμενους ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας εξακολουθεί να εμφανίζεται με μεγαλύτερα ποσοστά η κοινωνική ομάδα που ασχολείται με το χονδρεμπόριο ή το λιανεμπόριο και δεύτερη εκείνη που εργάζεται στις κατασκευές, την εστίαση και την εκπαίδευση. Στις τελευταίες θέσεις παραμένουν οι ανειδίκευτοι εργαζόμενοι και τα ανώτατα διοικητικά στελέχη.(ΕΛΣΤΑΤ, 2021) Μέχρι το 2001 η πλειοψηφία αποτελείται από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα με ποσοστό 38,4%. Ακολουθούν οι ανώτερες κατηγορίες των μεσαίων στρωμάτων (24,1%) και οι χαμηλές κατηγορίες των μεσαίων στρωμάτων (23,2%) ενώ τέλος τα υψηλά κοινωνικά στρώματα κατέχουν το μικρότερο ποσοστό (4,6%). Χωροταξικά τα υψηλότερα κοινωνικά στρώματα εμφανίζονται στο κέντρο της πόλης και στην περιοχή της Κηπούπολης. Στο κέντρο της πόλης απαντώνται οι ανώτερες κατηγορίες της μεσαίας τάξης ενώ τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα εμφανίζονται κυρίως στην περιοχή της Αγίας Τριάδας και την συνοικία Νησάκι.

1.3 Ο αθλητισμός στον Δήμο Πετρούπολης

Η Πετρούπολη τόσο κατά το παρελθόν αλλά και στην σύγχρονη ιστορία έχει συνδεθεί με αθλητές υψηλού αγωνιστικού προφίλ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο ποδοσφαιριστής Τάσος Μητρόπουλος ο οποίος ξεκίνησε την καριέρα του από τον Άρη Πετρούπολης το 1976 ενώ στη συνέχεια αγωνίστηκε σε υψηλό επίπεδο σε όλες τις μεγάλες ποδοσφαιρικές ομάδες (Ολυμπιακό, ΑΕΚ, Παναθηναϊκό). Παράλληλα είχε συνεχείς συμμετοχές με την εθνική ομάδα της Ελλάδας με αποκορύφωμα την παρουσία του ως μέλος της εθνικής ομάδας που πήρε μέρος στο παγκόσμιο κύπελο του 1994 στις ΗΠΑ. Ο Παναγιώτης Καραϊσκος επίσης την τελευταία πενταετία αποτελεί μέλος της εθνικής ομάδας στίβου και διακρίνεται στους αγώνες δρόμου μεγάλων αποστάσεων έχοντας κατακτήσει πανελλήνια πρωταθλήματα στο αγώνισμα του ημιμαραθωνίου ενώ έχει διακριθεί και στο αγώνισμα του μαραθωνίου δρόμου. Τέλος ένα ακόμη παράδειγμα αθλητή υψηλού αγωνιστικού επιπέδου αποτελεί ο Απόστολος Χρήστου ο οποίος κατέκτησε πρόσφατα

(2022) το χρυσό μετάλλιο στο ευρωπαϊκό πρωτάθλημα υγρού στίβου στο αγώνισμα του ύπτιου. Έχει αναδειχθεί πρωταθλητής Ελλάδας και έχει κερδίσει χρυσά μετάλλια σε μεσογειακούς αγώνες ενώ έχει λάβει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2016 και 2021 με την εθνική ομάδα κολύμβησης.

Την περίοδο μεταξύ 1923-1936 στον ελλαδικό χώρο καταγράφεται η ανάπτυξη της οργανωμένης σωματειακής δραστηριότητας στο ποδόσφαιρο η οποία επηρεάζεται και από την έλευση των Μικρασιατών προσφύγων. (Ζαϊμάκης, 2015:32) Η Πετρούπολη αποτέλεσε τόπο υποδοχής προσφύγων εσωτερικής μετανάστευσης ιδίως μετά τη λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου οι οποίοι σύντομα αναζήτησαν τρόπους κοινωνικοποίησης μέσω του αθλητισμού. Ο Π.Α.Ο. Πετρούπολης αποτελεί το πρώτο αθλητικό σωματείο που εμφανίζεται στην περιοχή της Πετρούπολης μόλις το 1955, με σήμα τον ταύρο δανεισμένο από το σωματείο κρεοπωλών Αθήνας. Το σωματείο πραγματοποίησε τις πρώτες αθλητικές συναντήσεις στην αλάνα του Πανοράματος και αναδείχθηκε σε κυψέλη του τοπικού ποδοσφαίρου. (Μηλιώνης, ο.π.:169)

Μια δεκαετία αργότερα και πιο συγκεκριμένα το 1966 το ποδοσφαιρικό σωματείο Α.Σ. Άρης Αθηνών που εδρεύει στην περιοχή Θυμαράκια αναγκάζεται να αναζητήσει νέα έδρα λόγω της ανοικοδόμησης που κυριαρχεί εξαλείφοντας τις ποδοσφαιρικές αλάνες της Αθήνας. Το Δ.Σ. του σωματείου αποφασίζει να αποδεχτεί την πρόταση του προέδρου της κοινότητας της Πετρούπολης Ν. Παξιμαδά να φιλοξενήσει η πόλη την ποδοσφαιρική ομάδα δεσμευόμενος για την κατασκευή γηπέδου. Έκτοτε η ομάδα μετονομάζεται σε «Άρη Πετροπόλεως Αθηνών» και αποτελεί έναν από τους πρωτοπόρους συλλόγους της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων Αθηνών (Ε.Π.Σ.Α.). (Στο ίδιο:194) Την αμέσως επόμενη δεκαετία (1975) ιδρύεται και το τμήμα καλαθοσφαίρισης του «Άρη Πετρούπολης» ενώ την δεκαετία του 1980 στο σωματείο λειτούργησε με επιτυχία και τμήμα Τζούντο. Σήμερα ο «Άρης Πετρούπολης» αποτελεί το μεγαλύτερο σωματείο της πόλης με έντονη δραστηριότητα κυρίως στον χώρο του τοπικού ποδοσφαίρου και μπάσκετ. Τις δύο επόμενες δεκαετίες (1970-1980) ιδρύονται οι ποδοσφαιρικές ομάδες του «Κεραυνού Πετρούπολης» (1971), της «Αναγέννησης Πετρούπολης» (1976) και της «Ειρήνης Πετρούπολης» (1986) οι οποίες λειτουργούν έως σήμερα διατηρώντας πολυάριθμες ακαδημίες ποδοσφαίρου.

Οι σύλλογοι καλαθοσφαίρισης πρωτοιδρύονται κυρίως στα τέλη της δεκαετίας του 80' με μόνη εξαίρεση το τμήμα μπάσκετ του «Άρη Πετρούπολης» που αναφέραμε παραπάνω. Το 1989 ιδρύεται ο σύλλογος «Ολυμπιάδα Πετρούπολης» ο οποίος διατηρεί τμήματα μπάσκετ

και υγρού στίβου. Το 1984 εγκαινιάζεται από την δημοτική αρχή ο θεσμός του «Αθλητικού Μάρτη» που μετέπειτα (1991) θα μετονομαστεί σε «Αθλητική Άνοιξη». Ο θεσμός του «Αθλητικού Μάρτη» είχε προκηρυγμένους στόχους τη δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων μέσω της εκμετάλλευσης των παλιών λατομείων, την ενίσχυση από την πλευρά της πολιτείας των αθλητικών δραστηριοτήτων και σωματείων της πόλης και τέλος την ανάπτυξη του μαζικού αθλητισμού. Το πρόγραμμα περιελάμβανε αρχικά έξι αθλήματα και σκάκι ενώ τη διοργάνωσή του ανέλαβαν από κοινού το Πολιτιστικό κέντρο και ο Δήμος. (Στο ίδιο:242) Επίσης την ίδια χρονιά, το 1984 ιδρύεται ο «Γυμναστικός Σύλλογος Πετρούπολης» ο οποίος διατηρεί μέχρι και σήμερα τμήματα βόλεϊ με τη γυναικεία του ομάδα να συμμετέχει στα εθνικά πρωταθλήματα καθώς και τμήματα κολύμβησης.

Ως προς τις αθλητικές εγκαταστάσεις του Δήμου αυτές ξεκινούν να κατασκευάζονται στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Συγκεκριμένα το 1985 στη θέση του λατομείου Γρηγορίου δημιουργούνται δημοτικά γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ, βόλεϊ και τένις τα οποία λειτουργούν ως σήμερα. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990 άλλα δύο εγκαταλελειμμένα νταμάρια της πόλης, το λατομείο του Τσίγκου και το λατομείο Αλκυών μετατρέπονται σε χώρους άθλησης. Στη θέση του πρώτου δημιουργούνται γήπεδα τένις όπου έως σήμερα χρησιμοποιεί ο «Όμιλος Αντισφαίρισης Πετρούπολης» και στη θέση του δεύτερου δύο γήπεδα ποδοσφαίρου που αποτελούν την έδρα του «Άρη Πετρούπολης» και χρησιμοποιούνται εκ περιτροπής και από τα υπόλοιπα ποδοσφαιρικά σωματεία.

Το 1993 η πόλη αποκτά το κλειστό γυμναστήριο Νίκος Παξιμαδάς όπου αποτελεί και το πρώτο μεγάλο αθλητικό έργο. Στο κλειστό γυμναστήριο πέρα από το γήπεδα μπάσκετ, βόλεϊ, χάντμπολ, λειτουργούν και αίθουσες ρυθμικής γυμναστικής και πολεμικών τεχνών. Το δεύτερο μεγαλύτερο αθλητικό έργο στην πόλη, το δημοτικό κολυμβητήριο, κατασκευάζεται μερικά χρόνια αργότερα δίπλα στο κλειστό γυμναστήριο. Στις εγκαταστάσεις φιλοξενούνται τα τμήματα του Δημοτικού Αθλητικού Οργανισμού Πετρούπολης (Δ.Α.Ο.Π.) καθώς και σύλλογοι καλαθοσφαίρισης, βόλεϊ, κολύμβησης και υδατοσφαίρισης αντίστοιχα.

Στα τέλη της δεκαετίας του 90' η Πετρούπολη αποκτά και δεύτερο κλειστό γυμναστήριο στην περιοχή της Αγίας τριάδας, μικρότερων διαστάσεων όπου φιλοξενούνται κυρίως ομάδες βόλεϊ και ακαδημίες μπάσκετ. Ο Δήμος Πετρούπολης από το 2003 διαθέτει πλήρως εξοπλισμένο γυμναστήριο με όργανα γυμναστικής και αίθουσες ομαδικών προγραμμάτων που απευθύνεται στους δημότες της. Τέλος ένα φιλόδοξο σχέδιο για τη δημιουργία του

πρώτου δημοτικού σταδίου που περιλαμβάνει γήπεδο ποδοσφαίρου και στίβο έχοντας την δυνατότητα να φιλοξενήσει ακόμα και πανελλήνια πρωταθλήματα εκπονήθηκε τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Το σχέδιο αυτό παραμένει έως και σήμερα ημιτελές λόγω κυρίως έλλειψης οικονομικών πόρων και τεχνικών δυσκολιών της κατασκευής του.

1.4 Χαρτογράφηση και Κατηγοριοποίηση των Αθλητικών Σωματείων

Ο αθλητισμός στην Πετρούπολη αναπτύχθηκε με ταχείς ρυθμούς ιδίως από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990, όπως είδαμε παραπάνω, έχοντας ως εφαλτήριο τη δημιουργία σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων, προεξέχοντος του κλειστού γυμναστηρίου και του δημοτικού κολυμβητηρίου. Μέσα από τη χαρτογράφηση των αθλητικών σωματείων της περιοχής διαφαίνεται πως έκτοτε έχει δημιουργηθεί πλήθος αθλητικών συλλόγων που δραστηριοποιούνται σε διάφορα σπορ. Σε αυτό το σημείο για την καλύτερη κατανόηση του αθλητικού τοπίου της Πετρούπολης επιχειρείται στις παρακάτω παραγράφους μια κατηγοριοποίηση βάσει κοινών χαρακτηριστικών των αθλημάτων. Ως εκ τούτου οι αθλητικοί σύλλογοι χωρίστηκαν στις εξής κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα δημοφιλή αθλήματα όπως το ποδόσφαιρο, το μπάσκετ και το βόλεϊ. Η δεύτερη κατηγορία έχει ως σημείο αναφοράς το δημοτικό κολυμβητήριο και τα αθλήματα που λαμβάνουν χώρα γύρω από αυτό όπως η κολύμβηση και το water polo. Η επόμενη κατηγορία περιλαμβάνει τα μη δημοφιλή αθλήματα και εκείνα με τους λιγότερους σε αριθμό συλλόγους που δραστηριοποιούνται στην περιοχή όπως το τένις, η ορειβασία – πεζοπορία, η ποδηλασία και η ενόργανη γυμναστική. Την τελευταία κατηγορία αποτελούν τα αθλήματα πολεμικών τεχνών όπως Τζούντο, Καρατέ, Kick Boxing, Kendo και Krav Maga.

1.4.1 Τα Δημοφιλή Αθλήματα

Τα ποδοσφαιρικά σωματεία της Πετρούπολης είναι εκείνα που υπερέχουν σε αριθμό από την πρώτη κατηγορία των δημοφιλών αθλημάτων τόσο ως αριθμός συλλόγων που δραστηριοποιούνται με το ποδόσφαιρο, όσο και σε μαζική συμμετοχή η οποία οφείλεται και στην φύση του αθλήματος. Δεύτεροι σε αριθμό στην ίδια κατηγορία εμφανίζονται οι σύλλογοι μπάσκετ και ακολουθούν οι σύλλογοι βόλεϊ. Από τα σωματεία αυτής της κατηγορίας ανεξάρτητα από το σπορ που δραστηριοποιούνται όλα είναι εγγεγραμμένα στη γενική γραμματεία αθλητισμού εκτός από τα τμήματα του Δημοτικού αθλητικού

οργανισμού Πετρούπολης.¹ Όλοι οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι της περιοχής χρησιμοποιούν σαν έδρα τους καθώς και για τη λειτουργία των τμημάτων υποδομής τους τα δημοτικά γήπεδα Γρηγορίου και Αλκυών. Αντίθετα οι σύλλογοι καλαθοσφαίρισης έχουν σαν έδρα τους το κλειστό γυμναστήριο ενώ τα τμήματα υποδομής των ομάδων φιλοξενούνται στα ανοιχτά γήπεδα του Αγ. Δημητρίου και στο δεύτερο κλειστό της πόλης στην περιοχή της Αγ. Τριάδας. Τέλος όλες οι ομάδες βόλεϊ χρησιμοποιούν σαν έδρα τους επίσης το κλειστό γυμναστήριο Ν. Παξιμαδάς και το δεύτερο κλειστό γυμναστήριο της πόλης.

Ο «Άρης Πετρούπολης» αποτελεί τον πρώτο σύλλογο σε δυναμική και αγωνιστικά επιτεύγματα στην πόλη. Είναι ο ιστορικότερος από τους συλλόγους που λειτουργούν μέχρι σήμερα στην πόλη. Εγκαταστάθηκε στην πόλη το 1966 ως ποδοσφαιρικός σύλλογος ενώ το 1975 λειτούργησε για πρώτη χρονιά το τμήμα καλαθοσφαίρισης. Για λίγα χρόνια την δεκαετία του 1980 στον σύλλογο λειτούργησε και τμήμα Τζούντο με μεγάλη επιτυχία όμως η προσπάθεια εγκαταλείφθηκε και στον σύλλογο αυτή τη στιγμή δραστηριοποιούνται οι ομάδες μπάσκετ και ποδοσφαίρου με πολυάριθμες ακαδημίες. Η δεύτερη ομάδα που παρουσιάστηκε στην πόλη είναι ο «Αίμος Πετρούπολης». Ο «Αίμος» δραστηριοποιείται αποκλειστικά στο άθλημα του ποδοσφαίρου και διατηρεί ακαδημίες ποδοσφαίρου ενώ αγωνίζεται στα τοπικά πρωταθλήματα.

Την δεκαετία του 1970 ιδρύθηκαν στην Πετρούπολη δύο ακόμα ποδοσφαιρικά σωματεία, Η «Αναγέννηση Πετρούπολης» και ο «Κεραυνός Πετρούπολης». Και οι δύο αποτελούν αμιγώς ποδοσφαιρικούς συλλόγους που αγωνίζονται στα τοπικά πρωταθλήματα και συντηρούν επίσης τμήματα υποδομής. Ο τελευταίος σύλλογος ποδοσφαίρου που ιδρύθηκε στην πόλη είναι η «Ειρήνη Πετρούπολης» (1986) και αποτελεί ένας επίσης αμιγώς ποδοσφαιρικό σύλλογο. Τέλος από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 οπότε και δημιουργήθηκε και ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός Πετρούπολης λειτουργούν ποδοσφαιρικές ακαδημίες του Δήμου για τα παιδιά μικρών ηλικιών.

Στο άθλημα της καλαθοσφαίρισης λειτουργούν στην Πετρούπολη τέσσερις σύλλογοι και το τμήμα μπάσκετ του Δ.Α.Ο.Π. ενώ και οι τέσσερις σύλλογοι είναι εγγεγραμμένοι στο

¹ https://somateia.gga.gov.gr/eggegramena-somateia?eggegrammeno_2022=All&kodikos_gga=&name=&omospondia=&athlima=All&perifereia=ATTIKH&perifereiaki_enotita=ΔΥΤΙΚΟΥ%20ΤΟΜΕΑ%20ΑΘΗΝΩΝ&dimos=ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ&op=Φίλτρο&page=0

μητρώο αθλητικών σωματείων της Γ.Γ.Α.² Ο «Άρης Πετρούπολης» όπως και στην περίπτωση του ποδοσφαιρικού συλλόγου αποτελεί το ιστορικότερο σωματείο. Ιδρύθηκε το 1975 και λειτουργεί έως σήμερα τμήματα υποδομών για αθλητές και αθλήτριες όλων των ηλικιών με έδρα το κλειστό γυμναστήριο Ν. Παξιμαδάς. Στην τρέχουσα αγωνιστική περίοδο η αντρική ομάδα του Άρη αγωνίζεται στο πρωτάθλημα της Γ' Εθνικής κατηγορίας. Το 2008 ξεκίνησε η λειτουργία της γυναικείας ομάδας του συλλόγου η οποία αγωνίζεται σήμερα στην πρώτη κατηγορία της Ένωσης Σωματείων Καλαθοσφαίρισης Αττικής (Ε.Σ.Κ.Α.).

Στην πόλη υπάρχουν επίσης οι ομάδες «Ίριδα Πετρούπολης» και «Ολυμπιάδα Πετρούπολης» που ιδρύθηκαν τη δεκαετία του 1980. Και οι δύο σύλλογοι χρησιμοποιούν σαν έδρα τα κλειστά γυμναστήρια της πόλης και διατηρούν τμήματα υποδομής. Ο νεότερος σύλλογος μπάσκετ της πόλης δημιουργήθηκε μόλις στα τέλη της δεκαετίας του 2010. Η ομάδα Waves επίσης λειτουργεί τμήματα υποδομής όλων των ηλικιών και γυναικεία τμήματα και χρησιμοποιεί σαν έδρα της τα ανοιχτά γήπεδα του Αγίου Δημητρίου όπως και το δεύτερο κλειστό της πόλης στην περιοχή της Αγίας Τριάδας.

Στο αγώνισμα του βόλει τέλος δραστηριοποιείται ο «Γυμναστικός Σύλλογος Πετρούπολης» ενώ επίσης τμήματα υποδομών λειτουργεί και ο Δ.Α.Ο.Π.. Ο «Γ.Σ. Πετρούπολης» ιδρύθηκε το 1985 και όπως οι παραπάνω σύλλογοι είναι εγγεγραμμένος στα μητρώα της Γ.Γ.Α.. Στην ομάδα λειτουργούν πολυπληθή τμήματα υποδομών, ανδρική και γυναικεία ομάδα καθώς και ομάδα «Vintage» όπου συμμετέχουν παλαίμαχοι αθλητές του συλλόγου. Ο Γυμναστικός Σύλλογος κατέχει αρκετές διακρίσεις ενώ τόσο η ανδρική όσο και η γυναικεία ομάδα του αγωνίζονται στην Α2 εθνική κατηγορία. Επίσης έπειτα από την κατασκευή του Δημοτικού κολυμβητηρίου το 2000 στον σύλλογο λειτουργεί και τμήμα κολύμβησης.

1.4.2 Τα Αθλήματα Υγρού Στίβου

Η κατηγορία των αθλημάτων υγρού στίβου αφορά τους συλλόγους που δραστηριοποιούνται στο Δημοτικό κολυμβητήριο και όλοι τους λειτουργούν τμήματα τα τελευταία 20 χρόνια εξ αιτίας της πρόσφατης κατασκευής του. Υπάρχουν τρεις σύλλογοι οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο αθλητικών σωματείων της Γ.Γ.Α. και διαθέτουν τμήματα κολύμβησης για όλες τις ηλικίες ενώ παράλληλα λειτουργεί και το τμήμα κολύμβησης του

² https://somateia.gga.gov.gr/eggegramena-somateia?eggegrammeno_2022=All&kodikos_gga=&name=&omospondia=&athlima=All&perifereia=ATTIKH&perifereiaki_enotita=ΔΥΤΙΚΟΥ%20ΤΟΜΕΑ%20ΑΘΗΝΩΝ&dimos=ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ&op=Φίλτρο&page=3

Δ.Α.Ο.Π.. Ο σύλλογος «Ολυμπιάδα Πετρούπολης» τέλος δραστηριοποιείται και στην υδατοσφαίριση διαθέτοντας ανδρικό, εφηβικό και παιδικό τμήμα.

Στο άθλημα της κολύμβησης ο «Γυμναστικό Σύλλογος Πετρούπολης» διαθέτει τμήματα όλων των ηλικιών και αγωνιστικά τμήματα. Ο σύλλογος «Ολυμπιάδα Πετρούπολης» πέρα από τα τμήματα κολύμβησης και τα αγωνιστικά τμήματα διατηρεί ομάδα υδατοσφαίρισης ενώ είναι μέλος της Κολυμβητικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (Κ.Ο.Ε.). Τελευταίος ιδρύθηκε ο σύλλογος «Αίολος» το 2003 και δραστηριοποιείται αποκλειστικά στο άθλημα της κολύμβησης με αξιοπρεπείς και σημαντικές αγωνιστικές παρουσίες στις αγωνιστικές και προαγωνιστικές κατηγορίες.

Τμήματα κολύμβησης επίσης λειτουργούν από τον Δ.Α.Ο.Π. ο οποίος συνολικά μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του κολυμβητηρίου και του κλειστού γυμναστηρίου παρουσιάζεται ενεργός στις παραπάνω κατηγορίες αθλητικών δραστηριοτήτων δημιουργώντας τμήματα υποδομών και ενισχύοντας τα αθλητικά σωματεία της πόλης.

1.4.3 Τα Μη Δημοφιλή Αθλήματα με τον μικρότερο αριθμό συλλόγων

Στην Πετρούπολη λειτουργούν αθλητικού σύλλογοι που δραστηριοποιούνται σε λιγότερο δημοφιλή αθλήματα όπως η ενόργανη και η ρυθμική γυμναστική. Πιο συγκεκριμένα στα παραπάνω αθλήματα δραστηριοποιείται ο σύλλογος «Αριστείο» ενώ τμήματα για μαθητές λειτουργούν και από τον Δημοτικό Οργανισμό (Δ.Α.Ο.Π.) στο κλειστό γυμναστήριο Ν. Παξιμαδάς. Επίσης στην πόλη υπάρχουν δύο σύλλογοι τένις, ο «Όμιλος Αντισφαίρισης Πετρούπολης» και ο «Όμιλος Τένις Πλεονέκτημα» οι οποίοι χρησιμοποιούν τα δημοτικά γήπεδα Πανοράματος και Αγ. Τριάδας.

Στην ποδηλασία βουνού και στα δρομικά αθλήματα λειτουργεί από το 2007 ο «Ποδηλατικός Δρομικός Σύλλογος Οδυσσέας». Αναφορικά με την ποδηλασία αποτελεί ένα πολυπληθή σύλλογο με διακρίσεις στο Mountain Bike, το δίαθλο και τρίαθλο, ενώ οι αθλητές του λαμβάνουν μέρος σε αγώνες ποδηλασίας δρόμου. Στην Πετρούπολη είναι ιδιαίτερα εμφανής η έλλειψη συλλόγων κλασσικού αθλητισμού. Ο Π.Δ.Σ Οδυσσέας αποτελεί τον μοναδικό σύλλογο στην πόλη ο οποίος διαθέτει αθλητές αγωνισμάτων μααραθωνίου δρόμου, υπερμαραθωνίων δρόμων και αγώνες ανώμαλου δρόμου.

Σε λειτουργία από το 2005 βρίσκεται ο σκακιστικός σύλλογος «Α.Σ.Ο.Π. Δίας» μέλος της Ελληνικής Σκακιστικής Ομοσπονδίας με συμμετοχές σε επίσημες διοργανώσεις. Επίσης ο

«Πεζοπορικός Ορειβατικός Σύλλογος Πετρούπολης» πέρα από το άθλημα αναψυχής της πεζοπορίας βουνού διαθέτει αγωνιστικά τμήματα αναρρίχησης με σημαντικές διακρίσεις. Σε λιγότερο δημοφιλή αθλήματα όπως η σκοποβολή λειτουργεί ο «Σκοπευτικός Σύλλογος Γεράκι» και στο αγώνισμα του Μπρίτζ ο «Σύλλογος Αγωνιστικού Μπρίτζ Πετρούπολης Αττικής – ΣΑΜΠΑ». Τέλος ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός Πετρούπολης διαθέτει για τους δημότες τμήματα παραδοσιακών και λάτιν χορών όλων των ηλικιών καθώς και τμήματα Yoga και Pilates.

1.4.4 Τα Αθλήματα Πολεμικών Τεχνών

Στην Πετρούπολη υπάρχουν πολυάριθμα σωματεία και σύλλογοι πολεμικών τεχνών που καταγράφονται σε όλες τις συνοικίες (Κέντρο, Άνω Πετρούπολη και περιφερειακά) εκ των οποίων αρκετοί από αυτούς είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο της Γ.Γ.Α.. Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή των σχολών στον Δήμο όπως φαίνεται και στο παράρτημα Α παρατηρούμε πως α) Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός σχολών εκτείνονται περιμετρικά του κέντρου της πόλης και αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί εξαιτίας της ανεπτυγμένης εμπορικής δραστηριότητας του Δήμου στο συγκεκριμένο τμήμα. Επίσης το τμήμα αυτό της πόλης είναι εύκολα προσβάσιμο από όλες τις συνοικίες του Δήμου λόγω του ρυμοτομικού σχεδιασμού και παράλληλα η περιφέρεια του εμπορικού κέντρου δεν συγκαταλέγεται στις περιοχές με τις ακριβότερες αξίες γής. β) Παρατηρείται πως η περιοχή με τη δεύτερη μεγαλύτερη συγκέντρωση σχολών πολεμικών τεχνών εκτείνεται περιφερειακά του κλειστού γυμναστηρίου και του κολυμβητηρίου. Η περιοχή αυτή στα βορειοδυτικά σύνορα του Δήμου έχει χαμηλότερες αντικειμενικές αξίες και χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη όμως παρουσιάζει έντονη αθλητική δραστηριότητα λόγω της γειτνίασης με τις προαναφερθείσες δημοτικές εγκαταστάσεις. γ) Μικρός αριθμός σχολών εμφανίζεται στο τμήμα της Άνω Πετρούπολης που συνορεύει με το Πικοίλο Όρος και έχει υψηλές αξίες γης το οποίο και κατοικείται ως επι τω πλείστον από ανώτερα κοινωνικά στρώματα. δ) Τέλος ένας αρκετά μικρός αριθμός σχολών λειτουργεί στο δυτικό τμήμα του Δήμου μια περιοχή που είναι η λιγότερο ανεπτυγμένη. Στους συλλόγους συμμετέχει μεγάλος αριθμός αθλητών που κυμαίνεται από εξήντα (60) έως και εκατόν πενήντα (150) νέους ή ενήλικες ανάλογα με το είδος της εκάστοτε πολεμικής τέχνης. Από τους δεκαεννέα (19) συλλόγους οι δέκα (10) υπάρχουν στα εγγεγραμμένα σωματεία του 2022 και οι περισσότεροι από αυτούς δραστηριοποιούνται στο kick boxing, το Καράτε και το Tae Kwon Do.

Πιο συγκεκριμένα στο kick boxing λειτουργούν στο σύνολο οχτώ σύλλογοι εκ των οποίων μόνο οι δύο βρίσκονται στη λίστα της Γ.Γ.Α. ο «Α.Γ.Σ. Άμιλλα» και το «Αριστείο». Οι υπόλοιποι αποτελούνται από τους συλλόγους «Α.Σ. Πανόραμα», «Golden Eagle», «Μπουλάς Camp» στον οποίο λειτουργεί και τμήμα Muai Thai, «Ευρηδάμας – Shark Gym», «Fighting Lab» με τμήματα Tae Kwon Do και ο σύλλογος «West warriors». Στο άθλημα του Καράτε δραστηριοποιούνται πέντε (5) σύλλογοι. Οι πρώτοι τρεις που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο σωματείων της Γ.Γ.Α. αποτελούνται από τους «Α.Σ. Καράτε Οδυσσεάς», ο σύλλογος «Α.Σ. Πολύμαχον» και «Arena Dojo» που διαθέτει και τμήμα Kendo. Οι υπόλοιποι δύο είναι οι σύλλογοι «Α.Σ. Κόμπρα Ιλίου» και «Shaolin Dojo 2»

Από τους συλλόγους που διαθέτουν τμήματα Tae Kwon Do μόνο τα σωματεία «Α.Γ.Σ. Άμιλλα» και «Ευμαχος» εμφανίζονται στη λίστα της Γ.Γ.Α. το 2022. Οι υπόλοιποι αποτελούνται από τους συλλόγους «Golden Eagle», «Fighting Lab», «Α.Σ. Πανόραμα» και ο «Α.Γ.Σ. Γαλαξίας». Λειτουργούν επίσης τρεις σύλλογοι Judo, η «Αθλητική Ένωση Πετρούπολης», ο «Ολύμπιος Γ.Σ.» και ο «Α.Σ. Πανόραμα» εκ των οποίων οι δύο πρώτοι βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο μητρώο της Γ.Γ.Α..

Στην Πετρούπολη λειτουργούν και σύλλογοι που δραστηριοποιούνται σε λιγότερο δημοφιλή αθλήματα πολεμικών τεχνών. Στο άθλημα Muai Thai λειτουργούν τμήματα στους συλλόγους «Μπουλάς Camp» και «West Warriors». Στο άθλημα Kung Fu δραστηριοποιείται ο σύλλογος «Shaolin Center» ενώ στην πολεμική τέχνη jiu jitsu ο σύλλογος «Α.Σ. Πολύμαχον». Τέλος στη μαχητική τέχνη Krav Maga λειτουργεί τμήμα στον σύλλογο «Fighting Lab» ενώ στην πόλη υπάρχει και ο σύλλογος πυγμαχίας «Ευ Ζην».

Κεφάλαιο 2ο Θεωρητικό πλαίσιο

Για τη διαμόρφωση του θεωρητικού πλαισίου της εργασίας θεωρήθηκε κατάλληλη η θεωρία της πρακτικής του P.Bourdieu. Πιο συγκεκριμένα μέσα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας παρατηρήθηκε πως το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιλογή του αθλήματος ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύεται το ιδιαίτερο είδος του σωματικού κεφαλαίου στο πεδίο των πολεμικών τεχνών και ο τρόπος κατανομής του συγκεκριμένου ειδολογικού κεφαλαίου. Οι έννοιες έξη (habitus), κεφάλαιο, πεδίο, γούστο οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της Μπουρντιανής θεωρίας ενισχύουν το ερευνητικό πλαίσιο και προσφέρουν μια ανάλυση σε βάθος.

2.1 Η έννοια της «Τοπικής Κοινωνίας»

Αρχικά κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί η έννοια της «τοπικής κοινωνίας», η οποία χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία, καθώς η χρήση της δεν είναι πλήρως διασαφηνισμένη στην ελληνική πραγματικότητα. Σε ένα πρώτο επίπεδο θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο εννοιολογικός της προσδιορισμός εμπεριέχει διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα ίδια τα δομικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας. Η έννοια προσδιορίζεται στη βάση δυο καθοριστικών γνωρισμάτων, με το ένα να συνδέεται με τη λειτουργική γεωγραφική ενότητα και το άλλο με την κοινωνική συνοχή. Σχετικά με το γνώρισμα της γεωγραφικής ενότητας βασική προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη ενός τοπικού πλαισίου εντός του οποίου η τοπική κοινωνία υφίσταται λειτουργικά και αυτοδιοικητικά χωρίς ωστόσο αυτό να λειτουργεί ως ένα αυστηρά και στενά οριοθετημένο χωρικό πλαίσιο ή να την αποξενώνει από τα εδαφικά της όρια (Βλαχονίκου, 2002: σ.13).

Όμως για τον προσδιορισμό της τοπικής κοινωνίας δεν αρκεί μόνο η ύπαρξη μιας γεωγραφικής περιοχής με λειτουργική ενότητα, κομβικής επίσης σημασίας είναι η κοινωνική συνοχή που λειτουργεί ως ένα ευρύτερο δίκτυο σχέσεων μεταξύ των μελών της και μια διαδικασία διαμόρφωσης συλλογικής συνείδησης. Οι κάτοικοι της τοπικής κοινωνίας αλληλοεπιδρούν και συνυπάρχουν αναπτύσσοντας ανταγωνιστικές σχέσεις και συγκρουσιακές καταστάσεις άσκησης της εξουσίας και αναπαραγωγής ανισοτήτων (Στασινοπούλου, 1993: σ.47). Τα δίκτυα σχέσεων που υφίστανται στη βάση της τοπικής κοινωνίας περιγράφουν τις διαφορετικές όψεις της κοινωνικής πραγματικότητας.

Παρατηρούμε ότι η έννοια της «τοπικής κοινωνίας» παραπέμπει σε κοινωνιολογικά στοιχεία και επηρεάζει τις διαστάσεις της προσωπικής και κοινωνικής ζωής των ατόμων και κατά αυτή την έννοια δύναται να μελετηθεί υπό το πρίσμα της κοινωνιολογικής θεωρίας του Pierre Bourdieu ως πεδίο διαμόρφωσης κοινωνικού κεφαλαίου.

Στο πλαίσιο της εργασίας μας, η έννοια της «τοπικής κοινωνίας» προσεγγίζεται υπό το πρίσμα του συνδυασμού των δύο προαναφερθέντων γνωρισμάτων, ως μιας πιο ολοκληρωμένης οπτική της. Ειδικότερα χρησιμοποιείται ως ένα κοινωνικό σύστημα, προκειμένου να δηλώσει τα άτομα που ζουν σε μια γεωγραφικά καθορισμένη περιοχή, τα οποία και αλληλοεπιδρούν σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό διαμορφώνοντας ιδιαίτερους κοινωνικούς και πολιτισμικούς δεσμούς.

2.2 Η θεωρία του Pierre Bourdieu

Ο Pierre Bourdieu ήταν ένας από τους πιο σημαντικούς θεωρητικούς κοινωνιολόγους και στην *Διάκριση* η οποία αποτέλεσε την κύρια μελέτη του και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1979, ο αθλητισμός αναγνωρίζεται ως κύριος άξονας της κοινωνιολογικής ανάλυσης. Η εννοιολόγηση της κοινωνιολογικής σημασίας του αθλητισμού (τόσο ως θεσμός όσο και ως πρακτική) έκτοτε έχει επηρεάσει πολλές θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες σχετικά με την κοινωνική και πολιτισμική σημασία και αναπαράσταση των σωματικών πρακτικών, όχι μόνο στον αθλητισμό αλλά και στην εκπαίδευση, τις τέχνες και τα μέσα ενημέρωσης. (Tomlinson, 2004:161) Όπως αναφέρει ο Κ. Λελεδάκης στο επίμετρο του έργου «Η αίσθηση της πρακτικής» ο P. Bourdieu εστιάζει στο επίπεδο της καθημερινής κοινωνικής πρακτικής. (Λελεδάκης, 2006:434) Τόσο ο Mauss όσο και ο Elias χρησιμοποίησαν προγενέστερα στις θεωρίες τους την έννοια του habitus όμως ο Bourdieu ήταν εκείνος που τελικώς τοποθέτησε το αθλητικό σώμα στο επίκεντρο του κοινωνικού επιστημονικού ενδιαφέροντος ορίζοντας την έξη ως ένα σύστημα διαρκών διαθέσεων που εμπεριέχεται στο σώμα ως αποτέλεσμα των αντικειμενικών συνθηκών της καθημερινής ζωής. (Besnier & Browells, 2012:449) Ο Μαρσέλ Μός, ένας από τους πρώτους κοινωνικούς επιστήμονες ο οποίος εργάστηκε πάνω στους τρόπους χρήσης του ανθρώπινου σώματος, ανέδειξε τις κοινωνικές, ιστορικές και πολιτισμικές διαστάσεις του καθιστώντας το ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης των κοινωνικών επιστημών. Εισήγαγε πρώτος στην κοινωνιολογία τον όρο habitus για να περιγράψει την έξη, το κατέχειν και την επιτηδειότητα του Αριστοτέλη

περικλείοντας εκείνες τις συνήθειες που ποικίλουν ανάλογα με το άτομο και τις μιμήσεις του, την εκπαίδευση, την κοινωνία, την κοσμιότητα, το κύρος και τη μόδα. Διακρίνει τρεις τρόπους προσέγγισης του ανθρώπινου σώματος και προτείνει τη διεπιστημονική μελέτη του ως προς τη βιολογική, την ψυχολογική και την κοινωνική του διάσταση. Ορίζει τέλος την κοινωνιολογική μελέτη ως τη σημαντικότερη για την ανάδειξη των κοινωνικών επιδράσεων και καθορισμών του σώματος βάσει των τεχνικών χρήσης του. (Mauss, 2004:187-198)

Σύμφωνα με τον Bourdieu βασικό ερώτημα που τίθεται στην κοινωνιολογική μελέτη των σπορ αποτελεί ο τρόπος που παράγεται η ζήτηση των αθλητικών πρακτικών, ο τρόπος που διαμορφώνεται η προτίμηση από τις εκάστοτε κοινωνικές ομάδες και η μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτών των κοινωνικών ομάδων ή των υποκειμένων που τις αποτελούν. Υποστηρίζει την θεωρία του Elias ως προς την κοινωνιογένεση των σπορ τονίζοντας ωστόσο την συμβολή της εκπαίδευσης στην παραπάνω διαδικασία. Τα σπορ από πρακτική της ελίτ μετατράπηκαν σε θέαμα προς κατανάλωση και η πολιτική οικονομία τους οργανώθηκε γύρω από ένα σύστημα διακυβέρνησης που εκφράζει και υπερασπίζεται τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων επιβάλλοντας παράλληλα κανόνες. Διαμορφώνεται με αυτόν τον τρόπο ένα πεδίο το οποίο αποτελεί μέρος της κοινωνίας με την οποία βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση και το οποίο έχει τη δική του σχετικά αυτόνομη ιστορία. Τον Bourdieu απασχόλησε το ταξικό περιεχόμενο των σπορ και πιο συγκεκριμένα ο τρόπος που οι συμμετέχοντες σε αυτά προσδίδουν νοήματα τα οποία μεταβάλλονται ανάλογα με την κοινωνική τους τάξη. Αναφέρεται σε ένα σύστημα γούστων και προτιμήσεων (*habitus*) που αποτελεί τις ρίζες των σπορ και το οποίο δεν σχετίζεται μόνο με τις οικονομικές και πολιτισμικές δυνατότητες των ατόμων αλλά και τις παραλλαγές πρόσληψης των συμβολικών οικονομικών – πολιτισμικών οφελών που οι ίδιοι τους προσδίδουν. Το ταξικό *habitus* ορίζει με λίγα λόγια το νόημα που αποδίδεται στην αθλητική δραστηριότητα, τα οφέλη και την κοινωνική αξία (κεφάλαιο) που συσσωρεύεται γύρω από τη συμμετοχή ή τη διάκριση σε αυτή. (Ζαϊμάκης, 2015:113-118)

2.3 Η εννοιολογική τριάδα *habitus* (έξη) – πεδίο – κεφάλαιο

Στη Μπουρντιανή θεώρηση η κεντρική έννοια της έξης (*Habitus*) επανατοποθετεί στο επίκεντρο μια από τις βασικές παραδοχές των περισσότερων κοινωνιολογικών θεωριών και ιδιαίτερα της ντυκερμιανής παράδοσης πως το άτομο σε ένα «βαθύ» θεμελιώδες επίπεδο

καθορίζεται από την κοινωνία και επομένως η δράση του δεν είναι ποτέ (τελείως) αυτόνομη και ανεξάρτητη. (Λελεδάκης, ο.π.: 441) Η έξη (Habitus) και το πεδίο συνιστούν τις δύο όψεις της κατασκευασμένης κοινωνικής πραγματικότητας. «Οι έξεις ορίζονται ως συστήματα διαρκών και μεταθέσιμων προδιαθέσεων, δομημένες δομές προδιατεθειμένες να λειτουργούν ως δομούσες δομές, δηλαδή ως γενεσιουργές και οργανωτικές αρχές των πρακτικών και των αναπαραστάσεων». Αυτές οι προδιαθέσεις δεν λειτουργούν στο επίπεδο των γνωστικών σχημάτων ή της συνείδησης αλλά είναι εγγεγραμμένες στο ίδιο το σώμα. Αποτελούν με λίγα λόγια την ιστορία που έγινε σώμα ως πιο θεμελιώδεις και καθοριστικές από τους κανόνες, τις νόρμες ή τα γνωστικά σχήματα αναφερόμενες στην ίδια τη συγκρότηση του κοινωνικού υποκειμένου και όχι σε μια σχέση αυτού με κάτι εξωτερικό από αυτό. Στην *Διάκριση* ο Bourdieu αναλύει το γούστο και τις αισθητικές προτιμήσεις ως εκφράσεις μιας ταξικά διαφοροποιημένης και διαφοροποιούσας έξης που είναι τόσο βαθιά ενσωματωμένα ώστε τείνουν να θεωρούνται προσωπικά και όχι κοινωνικά καθορισμένα. (Στο ίδιο: σ.436- 437)

Καθοριστικής σημασίας είναι επίσης η ανάλυση του Bourdieu για την στρατηγική και την αυτονομία των κοινωνικών υποκειμένων σε σχέση με την έξη. Όπως προαναφέρθηκε η έξη αναφέρεται σε ένα βαθύ επίπεδο κοινωνικού καθορισμού του υποκειμένου η οποία όμως σχετίζεται με την δυνατότητα (περιορισμένης) αυτονομίας. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί η ανάπτυξη στρατηγικών μεγιστοποίησης της ωφέλειας κατά την οποία οι δρώντες όχι μόνο δεν δρουν μηχανικά αλλά επιπλέον επιλέγουν και προωθούν στρατηγικές μεγιστοποίησης ή διατήρησης της κοινωνικής θέσης. Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης σχετίζεται με τις εκάστοτε μορφές κεφαλαίου (οικονομικό, πολιτισμικό, κοινωνικό, συμβολικό) και συνεπώς επηρεάζει την ανάλυση του κοινωνικού. (Στο ίδιο: σ.437-438) Στην ανάλυση της κοινωνίας ο Bourdieu χρησιμοποιεί τις αλληλοσυμπληρούμενες έννοιες του πεδίου και της έξης. Στο επίπεδο αυτό διακρίνει ένα σύνολο πεδίων το καθένα με τη δική του κατανομή των διαφόρων τύπων κεφαλαίου και τις έξεις που είναι ιδιαίτερες για κάθε πεδίο. Τα πεδία συνιστούν δομημένους χώρους θέσεων που διέπονται από γενικούς κανόνες και ως εκ τούτου επιτρέπουν τη διατύπωση μιας γενικής θεωρίας. Όπως αναφέρει ο Ν. Παναγιωτόπουλος «Η έννοια του πεδίου είναι ένας από τους όρους της κατασκευασμένης σχέσης των δύο τρόπων ύπαρξης του κοινωνικού, δηλαδή της έξεως (habitus) και του πεδίου (champ) ή, αλλιώς, της ιστορίας που έγινε σώμα και της ιστορίας που έγινε πράγμα». (Παναγιωτόπουλος, 1994:63) Το κάθε πεδίο διατηρεί ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όμως

ταυτόχρονα διέπεται από γενικούς νόμους. Η προσέγγιση του Bourdieu βασίζεται ταυτόχρονα σε μια κριτική – μαρξιστική οπτική που αναδεικνύει τη σημασία των κοινωνικών ανισοτήτων και παράλληλα προχωρά σε μια ανάλυση των διαφοροποιημένων κοινωνιών.

Για τη λειτουργία ενός πεδίου είναι απαραίτητα τα διακυβεύματα, τα ειδολογικά συμφέροντα τα οποία είναι μη αναγώγιμα σε άλλα πεδία και δρώντα υποκείμενα εφοδιασμένα με την έξη (habitus). Τα διακυβεύματα δεν γίνονται αντιληπτά από κάποιον που δεν έχει συγκροτηθεί για να εισέλθει στο εκάστοτε πεδίο. Η έξη είναι εκείνη που συνεπάγεται τη γνώση και την αναγνώριση των εγγενών νόμων του παιχνιδιού ή των διακυβευμάτων σύμφωνα με τον Παναγιωτόπουλο. Ως εκ τούτου η δομή του πεδίου αποτελεί μια κατάσταση της σχέσης δύναμης ανάμεσα σε φορείς και θεσμούς που εμπλέκονται στην κατανομή του ειδολογικού κεφαλαίου το οποίο συσσωρεύεται από προηγούμενους αγώνες και προσανατολίζει τις μεταγενέστερες στρατηγικές. Μέσα λοιπόν σε μια καθορισμένη σχέση δύναμης εκείνοι που μονοπωλούν το ειδολογικό κεφάλαιο το οποίο αποτελεί θεμέλιο εξουσίας ή ειδολογικού κύρους κλίνουν προς τις στρατηγικές διατήρησης – υπεράσπισης της ορθοδοξίας ενώ αντίθετα οι λιγότερο εφοδιασμένοι ή οι νεοεισερχόμενοι είναι επιρρεπείς σε στρατηγικές ανατροπής – αίρεσης. (Στο ίδιο: σ.63-70)

Στην παραπάνω εμπεδωμένη κατάσταση σχέσεων δύναμης που χαρακτηρίζει το εκάστοτε πεδίο βασικό ρόλο διαδραματίζουν οι μορφές κεφαλαίου που κατέχει ο κάθε δράστης. Οι μορφές του κεφαλαίου παρόλο που παρουσιάζονται ως αντικειμενικά ορίσιμες και μετρήσιμες δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν ή να μετρηθούν πέρα από την οικονομική και εκπαιδευτική τους διάσταση. Η ανάλυση του Bourdieu βασίζεται στην προσπάθεια των δρώντων να μεγιστοποιήσουν τις διάφορες μορφές κεφαλαίου. Στο πεδίο ως χώρος θέσεων πολλών διαστάσεων η κάθε θέση ορίζεται μέσω ενός συστήματος μεταβλητών πολλών διαστάσεων οι οποίες αποτελούν και τα διάφορα είδη κεφαλαίου (οικονομικό, πολιτιστικό, κοινωνικό, συμβολικό). Με τον τρόπο αυτό οι δρώντες ανάλογα με τη σύνθεση του κεφαλαίου που διαθέτουν αντιστοιχούν στις εκάστοτε θέσεις. (Λελεδάκης, ο.π.:439- 450)

Εν προκειμένω στο πεδίο του αθλητισμού το σημαντικότερο είδος κεφαλαίου αποτελεί το σωματικό κεφάλαιο και οι τεχνικές δεξιότητες που συσσωρεύονται κατά τη διάρκεια του ανταγωνισμού (αγώνες, προπονήσεις κ.λ.π.) το οποίο όμως, όπως κάθε μορφή κεφαλαίου, δεν είναι αυτόματα μετατρέψιμο σε άλλο πεδίο

2.4 Το πολιτιστικό, οικονομικό κεφάλαιο και η συμβολική εξουσία

Αναφορικά με το πολιτισμικό κεφάλαιο ο Jenkins αναλύει τη «δομική ανισότητα» εστιάζοντας στην «διαδικασία ενσωμάτωσης των πολιτιστικών παραστάσεων στις ανθρώπινες συνήθειες» καθιστώντας έτσι περισσότερο κατανοητές τις θεωρίες του Γάλλου κοινωνιολόγου. (Jenkins, 92:83) Ο ίδιος ο Bourdieu κινούμενος στο πλαίσιο της θεωρίας της πολιτισμικής αναπαραγωγής αναγνωρίζει την εκπαίδευση ως ένα μέσο για την αναπαραγωγή της «συμβολικής εξουσίας» και των κοινωνικών σχέσεων κυριαρχίας που βασίζονται σε αυτή. Στο βιβλίο του Jenkins *Pierre Bourdieu (Key Sociologists)* γίνεται επίσης αναφορά για την τέχνη και την αισθητική ως μια προδιάθεση που δεν είναι έμφυτη αλλά επηρεάζεται από την οικογενειακή ή σχολική ανατροφή και η οποία βρίσκεται σε συνάρτηση με τις κοινωνικές διαστρωματώσεις. (Στο ίδιο: σ.85) Η αισθητική κρίση, τα γούστα, η εκδήλωση προτίμησης ενός υποκειμένου στην πράξη (διάφορα hobby, αθλητικές δραστηριότητες, κοινωνικές ασχολίες κ.α.) ως έκφραση υπαγωγής σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα μπορούν να θεωρηθούν εργαλεία ενός συστήματος ταξικών έξεων. Η έννοια της «μεσαίας τάξης» στο έργο του Bourdieu είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις έννοιες του *habitus* και του κεφαλαίου. Η διάκριση μεταξύ κοινωνικών τάξεων ως εκ τούτου βασίζεται στην υπεροχή ή την υστέρηση σε οικονομικό ή κοινωνικό κεφάλαιο αντίστοιχα. Η υπεροχή για παράδειγμα σε πολιτισμικό κεφάλαιο σχετίζεται με την κοινωνική θέση του ατόμου δηλαδή το επαγγελματικό ή οικονομικό του επίπεδο. Στην «Διάκριση» ο Bourdieu αναδεικνύει το γεγονός πως η «κουλτούρα» σαν θεσμοθετημένο πολιτισμικό κεφάλαιο λειτουργεί διακριτικά στις κοινωνικές τάξεις θεμελιώνοντας εξουσιαστικούς διαχωρισμούς εντός τους. Το «γούστο» με τον τρόπο αυτό λειτουργεί ως νομιμοποιητική βάση της συμβολικής κυριαρχίας των τάξεων με ανεπτυγμένο επαγγελματικό ή μορφωτικό κεφάλαιο έναντι εκείνων που δεν το έχουν αναπτύξει. Των κυρίαρχων έναντι των κυριαρχούμενων. (Bourdieu, 2015:53-79) Με τον τρόπο αυτό οι επιλογές των ατόμων στην καθημερινότητά τους που αντικατοπτρίζουν το «γούστο» ως προσωπικό χαρακτηριστικό (για παράδειγμα η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, το στυλ ενδυμασίας ή διατροφή) δεν αποτελούν επι της ουσίας προσωπική επιλογή αλλά υποκινούνται από ένα σύνολο κινήσεων και δράσεων που διέπουν την κοινωνική διάκριση. (Στο ίδιο:307-324)

2.5 Το σωματικό κεφάλαιο

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως το σωματικό κεφάλαιο αποτελεί ίσως το σημαντικότερο ιδιαίτερο είδος κεφαλαίου στο πεδίο του αθλητισμού. Για τους αθλητές των μαχητικών

αθλημάτων το σώμα αποτελεί ένα εργαλείο παραγωγής διαφορετικό από τα υπόλοιπα. Παρέχει σημαντικό βαθμό ευελιξίας που μέσα σε δεδομένα όρια μπορεί να ανανεωθεί σε σημαντικό βαθμό και να επανεξοπλιστεί. (Wacquant, 2004:235) Αναφορικά με τον αθλητισμό και την τάξη ο Bourdieu προσπαθεί να ερμηνεύσει στο έργο του τον διαφορετικό τρόπο κατά τον οποίο εγγράφεται η κοινωνική τάξη στο σώμα μέσω των διαφορετικών αθλητικών πρακτικών. Τα ενδιαφέροντα προς τις αθλητικές δραστηριότητες είναι δομημένα στη φύση των υποκειμένων ως θέμα προσωπικού γούστου παρόλο που εκλαμβάνονται ως ψυχαγωγικά ενδιαφέροντα. Αθλήματα σαν την πυγμαχία, το ποδόσφαιρο ή το ράγκμπι αντανakλούν την οργανική σχέση του σώματος με την οποία εκφράζεται η εργατική τάξη σε όλες της της σωματικές πρακτικές. Αντίθετα αθλήματα της μεσαίας τάξης όπως το τζόκινγκ ή η γυμναστική αντιμετωπίζουν το σώμα ως αυτοσκοπό και δημιουργούν ένα σώμα για τους άλλους. Ο αθλητισμός ενισχύει την ιεράρχηση των κοινωνικών τάξεων και άλλες μορφές κοινωνικών ανισοτήτων, παρόλα αυτά όμως η σχέση συγκεκριμένων αθλημάτων με τις κοινωνικές τάξεις παραμένει ιστορικά και χωρικά ασταθής. Σύμφωνα με τον Brownell η καλλιέργεια του σώματος είναι ο «ενσαρκωμένος πολιτισμός». Αντανakλά δηλαδή την ενσωμάτωση και εσωτερίκευση της κουλτούρας. (Besnier & Browells, ο.π.:249-250) Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο μποξέρ που κάνει χρήση των φυσικών δυνάμεων του σώματός του για να ιδιοποιείται το τμήμα της φύσης που του ανήκει (δηλαδή το σώμα του) ώστε να βελτιστοποιήσει την ανάπτυξη των συγκεκριμένων δυνάμεων και με τους κατάλληλους χειρισμούς αυτό να παράγει μεγαλύτερη αξία από εκείνη με την οποία ήταν αρχικά διαποτισμένο. (Wacquant, 2004:227-230) Πιο συγκεκριμένα η Δ. Μακρυνιώτη στο άρθρο «Τα όρια του σώματος, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις» το οποίο αποτελεί μια συντομευμένη και αναθεωρημένη εκδοχή του πλήρους κειμένου των Cheryl L. Cole, John Loy και Mike A. Messner αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η διακυβέρνηση του σώματος είναι μια συλλογική επιχείρηση που απαιτεί ομαδική δουλειά και εμπλέκει τις εποπτικές προσπάθειες όχι μόνο του προπονητή, του μάνατζερ και των ομόσταυλων του πυγμάχου αλλά και εκείνες της συζήγου του ή της φιλενάδας του και των στενών συγγενών και φίλων του.[...]» Στο ίδιο κείμενο γίνεται επίσης αναφορά στο σωματικό κεφάλαιο των πυγμάχων και τον τρόπο που οι ίδιοι πρέπει να το φροντίζουν κατά την αποκατάσταση ή την ενδυνάμωση μιας και «η έννοια της θυσίας συμπυκνώνει μια κοσμοθέαση στην οποία πρέπει κανείς να πληρώσει με το σώμα του για ότι παίρνει.» Το παράδειγμα των αθλητών μαχητικών αθλημάτων είναι σημαντικό στον βαθμό που οι ίδιοι μετατρέπουν τη σωματική τους διάπλαση σε μια πραγματική αποικία του εαυτού τους η

οποία από τη μια πλευρά πρέπει να αναπτυχθεί συστηματικά μέσα από την εκγύμναση και την προπόνηση αλλά παράλληλα καθίστανται απαραίτητες και ρυθμιστικές πρακτικές εγκράτειας σε επίπεδα κοινωνικής ζωής ή διατροφής και οι οποίες εμπεριέχουν της έννοιες της αφοσίωσης, πειθαρχίας και της δέσμευσης. (Wacquant, 2004:233-234)

2.6 Οι έμφυλες ταυτότητες

Η διερεύνηση της σχέσης αθλημάτων αυτοάμυνας και της επικινδυνότητας της περιοχής αποτέλεσε ένα από τα ερευνητικά ερωτήματα στην παρούσα εργασία. Η επιτόπια παρατήρηση σε σχολές πολεμικών τεχνών ανέδειξε πως τα μαχητικά αθλήματα δεν αποτελούν έναν αυστηρά ανδροκρατούμενο χώρο. Παρατηρήθηκε επίσης η εμφανής διάκριση των αθλητών που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις ως προς την πρόσληψη των μαχητικών αθλημάτων σαν δραστηριότητα που σχετίζεται με την αυτοάμυνα ή αφορά το καθαρά αγωνιστικό κομμάτι. Αποτελεί γεγονός πως η συμμετοχή και ο ρόλος των γυναικών στις πολεμικές τέχνες αναβαθμίζεται ενώ όλο και περισσότερες γυναίκες κατακτούν διακρίσεις ή έχουν παρουσία σε διοικητικά όργανα. (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φυλών, 2016)

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις της κοινωνικής ανθρωπολογίας συγκλίνουν στο γεγονός πως στις συνθήκες της ύστερης νεωτερικότητας το ενδιαφέρον για την προσέγγιση του ανθρώπινου σώματος μετατοπίζεται από το σταθερό και δεδομένο στο ρευστό, μεταβαλλόμενο και με ασαφή όρια σώμα. Το σώμα πλέον εκλαμβάνεται ως κάτι που υπάρχει και βιώνεται ενώ ταυτόχρονα επαναπροσδιορίζεται ή ανασυγκροτείται μέσω της διαρκής αναζήτησης έστω και μιας εφήμερης ταυτότητας. (Wacquant, 2004:15) Οι θεωρίες για τη διάκριση βιολογικού και κοινωνικού φύλου συγκλίνουν στην ανάδειξη της φύσης ως πεδίο πολιτισμικής δράσης. Το βιολογικό σώμα καθίσταται φορέας κοινωνικών διαδικασιών και παράγωγο πολιτισμικών πρακτικών ενώ το ενδιαφέρον μετατοπίζεται πέρα από την παραδοχή πως το βιολογικό φύλο αποτελεί κοινωνική κατασκευή. Για το κοινωνικό φύλο πλέον το ενδιαφέρον έγκειται στη συνάρτηση, την απόκλιση ή την εναρμόνιση με τα πρότυπα που ανάγονται στο βιολογικό φύλο. (Μπακαλάκη, 2010:73-76) Αναφορικά με την θεωρία της πρακτικής του Bourdieu το έμφυλο σώμα αναδεικνύεται ως προϊόν εγγραφής κοινωνικών σημασιών και σχέσεων και προσεγγίζεται είτε μέσα από τις έξεις, δηλαδή τις ασυνείδητα επαναλαμβανόμενες στάσεις είτε ως κατασκευή διαμεσολαβούμενη από φυσικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο τελετουργικών ή καθημερινών πρακτικών. (Στο ίδιο:59).

Όπως αναφέρει ο Παπαταξιάρχης «Σήμερα ίσως περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη στιγμή στη διάρκεια αυτού του αιώνα είμαστε έτοιμοι να δεχτούμε ότι το φύλο δεν είναι της φύσης αλλά του πολιτισμού.» (Παπαταξιάρχης, 1997:201)

Στον τομέα του αθλητισμού ο φεμινισμός συνέβαλε στην αναγνώριση της έμφυλης φύσης των δραστηριοτήτων του αμφισβητώντας παράλληλα τον παραδοσιακό αποκλεισμό των γυναικών. Για την κοινωνική ιστορία ο αθλητισμός δεν αποτελεί καθολική πρακτική αλλά ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν κάτω από ειδικές συνθήκες την περίοδο εκβιομηχάνισης της Ευρώπης. Εξαπλώθηκαν μέσω της μετανάστευσης, της μίμησης και του ιμπεριαλισμού αποκλείοντας τις γυναίκες από αντίστοιχες εμπειρίες επιδρώντας κυρίως στην αίσθηση της αρρενωπότητας και στις σχέσεις μεταξύ ανδρών. Η εκπαίδευση και η κοινωνικοποίηση μέσω του αθλητισμού κατά τον 19ο αιώνα παρέμεινε ανδροκρατούμενη και ταυτόχρονα οι άνδρες της εργατικής τάξης διαπότισαν τα σπορ με τα χαρακτηριστικά της αρρενωπότητας συνδέοντας τα έτσι με την κυρίαρχη τάξη. Οι γυναίκες αποθαρρύνονταν από τη συμμετοχή στα αθλήματα λόγω των προκαταλήψεων που κυριαρχούσαν τόσο στις οικονομικές – κοινωνικές σχέσεις όσο και για βιολογικούς λόγους συμβάλλοντας στις πρακτικές του αποκλεισμού. Οι πρακτικές αυτές συνέχισαν και συνεχίζουν εν μέρει να υφίστανται αποκλείοντας τις γυναίκες από αθλητικές εμπειρίες και ευκαιρίες καριέρας στον χώρο του αθλητισμού διαιωνίζοντας την πατριαρχία και τον σεξουαλικό καταμερισμό της εργασίας. (Kidd, 2013)

Κεφάλαιο 3ο. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Το πεδίο του αθλητισμού τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί διεπιστημονικό αντικείμενο μελέτης. Η εννοιολόγηση της κοινωνιολογικής σημασίας του αθλητισμού (τόσο ως θεσμός όσο και ως πρακτική) έχει επηρεάσει πολλές θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες σχετικά με την κοινωνική - πολιτισμική σημασία και αναπαράσταση των σωματικών πρακτικών. (Tomlinson, 2004:161) Μελέτες που βοηθούν στο αντικείμενο της παρούσας εργασίας κινούνται σε ανθρωπολογικό, κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα στην ιστορική έρευνα της εξέλιξης του αθλήματος της αντισφαίρισης στην πόλη της Πάτρας, στην αρχικά άτυπη και ανοργάνωτη δραστηριότητα δυτικοευρωπαίων αστών της πόλης ενταγμένη σε ιδιωτικό χώρο, παρατηρήθηκε η σταδιακή υιοθέτηση και ανάπτυξη της συγκεκριμένης πρακτικής από την ελληνική αστική κοινότητα. Συμπερασματικά η συγκεκριμένη εργασία αναδεικνύει την μακρόχρονη σύνδεση του «Αθλητικού Ομίλου Αντισφαίρισης Πατρών» με την μεγαλοαστική τάξη της πόλης και τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου της. Τη μεταβολή της πόλης στις αρχές του 20ου αιώνα σε δεύτερο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας με νέες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές ακολούθησε η εισαγωγή δυτικών νοοτροπιών και ψυχαγωγικών πρακτικών όπως ο αθλητισμός. Η νέα αστική τάξη δεν περιορίστηκε στην ενασχόληση με ένα και μοναδικό σπορ συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην εξάπλωση αθλημάτων όπως η ποδηλασία, ο ναυταθλητισμός, το τένις κ.α.. Ωστόσο η εξάπλωση της αντισφαίρισης και η σταδιακή εισχώρηση μελών της εγχώριας αστικής και μικροαστικής τάξης δύναται να θεωρηθεί αποτέλεσμα της μόδας ως μιας κοσμοπολίτικης συνήθειας και του κοινωνικά διακριτού τρόπου ζωής (Παπαθεοδώρου, 2021:9)

Επίσης μελέτη που αναφέρεται στην πρόσβαση ευρύτερων μεσαίων και λαϊκών στρωμάτων στον νεωτερικό κόσμο των αθλητικών τύπων μετασχηματίζοντας τη σωματική κουλτούρα και τις σωματοποιημένες πολιτισμικές έξεις, αναλύει την ανάπτυξη του «δρομικού κινήματος» ως μια νέα πρακτική του ελεύθερου χρόνου. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα προωθήθηκε σύμφωνα με την έρευνα τόσο από κεντρικούς φορείς όσο και από τοπικούς ερασιτεχνικούς συλλόγους δρομέων όπως ο ΑΠΣ Απόλλων Δυτικής Αττικής. Η ενασχόληση με το τρέξιμο αποτελεί μια εύκολα προσβάσιμη δραστηριότητα του μαζικού

λαϊκού αθλητισμού. Στην περίπτωση του «Αθλητικού Πολιτισμικού Συλλόγου, Απόλλων Αττικής» μελετάται η εσωτερική και εξωστρεφής κοινωνικότητα του συλλόγου, οι λόγοι της σύστασής του, η κοινωνική σύνθεση και η συμβολή του στην ανάπτυξη του μαζικού λαϊκού αθλητισμού. Συγκεκριμένα η εργασία επικεντρώνεται στο νόημα που αποδίδουν οι συμμετέχοντες στις αθλητικές πρακτικές και τις προσλήψεις της φυσικής άσκησης ως συνήθειας και πρακτικής που εμπεριέχει την ασκητική με στόχο την σωματική – ψυχική ενδυνάμωση. Οι προσλήψεις του αθλητισμού και η κοινωνική του χρήση προσεγγίζονται από τους δρώντες με έναν ιδεαλιστικό τρόπο ενώ η αθλητική δράση κατανοείται από τα υποκειμενικά ή συμβολικά νοήματα που της αποδίδουν οι εμπλεκόμενοι. (Παλαντζά, 2019:1)

Όσον αφορά την πολιτισμική διαφοροποίηση των επιμέρους κοινωνικών τάξεων και τις γονικές στρατηγικές που αφορούν στις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους έχουν γίνει έρευνες που συνδέονται με τη θεωρία του Bourdieu για τις έννοιες του «γούστου» και της «διάκρισης». Σε μία από αυτές εξετάζονται οι απόψεις και οι επιλογές γονέων ως προς τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους όπως και ο ρόλος που διαδραματίζει η παραπάνω επιλογή στην ταξική αναπαραγωγή και ενίσχυση του πολιτισμικού κεφαλαίου των παιδιών. Η συγκεκριμένη έρευνα αναδύει τον τρόπο που προσωπικές επιλογές παιδιών, κυρίως της μεσαίας τάξης, σε δραστηριότητες εκτός σχολείου αποτελούν προϊόντα άμεσης παρέμβασης των γονέων. Οι επιλογές αυτές δεν είναι κοινωνικά ουδέτερες. Έχουν κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις ενώ παράλληλα αφορούν μια διάκριση μεταξύ προνομίων συγκεκριμένων κοινωνικών τάξεων καθώς και στην κατασκευή συγκεκριμένων προτιμήσεων και μοτίβων. Τα ερωτήματα που τίθενται στην συγκεκριμένη έρευνα αφορούν α) τις απόψεις των γονέων ως προς τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους, β) τον ρόλο που παίζει η επιλογή αυτών των δραστηριοτήτων στην ταξική αναπαραγωγή και την ενίσχυση του πολιτισμικού κεφαλαίου των παιδιών καθώς και γ) ερωτήματα για το οικονομικό και μορφωτικό κεφάλαιο των γονέων σε σχέση με τις φιλοδοξίες τους για την εκπαιδευτική και επαγγελματική εξέλιξη των παιδιών τους. (Δορλή, 2019:6)

Σε παρόμοια μελέτη που έχει εκπονηθεί διερευνάται το κοινωνικό περιβάλλον ως παράγοντας επιλογής αθλήματος στην εφηβεία. Η εργασία αφορά την ενασχόληση με τον κλασικό αθλητισμό στην πόλη του Βόλου και πιο συγκεκριμένα τους λόγους που μαθητές γυμνασίων και λυκείων επιλέγουν να ενταχθούν σε αυτόν. Αναλύονται εδώ οι παράγοντες

που οδήγησαν τα παιδιά σε αυτή την επιλογή όπως η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος (γονείς, σχολείο, φίλοι) και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για αθλήματα βάσει του φύλου. Βασική υπόθεση της έρευνας αποτελεί η επιλογή αθλήματος από τους μαθητές ως προς την κυρίαρχη αθλητική κουλτούρα και τα οικογενειακά πρότυπα σε σχέση με την θεωρία του Μπουρντιέ για το *habitus* όπου παράγονται πληθώρα πρακτικών και αντιλήψεων. Η μελέτη καταλήγει στην σημασία της επιρροής των γονέων και του φιλικού περιβάλλοντος στην επιλογή αθλήματος κατά την εφηβεία καθώς και στην σημαντική παράμετρο για την παραμονή των συμμετεχόντων στα αθλήματα του κλασικού αθλητισμού η οποία εδράζεται στον ατομικό τους χαρακτήρα. (Κώστα, 2022:10)

Έρευνες επίσης έχουν πραγματοποιηθεί για τον τρόπο δραστηριοποίησης των γυναικών στο πεδίο των ανδροκρατούμενων αθλημάτων πολεμικών τεχνών και την αντιμετώπισή τους. Πιο συγκεκριμένα έρευνα που έγινε στην περιοχή της Χαλκίδας (Καμπούρη, 2022:13) μελετήθηκαν τα βιώματα και οι εμπειρίες των γυναικών που συμμετέχουν σε μαχητικά αθλήματα και κατά πόσο αυτά συνιστούν δομικά χαρακτηριστικά της ταυτότητας τους ή επηρεάζουν τον ευρύτερο τρόπο ζωής τους. Παρατηρήθηκε πως υπάρχει επιρροή στην αυτοεικόνα των γυναικών αλλά και στις διαπροσωπικές σχέσεις με «σημαντικούς άλλους». Γίνεται λόγος για την κοινωνική αντίληψη ως προς τις γυναίκες που συμμετέχουν σε αθλήματα πολεμικών τεχνών καθώς και την νοσηματοδότηση των ίδιων ως προς τα μαχητικά αθλήματα σαν μέσο αυτοπροστασίας, κοινωνικής καταξίωσης και εξομάλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων. Ομοίως σε άλλη έρευνα που αφορά τη θέση της γυναίκας στις πολεμικές τέχνες, παρουσιάζεται η αντιμετώπιση τους ως εξαίρεση και η διαφορετική αντιμετώπισή τους τόσο εντός όσο και εκτός αθλητικού χώρου. (Τσιάλιου, 2021:4) Μελετώνται εδώ οι σύγχρονες θεωρήσεις σχετικά με τις έμφυλες κοινωνικές κατασκευές και η σύγχρονη εννοιολόγηση της θεωρίας του κοινωνικού φύλου. Παρουσιάζεται η ενασχόληση των γυναικών με τον αθλητισμό εν γένει και πιο συγκεκριμένα με το άθλημα του τζούντο καθώς και η διαφορετική αντιμετώπιση τους σε σχέση με τους άντρες. Η γυναίκα στα μαχητικά αθλήματα καλείται να αντιπαρέλθει τα πάγια κοινωνικά στερεότυπα και στην συγκεκριμένη εργασία προβάλλεται η προσπάθεια καθιέρωσης της κυρίως μέσα από επιδόσεις και διακρίσεις στον χώρο.

Κλείνοντας, έχουν παρουσιαστεί αρκετές έρευνες για τους ανασταλτικούς παράγοντες συμμετοχής σε αθλητικές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα σε έρευνα που αφορά τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των πελατών χιονοδρομικών κέντρων

(Χατζηγιάννη, 2004:42) μελετήθηκε η συμμετοχή βάση κοινωνικών – οικονομικών παραγόντων. Βρέθηκε πως η συμμετοχή σε αυτά τα αθλήματα σχετίζεται με το μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Η ενασχόληση των σκιέρ με το άθλημα φαίνεται πως επηρεάζεται από την οικονομική τους κατάσταση αλλά και τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο, παράγοντες που σε συγκεκριμένες περιπτώσεις αλληλοεπιδρούν. Επίσης σημαντική παράμετρο αποτελεί το πρότυπο ενός συγκεκριμένου τρόπου ζωής (lifestyle) που σχετίζεται με την καθιέρωση ενός υγιεινού τρόπου ζωής και την ταυτόχρονη κατανάλωση προϊόντων ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό styling. Τέλος όσον αφορά τις δραστηριότητες αθλητισμού σε ποδοσφαιρικά γήπεδα μικρών διαστάσεων (5χ5) (Γκόλτσος, 2002:61) ερευνήθηκε η ηλικιακή κατανομή των συμμετεχόντων και η οικογενειακή τους κατάσταση (παντρεμένοι, ελεύθεροι) ως ανασταλτικός παράγοντας συμμετοχής. Αναλύοντας τα δεδομένα παρατηρήθηκε πως βασικούς αποτρεπτικούς παράγοντες αποτελούν ο διαθέσιμος ελεύθερος χρόνος και το οικονομικό κόστος της συμμετοχής στη δραστηριότητα. Τα οικονομικά εμπόδια φαίνεται να αφορούν περισσότερο τους ελεύθερους ενώ παράλληλα το μορφωτικό και το επαγγελματικό στάτους των συμμετεχόντων επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την συμμετοχή τους. Η παραπάνω σχέση αφορά τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο λόγω των καθημερινών υποχρεώσεων καθώς και το διαθέσιμο εισόδημα

Κεφάλαιο 4ο. Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας

Εισαγωγή

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα αναλυθεί η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Αναλυτικότερα επιχειρείται μια σύντομη αναφορά στην ποιοτική έρευνα και την σημασία της στις κοινωνιολογικές μελέτες του αθλητισμού. Παρουσιάζονται τα μεθοδολογικά εργαλεία για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων (ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, συνέντευξη) καθώς και οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Γ. Ζαϊμάκης στον χώρο της κοινωνιολογίας οι ερευνητές εξέτασαν την σύνθεση αθλητισμού και κοινωνίας προσπαθώντας να αναδείξουν ζητήματα σχέσεων εξουσίας, ανισοτήτων ή συγκρότησης ταυτοτήτων. Στην παραγωγή ερευνών και κειμένων για τον αθλητισμό τα τελευταία χρόνια καταλυτική σημασία διαδραμάτισε η χρήση της αποκαλούμενης «μεθοδολογικής επανάστασης» των ποιοτικών μεθοδολογιών στις κοινωνικές επιστήμες. (Ζαϊμάκης, 2020:1-3) Οι ποιοτικές έρευνες αποτελούν μια οικογένεια μεθόδων οι οποίες δεν χρησιμοποιούν ποσοτικά δεδομένα αλλά βασίζονται στη χρήση «κειμένων» και πρακτικών ως προϊόντα της ανθρώπινης συνείδησης που περιέχουν νοήματα και συμβολισμούς. (Στο ίδιο:14) Μέσω της ποιοτικής έρευνας διαμορφώνεται εκ νέου μια σχέση ανάμεσα στον βιωμένο κόσμο και τον επιστημονικό κόσμο τοποθετώντας τον άνθρωπο στο επίκεντρο της επιστημονικής εργασίας ως φορέα δράσης. Οι μέθοδοι ποιοτικής έρευνας θεωρούνται -ημικές (emic). Επικεντρώνονται στην προσέγγιση και ανάλυση των κοινωνικών κόσμων του αθλητισμού οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως μοναδικοί και δομημένοι γύρω από συγκεκριμένα εσωτερικά ανθρωπολογικά κριτήρια. (Στο ίδιο:15)

Στην παρούσα εργασία έχει επιλεγεί η ποιοτική μέθοδος μιας και βοηθάει τον ερευνητή να κατανοήσει εκείνα για τα οποία μιλούν οι άλλοι. Πιο συγκεκριμένα ο ερευνητής μέσα από την ποιοτική μέθοδο μπορεί να «αφουγκραστεί» καλύτερα τα βαθύτερα νοήματα των συναισθηματικών εμπειριών των υποκειμένων. (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008:73) Για την συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε ως μεθοδολογικό εργαλείο η συνέντευξη η οποία προσφέρει ευελιξία στην συλλογή των δεδομένων και αποτελεί μια διαδικασία αλληλεπίδρασης καθοδηγούμενη από τον ερευνητή με τελικό στόχο την απόσπαση πληροφοριών σχετικών με το αντικείμενο της έρευνας. (Στο ίδιο:73-74) Η ποιοτική έρευνα

σε αρκετές περιπτώσεις πραγματοποιείται σε πραγματικές και όχι τεχνητές, πειραματικά ελεγχόμενες συνθήκες και ως εκ τούτου οι προσεγγίσεις τους ταιριάζουν για την μελέτη των ανθρώπων στον «πραγματικό κόσμο». Αποτελεί με λίγα λόγια έρευνα του κοινωνικού κόσμου υπό το πρίσμα της εμπειρίας των υποκειμένων. (Ισαρη-Πούρκος, 2015:14-15)

4.1 Αντικείμενο και σκοπός της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα για τον αθλητισμό και την τοπική κοινωνία διερευνάται η σχέση ανάμεσα στην κοινωνική προέλευση των νέων και της συμμετοχής τους στα αθλήματα πολεμικών τεχνών στον Δήμο Πετρούπολης. Οι τρεις άξονες στους οποίους κινείται η εργασία και οριοθετούν το ερευνητικό πλαίσιο εστιάζουν στα προσωπικά κίνητρα των νέων, δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία καθώς και τα ζητήματα έμφυλων διαφοροποιήσεων.

4.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Με την παρούσα μελέτη επιχειρείται να απαντηθούν ερωτήματα που αφορούν αρχικά την επιρροή του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος ως προς την επιλογή των συγκεκριμένων αγωνισμάτων. Σε δεύτερο επίπεδο διερευνάται η καλλιέργεια διαπροσωπικών σχέσεων στο πεδίο δραστηριοποίησης των αθλητών και κατά πόσο αυτή επηρεάζει τις κοινωνικές τους σχέσεις ή κατά ποιον τρόπο δύναται να συμβάλει στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους. Η νοηματοδότηση της της συμμετοχής σε αθλήματα πολεμικών τεχνών σε σχέση με το κύρος που ενδέχεται αυτή να αποδίδει καθώς και η αξία του ιδιαίτερου ειδολογικού κεφαλαίου σύμφωνα με τη θεωρία του Bourdieu αποτέλεσαν επίσης ζητήματα προς διερεύνηση που καλούνται να απαντηθούν μέσα από την έρευνα. Το ενδιαφέρον επίσης στρέφεται στις προσλήψεις των αθλητών για τη γνώση των πολεμικών τεχνών ως μέσο αυτοάμυνας ή αυτοπροστασίας και κατά πόσο αυτό μπορεί να σχετίζεται με την περιοχή του Δήμου Πετρούπολης ή με την γενικότερη αύξηση εγκληματικότητας και παραβατικότητας που προκαλεί αισθήματα ανασφάλειας. Επίσης σημαντικά ερευνητικά ζητήματα αποτελούν από τη μία πλευρά η κοινωνική και οικονομική διαστρωμάτωση των συμμετεχόντων σε μαχητικά αθλήματα και από την άλλη κατά πόσο οι έμφυλες ταυτότητες αποτελούν παράγοντα επιρροής στην επιλογή και τη συμμετοχή στα αθλήματα πολεμικών τεχνών.

4.3 Μέθοδος και εργαλείο έρευνας

Για την διευκόλυνση της έρευνας τόσο από την πλευρά των αθλητών όσο και από την πλευρά του ερευνητή δομήθηκε και επιλέχθηκε ερωτηματολόγιο με προκαθορισμένες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Οι ερωτήσεις ήταν σύντομες και δόθηκε ο χρόνος στους αθλητές να απαντήσουν με σαφήνεια και να εκφραστούν ελεύθερα. Τα ερωτήματα που τέθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις αποκάλυψαν και νέα ερευνητικά ενδιαφέροντα οπότε και έγιναν συμπληρωματικές ερωτήσεις από την πλευρά του ερευνητή.

Με στόχο να νοιώσουν σε οικείο περιβάλλον κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης αλλά και για λόγους οικονομίας χρόνου επιλέχθηκαν ως τόποι διεξαγωγής οι σύλλογοι στους οποίους προπονούνται σχεδόν καθημερινά οι αθλητές. Ο πρώτος σύλλογος που επιλέχθηκε, ο «ΑΣ Καράτε Οδυσσέας» δραστηριοποιείται για μεγάλο χρονικό διάστημα στο άθλημα του Καράτε έχοντας στις τάξεις του αθλητές και αθλήτριες με διακρίσεις σε εγχώρια και διεθνή πρωταθλήματα. Ο δεύτερος σύλλογος, «ΑΣ Πολύμαχον» ασχολείται κυρίως με το άθλημα του Jiu Jitsou και επίσης διαθέτει αθλητές με υψηλές εθνικές και διεθνείς επιδόσεις ενώ λειτουργεί επίσης και τμήματα στο άθλημα του Καράτε. Τέλος ο τρίτος σύλλογος που επιλέχθηκε είναι η σχολή «West Warriors» και δραστηριοποιείται στο άθλημα του kickboxing η οποία διαθέτει αθλητές και αθλήτριες όλων των ηλικιών. Οι τρεις σύλλογοι βρίσκονται σε διαφορετικές συνοικίες του Δήμου Πετρούπολης με διαφορετικά κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα. Πιο συγκεκριμένα ο σύλλογος «ΑΣ Καράτε Οδυσσέας» τοποθετείται χωρικά σε περιοχή του Δήμου κοντά στην συνοικία Νησάκι Πετρούπολης όπου σύμφωνα με τα δεδομένα προηγούμενων απογραφών κατοικείται από μεσαία στρώματα και διαθέτει υψηλές αντικειμενικές αξίες. Ο σύλλογος «ΑΣ Πολύμαχον» αντίστοιχα βρίσκεται σε περιοχή του Δήμου που κατοικείται από χαμηλότερα οικονομικά στρώματα ως επι το πλείστον και παρουσιάζει χαμηλότερες αντικειμενικές αξίες γης. Τέλος ο σύλλογος «West Warriors» βρίσκεται στην περιοχή της άνω Πετρούπολης με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά από τις προηγούμενες περιοχές.

Επιλέχθηκαν συνολικά δεκαπέντε (15) αθλητές πολεμικών τεχνών ηλικίας δεκαέξι (16) έως είκοσι δύο ετών (22) από την ευρύτερη περιοχή της Πετρούπολης, δείγμα μικρό σε αριθμό για πρακτικούς λόγους κατάλληλο όμως να απαντήσει επαρκώς στα ερευνητικά ερωτήματα της ποιοτικής έρευνας. (Μπλούχαρη, 2021) Η πλειοψηφία των αθλητών ασχολείται αρκετά χρόνια με τα μαχητικά αθλήματα. Οι περισσότεροι από αυτούς έχουν λάβει μέρος και έχουν διακριθεί σε πανελλήνια ή διεθνή πρωταθλήματα ενώ λιγότεροι ασχολούνται με το άθλημα

για λόγους άθλησης ή αναψυχής. Στην συγκεκριμένη μελέτη ακολουθήθηκε η συνήθης πρακτική των κοινωνιολογικών ερευνών του αθλητισμού, η ημι-δομημένη συνέντευξη. Η επιλογή του συγκεκριμένου τύπου ερωτήσεων έγινε επειδή δίνουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να προσθέτει *ad hoc* ερωτήσεις που προκύπτουν από το αλληλεπιδραστικό περιβάλλον της έρευνας. (Ζαϊμάκης, ο.π.:21) Στις παρακάτω παραγράφους παρουσιάζονται πληροφορίες για τους συνεντευξιαζόμενους χρησιμοποιώντας ψευδώνυμα.

Ο Μάριος είναι μαθητής της Α Λυκείου και αθλητής της σχολής Πολύμαχον. Μεγάλωσε στην Πετρούπολη και ασχολείται με το άθλημα του Ζιου Ζίτσου από τεσσάρων χρονών. Τα τελευταία χρόνια προπονείται καθημερινά και έχει διακριθεί σε υψηλές θέσεις στο πανελλήνιο πρωτάθλημα ενώ έχει κατακτήσει και την πρώτη θέση στο παγκόσμιο πρωτάθλημα στην κατηγορία του. Ο μπαμπάς του είναι υδραυλικός και η μαμά του υπάλληλος σε κρεοπωλείο και δεν ασχολούνται με τον αθλητισμό λόγω του φόρτου εργασίας.

Η Ελπίδα είναι δεκαέξι (16) ετών και ξεκίνησε τις πολεμικές τέχνες στην ηλικία των επτά ετών (7) από το άθλημα του Τζούντο παρακινούμενη από τις μεγαλύτερες αδερφές της οι οποίες ήταν και αθλήτριες του ίδιου αθλήματος και την μητέρα της. Ένας από τους λόγους για τους οποίους το οικογενειακό της περιβάλλον την προέτρεψε στην ενασχόληση με το Ζίου Ζίτσου αποτελούσε και η μοριοδότηση στις πανελλήνιες εξετάσεις όπως χαρακτηριστικά μας ανέφερε. Οι γονείς της είναι απόφοιτοι ανώτατων σχολών και ο πατέρας της λείπει στο εξωτερικό λόγω εργασίας. Από το στενό περιβάλλον της Ελπίδας οι περισσότεροι ασχολούνται με τον αθλητισμό. Η Ελπίδα μας ανέφερε πως λόγω της οικονομικής άνεσης των γονιών της δεν παρουσιάστηκαν ποτέ οικονομικοί αποτρεπτικοί παράγοντες που να επηρέασαν τη συμμετοχή της στο άθλημα σε υψηλό επίπεδο, παρόλο που είναι για αυτή ένα ακριβό σπορ λόγω του υψηλού κόστους συμμετοχής σε τουρνουά και του προσωπικού εξοπλισμού. Ταυτόχρονα αντιλαμβάνεται από φίλους της στο άθλημα τη σημαντικότητα του οικονομικού παράγοντα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι συναθλητές της.

Η Γωγώ είναι μαθήτρια της Γ' λυκείου δεκαεπτά ετών (17) και ξεκίνησε να ασχολείται με το Ζίου Ζίτσου από την ηλικία των πέντε (5) έχοντας διακριθεί σε πανελλήνια πρωταθλήματα στην κατηγορία της και έχοντας κατακτήσει τις πρώτες θέσεις σε ένα πανευρωπαϊκό και τρία παγκόσμια πρωταθλήματα. Από τους γονείς της μόνο η μητέρα της είναι απόφοιτος ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος και ο πατέρας της ασχολείται με το

εμπόριο. Η μητέρα της ασχολούταν σε μικρή ηλικία με το καράτε και ο πατέρας της έως και σήμερα με τις πολεμικές τέχνες. Από τον κύκλο των φίλων της μόνο οι συναθλητές της δραστηριοποιούνται στον αθλητισμό ενώ η ίδια ασχολούταν σε μικρή ηλικία με το μπαλέτο.

Η Εύα επίσης μαθήτρια της Γ' λυκείου προέρχεται από μονογονεϊκή οικογένεια και ασχολείται με το Ζίου Ζίτσου από πολύ μικρή ηλικία. Λόγω των διακρίσεων της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο είναι μέλος της εθνικής ομάδας. Το τελευταίο διάστημα έχει μειώσει τη συχνότητα των προπονήσεων αφού πέτυχε τους αγωνιστικούς στόχους που είχε θέσει ενώ κατάφερε να πάρει και τα μόρια που χρειαζόταν για τις πανελλήνιες εξετάσεις όπως χαρακτηριστικά ανέφερε. Στο οικογενειακό της περιβάλλον η μητέρα της και ο αδερφός της ασχολούνται με τον αθλητισμό. Η μητέρα της υπήρξε βαλκανιονίκης στην κολύμβηση και ο αδερφός της επίσης αθλητής του Ζίου Ζίτσου ο οποίος αποτέλεσε και την εξωτερική παρακίνηση για να ακολουθήσει το ίδιο άθλημα. Η ίδια για μια χρονική περίοδο σε μικρότερη ηλικία ασχολήθηκε ταυτόχρονα και με το κολύμπι, όμως όπως ανέφερε η παρέμβαση της μητέρας να μην συνεχίσει σε ανώτατο αγωνιστικό επίπεδο σε αυτό το άθλημα υπήρξε καθοριστική.

Η Αλεξία είναι αθλήτρια του Ζίου Ζίτσου είκοσι χρονών (20) και σπουδάζει φυσικοθεραπεία. Ξεκίνησε και αυτή τις πολεμικές τέχνες από πάρα πολύ μικρή ηλικία παρακινούμενη από ένα φίλο της ενώ ταυτόχρονα έκανε και μπαλέτο. Με το συγκεκριμένο άθλημα ασχολήθηκε τα τελευταία οχτώ χρόνια αφού έβρισκε τις πολεμικές τέχνες πιο συναρπαστικές από το μπαλέτο. Το συγκεκριμένο άθλημα της κίνησε το ενδιαφέρον επειδή συνδυάζει πολλές πολεμικές τέχνες παράλληλα με την ένταση και τον δυναμικό του χαρακτήρα. Η Αλεξία επίσης έχει διεθνείς και εθνικές διακρίσεις στο άθλημα όντας δύο φορές παγκόσμια πρωταθλήτρια και αρκετές φορές πανελληνιονίκης στην κατηγορία της.

Ο Αδάμ ασχολήθηκε αρχικά με τις πολεμικές τέχνες μέσω του Τζούντο. Τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια συνεχίζει στο Ζίου Ζίτσου. Είναι δεκαοχτώ (18) χρονών, οι γονείς του είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι σε εταιρία κινητής τηλεφωνίας και έχει συμπληρώσει ήδη τα μόρια που χρειαζόταν μέσω του αθλήματος για να εισαχθεί στη σχολή διατροφολογίας που τον ενδιαφέρει. Όπως μας ανέφερε, το Ζίου Ζίτσου αρχικά δεν του άρεσε όμως το ισχυρό του κίνητρο για την εισαγωγή σε μία ανώτατη σχολή τον κράτησε στο άθλημα. Ο Αδάμ έχει διακριθεί σε παγκόσμια και πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα στην κατηγορία του. Όπως μας δήλωσε χαρακτηριστικά, αν κάποια στιγμή αναγκαστεί να εγκαταλείψει το αγωνιστικό κομμάτι του αθλήματος οι οικονομικοί λόγοι θα αποτελούν τον βασικότερο παράγοντα.

Ο Μανώλης είναι μαθητής της Γ' λυκείου και αθλητής του καράτε από την ηλικία των πέντε (5) ετών. Έχει αναδειχθεί πανελληνιονίκης και έχει κατακτήσει υψηλές θέσεις σε διεθνή πρωταθλήματα. Το συγκεκριμένο άθλημα συστάθηκε στους γονείς του μιας και εκείνοι δεν ασχολούνταν με τον αθλητισμό. Ο πατέρας του έχει εταιρεία με είδη ραπτικής και η μητέρα του είναι συνταξιούχος. Παλαιότερα είχε ασχοληθεί με το ποδόσφαιρο όμως οι συχνοί τραυματισμοί αποτέλεσαν αποτρεπτικό λόγο στο να συνεχίσει. Στο περιβάλλον του κανείς δεν ασχολείται με τον αθλητισμό πέρα από τους φίλους του στο ίδιο το άθλημα. Και ο Μανώλης μας ανέφερε τις υψηλές οικονομικές απαιτήσεις του αθλήματος στο υψηλό επίπεδο του πρωταθλητισμού μιας και τα έξοδα από τα συχνά ταξίδια στην Ελλάδα και το εξωτερικό πρέπει να καλύπτονται από τον ίδιο και την οικογένειά του.

Η Αλεξία Λ. είναι μαθήτρια της Α' λυκείου δεκαέξι (16) χρονών. Ξεκίνησε από την ηλικία των έξι (6) την ενασχόληση της με τις πολεμικές τέχνες και έχει κατακτήσει τη δεύτερη θέση σε πανελλήνιο πρωτάθλημα στο καράτε. Από τον οικογενειακό της κύκλο μόνο η μητέρα της αγαπούσε τον αθλητισμό από μικρή και η οποία ασχολήθηκε με την ενόργανη γυμναστική και τον στίβο, όμως δεν της δόθηκε η ευκαιρία να συνεχίσει επειδή μεγάλωσε στην επαρχία. Οι φίλες της ασχολούνται επίσης με τις πολεμικές τέχνες και το kick boxing. Όπως ανέφερε ξεκίνησε το άθλημα έπειτα από προτροπή συγγενικού της προσώπου χωρίς να έχει την προσωπική επιλογή λόγω του νεαρού της ηλικίας. Οι γονείς της παρά το υψηλό κόστος του αθλήματος σε ανώτερο επίπεδο λόγω κόστους εξοπλισμού συμμετοχής δεν της στάθηκαν ποτέ εμπόδιο στη συμμετοχή της.

Ο Απόστολος ξεκίνησε την ενασχόλησή του με το καράτε στην ηλικία των έντεκα (11) χρόνων. Είναι φοιτητής στο πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και οι γονείς του εκπαιδευτικοί ενώ κανείς από το οικογενειακό ή φιλικό του περιβάλλον δεν ασχολείται με τον αθλητισμό. Ο ίδιος επέλεξε το συγκεκριμένο άθλημα στο οποίο και παρέμεινε λόγω του δασκάλου του, ενώ δεν είχε επαφή με κάποιο άλλο σπορ.

Ο Φάνης είναι επίσης φοιτητής στο Τ.Ε.Φ.Α.Α. και αθλητής του καράτε με σημαντικές διακρίσεις σε διεθνές επίπεδο στην κατηγορία κάτω των εικοσιένα (21) ετών. Οι γονείς του είναι γυμναστές και τα αδέρφια του επίσης ασχολούνται με το ίδιο άθλημα. Όπως ανέφερε και ο ίδιος το περιβάλλον του αποτέλεσε ξεκάθαρα το κίνητρο για την ενασχόληση με το καράτε.

Η Άννα δεκαέξι ετών (16) ξεκίνησε τις πολεμικές τέχνες από την πρώτη τάξη του δημοτικού. Σε μικρότερη ηλικία πήγαινε στο μπαλέτο όμως δεν της κίνησε το ενδιαφέρον και σταμάτησε. Άρχισε την ενασχόληση με το καράτε έπειτα από πρόταση του πατέρα της χωρίς ο ίδιος είτε κάποιος στο φιλικό της περιβάλλον να ασχολούνται με τον αθλητισμό. Η ίδια μας ανέφερε πως δεν επέλεξε μόνη της το άθλημα μιας και σε τόσο μικρή ηλικία δεν είχε γνώση για άλλα αθλήματα όμως όπως είπε χαρακτηριστικά στην πορεία κατάλαβε πως της «ταίριαζε» και αν δεν συνέβαινε αυτό δεν θα συνέχιζε.

Η Παναγιώτα είναι δεκαέξι (16) ετών και επίσης ασχολείται με το καράτε από μικρή ηλικία. Σε επίπεδο πρωταθλητισμού δραστηριοποιήθηκε από πολύ νωρίς και έχει διακριθεί σε πανελλήνιο, βαλκανικό και μεσογειακά πρωταθλήματα. Παρακολουθούσε τον μεγαλύτερο αδερφό της να προπονείται από μικρή ηλικία και εκείνος αποτέλεσε την τη βασική προτροπή για την συμμετοχή της στο άθλημα. Από το οικογενειακό της περιβάλλον ο πατέρας της ασχολείται με την κολύμβηση ενώ οι φίλοι της εκτός της σχολής ασχολούνται επίσης με την κολύμβηση, το βόλεϊ ή το μπάσκετ.

Ο Δήμος ασχολείται με το kickboxing τα τελευταία χρόνια. Είναι μαθητής του ΕΠΑΛ και σκοπεύει να ακολουθήσει το επάγγελμα του πατέρα του ως θερμωδραυλικός. Οι γονείς του απόφοιτοι δημοτικού και γυμνασίου δεν ασχολήθηκαν ποτέ με τον αθλητισμό όπως και το φιλικό του περιβάλλον και ο ίδιος ξεκίνησε το άθλημα ως μια δραστηριότητα αναψυχής και φυσικής κατάστασης παρακινούμενος από τον δάσκαλό του στη σχολή.

Ο Γιώργος μαθητής της τρίτης λυκείου ξεκίνησε επίσης το kickboxing σε μεγαλύτερη ηλικία παρακινούμενος από τους φίλους του. Παρακολουθεί αρκετά αγώνες του συγκεκριμένου αθλήματος και θεωρεί το kickbox ως ένα «βοήθημα για τον δρόμο» όπως ανέφερε χαρακτηριστικά.

Τέλος ο Απόστολος Μ. είναι 22 ετών και επίσης δραστηριοποιείται στο kickbox από την ηλικία των δεκαοχτώ χρόνων. Οι γονείς του έχουν τελειώσει το δημοτικό και ο πατέρας του εργαζόταν ως οδηγός ταξί ενώ ο ίδιος δουλεύει ως προσωπικό ασφαλείας σε επιχειρηματία. Έχει ασχοληθεί επίσης με το άθλημα του taekwondo σε μικρότερη ηλικία ενώ ο κολλητός του φίλος ασχολείται με το άθλημα της πάλης.

4.4 Μεθοδολογία της έρευνας

Όπως αναφέρουν η Ίσαρη και Πουρκός «Η μέθοδος είναι ο συστηματικός τρόπος ερευνάς, η προγραμματισμένη πορεία για την κατάκτηση της αλήθειας, η κατευθυνόμενη διαδικασία επίλυσης ενός θεωρητικού ή πρακτικού προβλήματος στη βάση συγκεκριμένων κανόνων. Η μέθοδος συνιστά έναν ευρύτερο γνωσιολογικό και οντολογικό προβληματισμό σχετικά με την προσέγγιση της πραγματικότητας, τον τρόπο με τον οποίο οργανώνουμε τη σκέψη και τη δράση μας προκειμένου να διερευνήσουμε, να μελετήσουμε και να αποκαλύψουμε τις αφανείς πτυχές ή πλευρές των φαινομένων, εντοπίζοντας τις βαθύτερες τους αιτίες ή συστοιχίες των αιτιών τους και τους μηχανισμούς τους». (Ίσαρη-Πούρκος, ο.π.:15-16)

Αναφορικά με κάποιους βασικούς λόγους τους οποίους ένας ερευνητής προσφεύγει στην ποιοτική έρευνα οι Ίσαρη και Πουρκός επίσης καταγράφουν την επιδίωξη του για μια έρευνα σε βάθος και όχι στην αποστασιοποιημένη, στατιστική, αφαιρετική προσέγγισή του. Επίσης αναφέρουν την προσπάθεια διαμόρφωσης μιας γνήσιας, αυθεντικής, δυναμικής και ολιστικής προσέγγισης του φαινομένου και την υιοθέτηση αφηγηματικού ύφους ώστε να περιγραφεί με πιο εκφραστικούς όρους η εμπειρία των υποκειμένων για ένα φαινόμενο. (Στο ίδιο: 40)

Οι ποιοτικές μέθοδοι έρευνας εμπεριέχουν πολλαπλές τεχνικές οι οποίες αξιοποιούν τη ζωντανή παρατήρηση ενός αθλητικού φαινομένου η υποκειμένου καθιστώντας τον ερευνητή μέρος της μελέτης που επηρεάζει καθοριστικά το περιεχόμενο των παραγόμενων δεδομένων. Αυτό σημαίνει πως μπορούν να τεθούν εκ νέου παρατηρήσεις, δεδομένα ή τεχνικές που δεν έχουν προσχεδιαστεί. Επίσης διαμορφώνουν μια δυναμική πραγματικότητα βασισμένη στη συνεχή αλληλεπίδραση με τους ερευνώμενους οι οποίοι αποτελούν τα πρόσωπα - κλειδιά και έχουν προσεκτικά επιλεγεί αφού επιτρέπουν την εξοικείωση με τους ιδιαίτερους βιοκόσμους της μελέτης. (Ζαϊμάκης, ο.π.:16-17)

Στη συγκεκριμένη έρευνα που έλαβε μέρος σε συλλόγους της περιοχής της Πετρούπολης είχαν σχεδιαστεί σύντομες προσυναντήσεις με τους προπονητές ώστε να τους παρουσιαστεί το πλαίσιο της έρευνας, να συλλεχθούν γενικά στοιχεία για τα χαρακτηριστικά των αθλητών που θα επιλέγονταν και να επικοινωνήσουν σε δεύτερο χρόνο στους γονείς και τους αθλητές το σκοπό της. Οι συνεντεύξεις κρίθηκε σωστό να γίνουν στον χώρο των σχολών πριν ή μετά το πέρας των προπονήσεων ώστε οι αθλητές να νιώθουν σε οικείο περιβάλλον που θα βοηθούσε στην οικοδόμηση μιας δυναμικής και αλληλεπιδραστικής σχέσης ερευνητή – αθλητών καθώς και στη δημιουργία κλίματος

εμπιστοσύνης. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων πέρα από την ηχογράφηση κρατήθηκαν σημειώσεις οι οποίες αφορούσαν μη λεκτικά σχήματα και θα φαινόταν χρήσιμα στη διαδικασία της ανάλυσης τους. Η συγκατάθεση των γονέων στην έρευνα αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα βήματα ώστε να διασφαλιστεί η ελεύθερη και εθελοντική συμμετοχή των αθλητών καθώς και για τη διασφάλιση των αρχών δεοντολογίας. Τονίστηκε τέλος πως δεν θα χρησιμοποιηθούν τα προσωπικά στοιχεία των αθλητών πέρα από τους ερευνητικούς σκοπούς και ως εκ τούτου θα γίνει η παράθεση των στοιχείων τους με τη χρήση ψευδωνύμων.

Στην κοινωνική επισκόπηση χρησιμοποιούνται δύο ειδών ερωτηματολόγια. Εκείνα που περιέχουν μόνο τυποποιημένες ή κλειστές ερωτήσεις και τα ερωτηματολόγια που περιέχουν ανοιχτές ερωτήσεις και στα οποία εκείνοι που απαντούν έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν με δικά τους λόγια δίνοντας περισσότερο αναλυτικές πληροφορίες. (Giddens, 2009: 701) Στην συγκεκριμένη έρευνα το ερωτηματολόγιο δομήθηκε με μια σειρά τυποποιημένων ερωτήσεων ανοιχτού τύπου οι οποίες έδωσαν τη δυνατότητα μιας ευέλικτης και διαδραστικής συνέντευξης ενώ παράλληλα προσέφεραν στον ερευνητή και την ελευθερία προσθήκης επιπλέον ερωτημάτων κατά τη διάρκειά τους. Σε επόμενο στάδιο μετά το πέρας των συνεντεύξεων ακολούθησε η μεταγραφή των ηχογραφημένων δεδομένων και παρατηρήσεων σε γραπτό κείμενο ώστε να καταστεί δυνατή η μελέτη των πρωτογενών δεδομένων.

Κεφάλαιο 5ο. Ανάλυση των δεδομένων

5.1 Εισαγωγή

Μέσω της ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων τα οποία έχουν παραχθεί στο πλαίσιο εμπειρικών ερευνών όπως εν προκειμένω των συνεντεύξεων των αθλητών, επιχειρείται η απόδοση νοήματος στα παραγόμενα δεδομένα ώστε να δοθούν απαντήσεις στα κεντρικά ερωτήματα μιας έρευνας. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων της έρευνας και παρουσιάζονται συνεντεύξεις των αθλητών και αθλητριών που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα. Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε σε ένα αρχικό επίπεδο κωδικοποίησης και ομαδοποίησης των απομαγνητοφωνημένων απαντήσεων ώστε να συνδεθούν τόσο τα μη λεκτικά σχήματα όσο και τα δεδομένα των ερωτημάτων που τέθηκαν. Κάθε ποιοτική έρευνα παράγει ορισμένα δεδομένα τα οποία αφορούν αφηγήσεις, σκέψεις, περιγραφές και μεταδεδομένα που αφορούν μεθοδολογικές επισημάνσεις, θεωρητικές υποδείξεις ή πληροφορίες για την ερευνητική διαδικασία και τις συνθήκες συγκρότησης του πρωτογενούς υλικού. (Ζαιμάκης, 32-33)

Η διαδικασία της ανάλυσης μιας έρευνας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τμήματά της και στοχεύει στην πρακτική διαχείριση του πραγματολογικού υλικού. Στην περίπτωση της παρούσας εργασίας δημιουργήθηκαν πίνακες και λίστες με λέξεις ή φράσεις κλειδιά που προήλθαν από τις συνεντεύξεις ώστε να βοηθήσουν τον ερευνητή να διεισδύσει στους νοηματικούς κόσμους των αφηγητών. Η παραπάνω διαδικασία απαιτεί την πολιτισμική εξοικείωση του ερευνητή με το πεδίο που ερευνά δηλαδή τους τρόπους σκέψης ή τους κώδικες συμπεριφοράς, την επιστημονική γνώση του εκάστοτε πεδίου καθώς και την μεθοδολογική και αναλυτική του δεξιότητα. (Στο ίδιο: σ.35) Η κωδικοποίηση από την άλλη πλευρά απαιτεί γνώση της βιβλιογραφίας ώστε να αναδειχθούν τα νοήματα και οι προλήψεις των αφηγητών για τον κοινωνικό τους κόσμο ενώ στην ανάλυση συνήθως ο ερευνητής επικεντρώνεται στις εκφορές του λόγου τους. Ως εκ τούτου ο ερευνητής θα πρέπει να διακρίνεται ως ένας καλός «μεταφραστής» των καθημερινών εμπειριών των αφηγητών και να μπορεί μέσα από την γνώση του πολιτισμικού συστήματος και τις αξίες της κοινωνικής ομάδας που ερευνά να κατανοήσει την κοινή λογική. Ταυτόχρονα θα πρέπει να διαθέτει το θεωρητικό υπόβαθρο και τα κατάλληλα μεθοδολογικά εργαλεία ώστε να

μπορεί να διεισδύσει πίσω από την πραγματικότητα και αποφεύγοντας τις παγίδες του εμπειρισμού να μεταφράσει τον κοινό λόγο των υποκειμένων που ερευνά σε επιστημονικό λόγο με αναλυτικούς όρους. (Στο ίδιο: σ.36)

Στις κοινωνικές μελέτες που αφορούν το πεδίο του αθλητισμού τα αναλυτικά δεδομένα αφορούν αφηγήσεις αθλητικών συμβάντων, απόψεις για τρέχοντα θέματα του αθλητισμού, αξιολογήσεις, συγκρίσεις ανάμεσα σε σωματεία ή διακεκριμένους αθλητές. Όλα τα παραπάνω συγκροτούν νοήματα για τον χώρο του αθλητισμού και την κοινωνία που τον περιβάλλει. (Στο ίδιο: σ.39) Ο ερευνητής σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αναπτύσσει μια διαλογική σχέση με τα δεδομένα που παράγονται από μια κοινωνική έρευνα και όχι απλώς να τα ανακαλύπτει. (Τσιώλης, 2018:98) Στην παρούσα έρευνα παρατίθενται σημαντικά αποσπάσματα των συνεντεύξεων αναφορικά με την ενασχόληση με τα αθλήματα πολεμικών τεχνών τα οποία και αναλύονται υπό το πρίσμα της θεωρίας του Pierre Bourdieu. Επιχειρείται μια διείσδυση στα αποτελέσματα της κωδικοποίησης βάσει της θεωρίας και αναλύονται λέξεις ή ακόμα και φράσεις των συνεντεύξεων.

5.2 Τα κίνητρα των αθλητών ως προς την επιλογή αθλήματος

Στην ενότητα αυτή θα αναφερθούμε σε συγκεκριμένα αποτελέσματα που προήλθαν από τις συνεντεύξεις και θα επιχειρηθεί η σύνδεσή τους με την θεωρία του Bourdieu για το Habitus αναφορικά με τα κίνητρα των αθλητών ως προς την επιλογή των αθλημάτων πολεμικών τεχνών.

5.2.1 Οικογενειακός παράγοντας και φιλικό περιβάλλον ως κίνητρα

Αρχικά εντοπίσαμε πως το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον των αθλητών και αθλητριών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως προς την παρότρυνση για την ενασχόληση με τα αθλήματα πολεμικών τεχνών και τον αθλητισμό γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα η πλειοψηφία των αθλητών (60%) ξεκινά την ενασχόληση με κάποια πολεμική τέχνη στις ηλικίες των τεσσάρων (4) ή πέντε ετών (5) ενώ μόνο ένα 35% των παιδιών εισέρχονται στον χώρο των πολεμικών τεχνών σε ηλικίες μεγαλύτερες των έξι (6) ετών. Γνωρίζοντας πως το περιβάλλον του αθλητή (οικογένεια, φίλοι, προπονητές, σχολείο) αποτελεί ένα σύνολο που τον επηρεάζει (Τσιώλης, 2014:104) προέκυψαν ορισμένα συμπεράσματα από ερωτήματα που τέθηκαν συγκεκριμένα α) για το αν υπήρχε εξωτερική παρότρυνση σε σχέση με την ενασχόληση με το άθλημά που ακολουθούν, β) εάν το στενό οικογενειακό

περιβάλλον τους ασχολείται με το συγκεκριμένο άθλημα ή τον αθλητισμό εν γένει και γ) εάν το φιλικό τους περιβάλλον ασχολείται με τον αθλητισμό ή τις πολεμικές τέχνες.

Πιο αναλυτικά, από το σύνολο των δεκαπέντε (15) αθλητών που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα οι έξι (6) από αυτούς ξεκίνησαν την ενασχόληση με τις πολεμικές τέχνες στην ηλικία των πέντε (5) ετών, οι τρεις (3) στην ηλικία των τεσσάρων (4) ετών, ένας αθλητής στην ηλικία των έξι (6) ετών, ένας αθλητής στην ηλικία των επτά (7) ετών και μόλις τέσσερις αθλητές στην ηλικία των έντεκα (11) ετών και πάνω. Λαμβάνοντας υπόψιν την ηλικία ένταξης στα μαχητικά αθλήματα παρατηρήθηκε πως οι επτά (7) από τους δεκαπέντε (15) αθλητές ανέφεραν πως υπήρξε εξωτερική προτροπή από το οικογενειακό περιβάλλον και έξι (6) από αυτούς από το φιλικό τους περιβάλλον. Χαρακτηριστικά η Γωγώ αναφέρει:

«Η μητέρα μου με παρακίνησε γιατί εκείνη από μικρή ασχολούταν με το καράτε όμως κατέληξα στο ζίου ζίτσου γιατί στην περιοχή μας δεν είχαμε σχολή καράτε κοντά και επειδή είναι παρόμοιο άθλημα κάπως έτσι άρχισα.[...] Έτυχε να υπάρχει κοντά και ο σύλλογος, αλλά μέχρι τότε που ξεκίνησα δεν είχα δει καθόλου κάποια πολεμική τέχνη»

Επίσης η Εύα είπε:

«Ξεκίνησα από τα πέντε αλλά είχα σχέση με το άθλημα γιατί και ο μεγαλύτερος μου αδερφός έκανε ζίου ζίτσου [...] Δεν το έκανε άμεσα το έκανε έμμεσα να με παρακινήσει, τον κοιτούσα σαν πιο μεγάλο είδα το άθλημα, μου άρεσε και το ξεκίνησα»

Η Άννα ανέφερε:

«Ο μπαμπάς μου παλιότερα έκανε kick boxing εκτός από την καθημερινή γυμναστική [...] Εγώ έκανα πολύ παλιά μπαλέτο αλλά το βαρέθηκα και σταμάτησα. Ο πατέρας μου πρότεινε να ξεκινήσω καράτε και έτσι και έγινε»

Ενώ ο Αδάμ σχετικά με την επιρροή του φιλικού του περιβάλλοντος ανέφερε χαρακτηριστικά:

«Αρχικά το Ζίου Ζίτσου το επέλεξα για τα μόρια. Πιο μικρός που ξεκίνησα το τζούντο είναι μια αστεία ιστορία. Είχα ένα φίλο που έκανε judo και τον είχα ρωτήσει τι άθλημα κάνεις; Μου είπε και γράφτηκα και εγώ μετά.»

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν ορισμένες απαντήσεις αθλητών στο ερώτημα «Γιατί επέλεξες την συγκεκριμένη πολεμική τέχνη;» όπου ανεδείχθη πιο ξεκάθαρα μέσα από τα λόγια μερικών αθλητών η αξία της επιρροής του οικογενειακού περιβάλλοντος. Από τις πιο χαρακτηριστικές απαντήσεις που ξεχωρίσαμε αποτελούν

Εκείνη της Αλεξίας Λ. η οποία ανέφερε:

«Ήμουν πολύ μικρή για να μπορέσω να έχω επιχειρήματα για το ποιο άθλημα μου αρέσει, μου φαινόταν απλά διασκεδαστικό»

Επίσης ο Μανώλης απάντησε γιατί επέλεξε το καράτε χαρακτηριστικά :

«Δεν υπάρχει κάποιος λόγος απλά ήταν προτεινόμενο αυτό το άθλημα από τους γονείς. Από κει και πέρα μου άρεσε, δηλαδή δεν είχα σκεφτεί κάποια στιγμή να αλλάξω άθλημα»

Και η Άννα που μας απάντησε :

«Δεν το επέλεξα εγώ, στην πρώτη Δημοτικού ή στο νηπιαγωγείο δεν ήξερα τι μου γίνεται[...]»

Σημαντικά αποτελέσματα επίσης αναδείχθηκαν σχετικά με το κοινωνικό περιβάλλον των αθλητών και τη σχέση τους με τον αθλητισμό. Χαρακτηριστικά ερευνήθηκε η ενασχόληση μελών της οικογένειας και του φιλικού περιβάλλοντος τόσο με το ίδιο άθλημα όσο και με τον αθλητισμό εν γένει. Από την πλευρά του οικογενειακού περιβάλλοντος στο σύνολο των δεκαπέντε (15) αθλητών οι επτά (7) απάντησαν πως οι γονείς τους ασχολούνται ή ασχολήθηκαν στο παρελθόν με τον αθλητισμό γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα από το πλήθος των γονέων που ασχολούνται με τον αθλητισμό οι τρεις (3) από τους επτά (7) γονείς ασχολούνται ή ασχολήθηκαν στο παρελθόν με τις πολεμικές τέχνες και οι τέσσερις (4) από αυτούς ασχολούνται ή δραστηριοποιούνται στο παρελθόν σε κάποιο άλλο άθλημα. Επίσης η πλειοψηφία των αθλητών που έλαβαν μέρος στην έρευνα και συγκεκριμένα οι δέκα (10) από τους δεκαπέντε (15) ανέφεραν πως το φιλικό τους περιβάλλον αποτελείται από συναθλητές τους ενώ επτά (7) από τους αθλητές μας ανέφεραν πως έχουν φίλους και εκτός της σχολής οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο χώρο των σπορ σε κάποιο διαφορετικό άθλημα. Τέλος έξι (6) από τους αθλητές ανέφεραν πως κανείς από το φιλικό τους περιβάλλον δεν ασχολείται με τον αθλητισμό εκτός του χώρου των πολεμικών τεχνών και οι τρεις (3) συνδέονται φιλικά μόνο με συναθλητές τους.

5.2.2 Το κοινωνικό κεφάλαιο και ο διαπροσωπικός παράγοντας ως κίνητρα

Οι έννοιες που μας απασχόλησαν στην ενότητα αυτή και οι οποίες αναφέρθηκαν από τους συνεντευξιζόμενους σχετίζονται με το κοινωνικό κεφάλαιο και την καλλιέργεια διαπροσωπικών σχέσεων στο πεδίο που δραστηριοποιούνται. Αρχικά παρατηρήθηκαν και απομονώθηκαν από τις συνεντεύξεις οι θετικές απαντήσεις των δώδεκα από τους δεκαπέντε (12/15) αθλητών και αθλητριών στο ερώτημα αν οι πολεμικές τέχνες και ο αθλητισμός επηρεάζουν τις κοινωνικές τους σχέσεις είτε άμεσα λόγω των απαιτήσεων του αθλήματος και του υψηλού επιπέδου είτε έμμεσα λόγω επιρροών στον χαρακτήρα των αθλητών.

Οι πολεμικές τέχνες αποτελούν ένα ατομικό άθλημα το οποίο διαφέρει από άλλα ομαδικά σπορ στα οποία δημιουργούνται ή ενισχύονται οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών

εξαιτίας της φύσης των αθλημάτων αυτών. Δημιουργείται επιπλέον ένας μικρόκοσμος εντός τους στον οποίο αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις ή ακόμα μοιάζει να επηρεάζει και τη λειτουργία κοινωνικοποίησης εκτός του χώρου. Το κοινωνικό κεφάλαιο που αναπτύσσουν οι αθλητές των πολεμικών τεχνών σχετίζεται άμεσα με τη δραστηριότητα τους. Συγκεκριμένα από τις απαντήσεις των αθλητών και αθλητριών ξεχωρίσαμε την απάντηση της Γωγώς η οποία μας απάντησε:

«Γενικά πιστεύω ότι οι αθλητές έχουν καλό χαρακτήρα ειδικά σε πολεμικές τέχνες που απαιτείται σεβασμός για να φτάσει κάποιος σε υψηλό επίπεδο. Οπότε από τη στιγμή που υπάρχει σεβασμός και γενικά βοηθάει ο ένας τον άλλον μέσα σε ένα σύλλογο αυτό δημιουργεί σχέσεις . Έχω φίλους γενικά και από τη σχολή οπότε επηρεάζει λίγο»

Ενώ η Εύα μας είπε χαρακτηριστικά:

«Εκτός του ότι είναι ένας καινούργιος κόσμος να κάνεις φιλίες που άλλοι δεν έχουν τη δυνατότητα επειδή ασχολούνται με το σχολείο μόνο, αρκετές φορές επειδή το πρόγραμμα είναι πιεσμένο μπορείς να συνδεθείς καλύτερα με αθλητές όχι μόνο του συγκεκριμένου αθλήματος. Επειδή έχουμε παρόμοιο πρόγραμμα δεν θα βγούμε ας πούμε καθημερινή όπως εγώ. Μπορεί να μην είναι ο λόγος που θα διαλέξω τον φίλο μου αλλά στο τέλος να έχουμε μια καλύτερη σχέση»

Στο θέμα του κοινού ελεύθερου χρόνου και κοινού προγράμματος που δημιουργούν οι απαιτήσεις ενός αθλήματος πολεμικής τέχνης και κατά πόσο αυτά επηρεάζουν τις κοινωνικές σχέσεις ενός αθλητή κινήθηκε και η απάντηση του Φάνη στο ίδιο ερώτημα. Συγκεκριμένα απάντησε πως:

«Πάρα πολύ. Νιώθω ότι ας πούμε έχω χάσει φίλους εξαιτίας του χρόνου που αφιερώνω [...]. Όταν κάτι είναι μέρος της ζωής και τόσο τεράστιο επηρεάζει όλα τα άλλα κομμάτια»

Στο ίδιο επίπεδο κινήθηκε και η απάντηση που πήραμε από τον Αδάμ:

«Επηρεάζουν 100%. Αυτό που κάνω εγώ αν δεν βρεις τα σωστά άτομα στον κύκλο σου απλά θα είσαι μόνος. Πρέπει να έχουν υπομονή και κατανόηση. Άμα πω δεν θα έρθω σήμερα βόλτα γιατί έχω προπόνηση και μου ξεκινήσει είσαι μαλάκας και τα άλλα δεν θα κάνω παρέα»

Τέλος υπήρξαν και απαντήσεις όπως του Δήμου όπου τονίστηκε η επιρροή της ενασχόλησης με μαχητικά αθλήματα στον χαρακτήρα και την προσωπικότητα του αθλητή ως χαρακτηριστικά που επηρεάζουν έμμεσα τις κοινωνικές τους σχέσεις. Πιο συγκεκριμένα ο Δήμος έδωσε την απάντηση στην ίδια ερώτηση:

«Προσωπικά θεωρώ ότι με κάνει πολύ καλύτερο και στην προσωπικότητά μου και στην αυτοπεποίθησή μου. Με κάνει να ελέγχω τα νεύρα μου [...]»

5.2.3 Το Συμβολικό και σωματικό κεφάλαιο ως κινητρα

Το συμβολικό και σωματικό κεφάλαιο που ερευνώνται σε αυτή την ενότητα αποτελούν κατά τη θεωρία του Bourdieu βασικό συστατικό που καθορίζει την κατανομή σχέσεων εξουσίας στο πεδίο του αθλητισμού. Στην προσπάθεια συσχέτισης της έννοιας του συμβολικού κεφαλαίου στην περίπτωση των αθλητών και αθλητριών που λάβαν μέρος στην έρευνα, ερωτήθηκαν για το κατά πόσο πιστεύουν ότι η ενασχόληση με το συγκεκριμένο άθλημα αυξάνει το κύρος τους στον αθλητικό και τον κοινωνικό περίγυρο. Από τις απαντήσεις που λήφθηκαν εννέα από τους δεκαπέντε (9/15) αθλητές απάντησαν πως η ενασχόληση με το άθλημα που ακολουθούν αυξάνει το κύρος και την αναγνωσιμότητα τους κυρίως στο πεδίο του αθλητισμού. Οι τέσσερις από τους δεκαπέντε (4/15) θεωρούν πως αυξάνει το κύρος τους και στον κοινωνικό περίγυρο ενώ έξι (6) αθλητές απάντησαν πως δεν επηρεάζει τον κοινωνικό τους κύκλο είτε επειδή τα αθλήματα τους είναι χαμηλής δημοτικότητας είτε δεν γνωρίζουν την ενασχόληση τους και τις διακρίσεις τους. Οι παρακάτω απαντήσεις συνδέονται άμεσα με τις επιτυχίες και τις διακρίσεις των αθλητών όπως παρατηρήθηκε παρουσιάζοντας μια αναλογική σχέση. Οι περισσότεροι από τους

αθλητές οι οποίοι κατέχουν αρκετές διακρίσεις απάντησαν θετικά και με μεγαλύτερη θέρμη στο παραπάνω ερώτημα όπως θα δούμε παρακάτω. Η Αλεξία η οποία έχει κατακτήσει δύο φορές την πρώτη θέση σε παγκόσμιο πρωτάθλημα της κατηγορίας της ταυτόχρονα με ευρωπαϊκές, βαλκανικές και πανελλήνιες διακρίσεις είτε συγκεκριμένα:

«Γενικά στη σχολή και στο Πανεπιστήμιο δεν ξέρουν με ποιο άθλημα ασχολούμαι και τί διακρίσεις έχω. Δεν θεωρώ ότι αυξάνει το κύρος μέχρι ένα σημείο στον κοινωνικό μου κύκλο. Στον αθλητικό μου κύκλο όμως ναι. Κυρίως εκεί»

Και ο Φάνης ο οποίος αντίστοιχα έχει κατακτήσει την πρώτη θέση σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό πρωτάθλημα νέων καθώς και δύο χάλκινα μετάλλια σε επίπεδο ανδρών είτε:

«Σίγουρα. Εισπράττω όσον αφορά το κύρος ότι το ενισχύει. Και μου αρέσει. Οι αθλητές επειδή είναι αθλητές σαν εμένα και καταλαβαίνουν τι πρέπει να περάσεις για να φτάσεις σε υψηλό επίπεδο και ας μην είμαστε στο ανάλογο επίπεδο από αυτούς εισπράττω το διπλό αντίκτυπο»

Και αντίστοιχα ο Απόστολος Τ. χωρίς κάποια σημαντική διάκριση εστιάζει την απάντησή του στην αναγνώριση της προσπάθειας για διάκριση μόνο στον αθλητικό του περίγυρο:

«Ναι σίγουρα. Γιατί όταν ασχολείσαι με ένα άθλημα και το κάνεις σοβαρά πολύ εκτιμούν ότι κάνεις κάτι, θες να πετύχεις ένα στόχο σοβαρό. Αυτοί που είναι μέσα στο άθλημα σέβονται αυτόν που προσπαθεί για τους στόχους του. Οι φίλοι μου που είναι εκτός αθλητισμού όχι τόσο. Γιατί θεωρώ ότι δεν είναι και τόσο γνωστό άθλημα»

Αναφορικά με το ιδιαίτερο και σημαντικό είδος ειδολογικού κεφαλαίου στο πεδίο του αθλητισμού, το σωματικό κεφάλαιο, οι αθλητές και οι αθλήτριες κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση που αφορά τις απαιτήσεις των μαχητικών αθλημάτων εκτός των προπονήσεων. Πιο συγκεκριμένα τέθηκε το ερώτημα εάν το άθλημα που ασχολούνται

απαιτεί προσπάθεια και χρόνο πέρα από την παρουσία τους στις σχολές. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν οι δέκα από τους δεκαπέντε (10/15) αθλητές και αθλήτριες τόνισαν τη σημασία της διατροφής, επτά από τους δεκαπέντε (7/15) εστίασαν στο κομμάτι της ενδυνάμωσης, της φυσικής κατάστασης και της γυμναστικής με βάρη εκτός σχολής, έξι από τους δεκαπέντε (6/15) αναφέρθηκαν στη σημασία της αποκατάστασης και της ξεκούρασης ενώ πέντε (5) αναφέρθηκαν στην ψυχολογική και πνευματική προετοιμασία και τη διαχείριση του άγχους πριν τους αγώνες. Χαρακτηριστικά για τη σημασία της διατροφής η Ελπίδα ανέφερε:

«Διατροφή! Η διατροφή θεωρώ ότι είναι το βασικότερο κομμάτι. Η ενδυνάμωση επίσης που συνήθως την κάνουμε μέσα στην προπόνηση με τον προπονητή όμως πρέπει να την κάνεις και μόνος σου. Πρέπει μόνος σου να καταλάβεις ότι αν θες να πετύχεις κάτι δεν θα έχεις κάποιον να σε σπρώχνει. Και η διατροφή χρειάζεται και αυτό οικονομικό υπόβαθρο. Έχει κόστος γιατί εντάξει χρειαζόμαστε πολύ πρωτεΐνη.»

Και η Άννα επίσης:

«Σίγουρα δεν είναι μόνο οι προπονήσεις που σε κάνουν πρωταθλητή. Υπάρχουν πολλοί εξωτερικοί παράγοντες και ο τρόπος ζωής σου και η διατροφή σου η ξεκούραση είναι πράγματα που συνδέονται όλα μαζί με τις προπονήσεις»

Για τη σημασία της φυσικής κατάστασης των αθλητών πολεμικών τεχνών ο Απόστολος Μ. είπε:

«Ε ναι σίγουρα θέλει φυσική κατάσταση, τουλάχιστον τρέξιμο για να ανεβάζεις ανάσες [...].»

Ενώ ο Αδάμ για το ίδιο θέμα απάντησε:

«Θέλουν όλη τη μέρα. Δηλαδή το ζίου ζίτσου είναι ένα πολυσύνθετο άθλημα. Ισως θα το λεγα και ένα από τα πιο περίπλοκα. Συνδυάζει πολλές πολεμικές τέχνες. Πρέπει

να συνδυάσεις ταχύτητα έκρηξη και δύναμη που είναι πολύ αντίθετα στο να τα πετύχεις. Πρέπει να βρεις τη χρυσή τομή που να μη χάνεις ούτε από το ένα ούτε το άλλο και να τα ανεβάζεις όλα αυτά. Στην καθημερινότητα μεταφράζεται σε μιάμιση ώρα ενδυνάμωση τη μέρα, προσεγμένη διατροφή, ψυχολογία και παλιότερα έκανα ψυχολογία για τρία χρόνια που είναι πολύ σημαντικό. Το 70% του αγώνα είναι η ψυχολογική προετοιμασία»

Για τις απαιτήσεις της σωστής αποκατάστασης και ξεκούρασης ο Φάνης ανέφερε:

«Η αποκατάσταση ενός αθλητή είναι πολύ σημαντική. Πρέπει κάποιες φορές να κάνω μασάζ, χρειάζεται να κάνεις χαλάρωμα, νοητική προπόνηση, διαλογισμός τα οποία επίσης παίρνουν χρόνο»

Ενώ για το κομμάτι της ψυχολογικής και πνευματικής προετοιμασίας η Παναγιώτα απάντησε χαρακτηριστικά:

«Σίγουρα οι προπονήσεις είναι από τους πιο σημαντικούς παράγοντες αλλά δεν είναι το μόνο γιατί άμα σταθούμε εκεί πέρα θεωρώ ότι είναι μισή δουλειά. Γιατί πρέπει στο σπίτι πνευματικά να βρισκόμαστε σε καλή κατάσταση να προσέχουμε τη διατροφή μας τον ύπνο μας, γενικά να έχουμε τη ζωή και το lifestyle που έχει ένας πρωταθλητής»

Σημαντική παράμετρο τέλος αναφορικά με τη σημασία του συμβολικού κεφαλαίου αποτελεί η πρόσληψη και ο τρόπος που αντιλαμβάνονται οι αθλητές που έλαβαν μέρος στην έρευνα την ενασχόλησή τους με το άθλημα. Στην ερώτηση που τέθηκε για το «Τί είναι για εσένα οι πολεμικές τέχνες;» το 50% των αθλητών απάντησαν ότι αποτελεί τρόπο ζωής. Οι επτά (7) επίσης αθλητές τόνισαν την σημασία της πειθαρχίας και αυτοκυριαρχίας ενώ τέσσερις (4) το χαρακτήρισαν τρόπο έκφρασης. Συγκεκριμένα ο Μάριος αναφέρει:

«Τα πάντα δηλαδή τρόπος ζωής. Αν δεν πάω προπόνηση μία μέρα κάτι πάει λάθος. Δεν μπορώ να τις χάνω είναι πολύ σημαντικό.»

Και η Αλεξία:

«Οι πολεμικές τέχνες είναι ένα άθλημα το οποίο σε βοηθάει να κρατήσεις πειθαρχία, να ηρεμήσεις στη ζωή σου και σου φτιάχνει το σώμα. Ο πρωταθλητισμός είναι άλλα πράγματα βέβαια [...]»

Τέλος η Ελπίδα λέει:

«Οι πολεμικές τέχνες είναι ένα σχολείο που σου μαθαίνουν να συμπεριφέρεσαι, να νιώθεις, να αγαπάς. Γενικότερα είναι ένας τρόπος που δείχνεις τον εαυτό σου πιο πολύ από την καθημερινή ζωή γιατί υπάρχει πάρα πολύ ένταση την ώρα του αγώνα ή στην προπόνηση και πίεση. Δείχνει τον χαρακτήρα σου. Βγάζει πολύ τα συναισθήματα.»

Σχετικά τέλος με χαρακτηριστικά που θεωρούνται σημαντικά σε ένα “ιδανικό” αθλητή πολεμικών τεχνών οι απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων αθλητών συνέκλιναν στη σημασία των σωματικών χαρακτηριστικών, την αυτοσυγκράτηση, την ηρεμία, την πειθαρχία και τέλος την συγκέντρωση και τη στοχοπροσύλωση. Η Ελπίδα δίνει την εξής απάντηση:

«Στο χαρακτήρα πρέπει να είσαι ταπεινός για όσα καταφέρνεις. Δεν χρειάζεται να λες α! βγήκα πρώτος και θα βγω και τώρα. Μην υποτιμάς ποτέ κανέναν είναι η τύχη οι κληρώσεις και όλα αυτά που μπορεί να τύχουν γενικά. Το σώμα πρέπει να γυμνάζεται πάρα πολύ! [...] Δεν έρχεται στη ζωή ποτέ κάτι έτοιμο. Και να σου έρθει, κάτι κρύβει από πίσω, κάτι έχεις προσπαθήσει. Την προπόνηση και το σώμα σου! Πρέπει να σαι δυνατός και για να κατακτήσεις τη δύναμη πρέπει να προπονείσαι.»

Ο Μανώλης επίσης διακρίνει τα σωματικά χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ο ιδανικός αθλητής των πολεμικών τεχνών όμως τονίζει και την ταχύτητα σκέψης σε συνδυασμό με την συγκέντρωση κατά τη διάρκεια των αγώνων :

«Εκτός από τα σωματικά χαρακτηριστικά κύριο παράγοντα παίζει η εξυπνάδα μέσα στο καράτε. Να διαβάξεις το παιχνίδι! Γιατί χωρίς μυαλό όσο γρήγορος και να σαι, όσο δυνατός και να σαι, δεν κερδίζεις και από κει και πέρα η υπομονή»

Παρατηρούμε πως κάθε αθλητής προσλαμβάνει διαφορετικά τη σημασία των σωματικού κεφαλαίου και των πνευματικών χαρακτηριστικών στις πολεμικές τέχνες. Μέσα από τις απαντήσεις τους διακρίνονται προπονητικές αξίες υψηλού επιπέδου οι οποίες διαμορφώνονται από την καθημερινή τριβή τους στο άθλημα με τους προπονητές και τους συναθλητές με μεγαλύτερη εμπειρία. Πιο συγκεκριμένα από τους αθλητές με μικρότερη εμπειρία και λιγότερα χρόνια δραστηριοποίησης στον χώρο των πολεμικών τεχνών διακρίνουμε την απάντηση του Γιώργου:

«Πρώτα από όλα είναι η πειθαρχία χωρίς πειθαρχία δεν καταφέρνεις τίποτα. Επίσης φυσική κατάσταση να είναι καλά γυμνασμένος.»

Η του Απόστολου Μ. :

«Να έχεις καλή φυσική κατάσταση, να κοιμάσαι σωστά, γενικά είναι ένα άθλημα που πρέπει να ασχολείσαι να αφιερώνεις και λίγο χρόνο.»

Οι δύο τελευταίοι αθλητές δραστηριοποιούνται λιγότερα χρόνια και κυρίως για λόγους αναψυχής. Στις απαντήσεις που δίνουν αναγνωρίζεται γενικά η αξία του σωματικού κεφαλαίου στο πεδίο των μαχητικών αθλημάτων. Απουσιάζει όμως η αναγνώριση εξειδικευμένων σωματικών και πνευματικών χαρακτηριστικών τα οποία συσσωρεύονται μέσα από προπονήσεις και αγώνες υψηλότερου επιπέδου και τα οποία αυξάνουν το ειδολογικό κεφάλαιο του εκάστοτε αθλητή ενισχύοντας τη θεωρία περί στρατηγικών μεγιστοποίησης του οφέλους των υποκειμένων.

5.2.4 Οι προσλήψεις για τη σχέση των πολεμικών τεχνών με την αυτοάμυνα και τα χαμηλά επίπεδα επικινδυνότητας της περιοχής

Οι ερωτήσεις που αναλύονται σε αυτή την υποενότητα σχετίζονται με την πρόσληψη των αθλημάτων των πολεμικών τεχνών ως αυτοάμυνα και ο ρόλος που διαδραματίζει η επικινδυνότητα ή μη της περιοχής της Πετρούπολης. Πιο συγκεκριμένα τέθηκε το ερώτημα αν συνδέεται η επιλογή του αθλήματος με την αυτοάμυνα λόγω επικινδυνότητας της περιοχής. Αρχικά οι επτά (7) αθλητές δηλαδή σχεδόν το 50% απάντησαν πως η επιλογή του αθλήματος έγινε για την γνώση αυτοάμυνας μετά από προσωπική επιλογή ή από έμμεση προτροπή των γονιών τους. Η Αλεξία Λ. λέει χαρακτηριστικά:

«Ναι! Βασικά νομίζω ότι βοήθησε πάρα πολύ τους γονείς μου στο να με σπρώξουν κι άλλο σε αυτό το άθλημα. Δεν νομίζω ότι χαλάει κανέναν να μάθει η κόρη του πολεμικές τέχνες»

Παρατηρούμε όμως πως στις απαντήσεις που δόθηκαν η πλειοψηφία των αθλητών και αθλητριών δεν θα χαρακτήριζε την Πετρούπολη ως μια επικίνδυνη περιοχή (δεκατρείς από τους δεκαπέντε αθλητές και αθλήτριες) η οποία θα αποτελούσε και ένα σημαντικό κίνητρο ώστε να δραστηριοποιηθούν με τις πολεμικές τέχνες. Η Ελπίδα λέει χαρακτηριστικά:

«Τον τελευταίο καιρό, τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί πολύ η εγκληματικότητα στη χώρα μας. Οπότε το να ξέρει κανείς αυτοάμυνα γενικά [...] ας πούμε οι πολεμικές τέχνες είναι αυτό το άθλημα γιατί μπορεί να προστατέψεις τον ίδιο σου τον εαυτό. Πετρούπολη δεν είναι μία επικίνδυνη περιοχή. Όμως ποτέ δεν ξέρεις.»

Και ο Δήμος :

«Θεωρώ πως είναι καλό να ξέρεις πέντε πράγματα πάνω σε αυτό. Άνθρωποι είμαστε, η κοινωνία όλο και χειροτερεύει και πιστεύω δεν έχει να κάνει με την περιοχή της Πετρούπολης. Είναι να τύχει και λίγο η παρέα σου και που μπλέκεις»

Ο Απόστολος Τ. χαρακτηριστικά έδωσε την απάντηση:

«Της συγκεκριμένης περιοχής όχι αλλά πολύ πιθανόν σε άλλες περιοχές της Αθήνας μπορεί να ξεκινήσει κάποιος κάποια πολεμική τέχνη καθαρά για αυτοάμυνα και όχι για αθλητικό σκοπό»

Ενώ σε παρόμοιο επίπεδο κινείται και η απάντηση του Φάνη:

«Πάρα πολύ. Εδώ για την Πετρούπολη δεν ξέρω πόσο άσχημα η καλά είναι. Γενικότερα δεν είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη περιοχή. Γενικότερα το καράτε βοηθάει να νιώθω ασφάλεια γιατί είναι λίγο περίεργες εποχές»

Βλέπουμε από τις απαντήσεις την τάση να θεωρείται η ενασχόληση με κάποια πολεμική τέχνη ως ένα επιπλέον προσόν που αφορά την ασφάλεια και την αυτοάμυνα γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα οι τέσσερις (4) αθλητές αποσυνδέοντας ζητήματα επικινδυνότητας από την περιοχή που ερευνήσαμε αναγνωρίζουν ταυτόχρονα την αξία της γνώσης μιας πολεμικής τέχνης ως μέσο αυτοπροστασίας εξαιτίας μιας γενικότερης αίσθησης αυξανόμενης εγκληματικότητας και παραβατικότητας.

5.2.5 Ο οικονομικός παράγοντας

Όπως έχει αναφερθεί και στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, ο Bourdieu προχώρησε στην εξέλιξη της έννοιας του κεφαλαίου σημασιοδοτώντας το ως έννοια που εσωκλείει όλες τις μορφές εξουσίας και αποσπώντας το από τη μονοδιάστατη ερμηνεία του σαν χρηματικό αντίκρισμα. Έτσι το διέκρινε σε οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο. Εδώ συγκεκριμένα οι απαντήσεις των ερευνητικών υποκειμένων αναλύονται με βάση το οικονομικό τους επίπεδο σε σχέση με την εκπαίδευση λαμβάνοντας υπόψιν τα οικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του Δήμου Πετρούπολης που μας βοηθούν να κατανοήσουμε την κοινωνική διαστρωμάτωση των αθλητών. Σε δεύτερο βαθμό μελετάται

η σχέση της συμμετοχής σε αθλήματα πολεμικών τεχνών με το οικονομικό κεφάλαιο τόσο σε επίπεδο πρωταθλητισμού όσο και σε επίπεδο αναψυχής. Αξίζει να σημειωθεί τέλος πως η πλειοψηφία των αθλητών διαμένει κοντά στις εκάστοτε σχολές πολεμικών τεχνών με αποτέλεσμα να μετακινούνται με τα πόδια εκτός από λίγες περιπτώσεις που διαθέτουν δικό τους μέσο. Δεκατρείς (13) από τους αθλητές χρειάζονται μερικά λεπτά για τη μετακίνησή τους και δύο (2) από αυτούς πάνω ή περίπου δέκα λεπτά γεγονός που αντικειμενικά μειώνει το κόστος συμμετοχής ενός αθλητή σε οποιαδήποτε δραστηριότητα.

Από τους συνεντευξιαζόμενους παρατηρήσαμε πως σχεδόν οι μισοί γνωρίζουν μόνο μια ξένη γλώσσα, έξι (6) από αυτούς γνωρίζουν και δεύτερη ξένη γλώσσα ενώ δύο (2) καμία ξένη γλώσσα. Ιδιαίτερη αξία ωστόσο εμφανίζει η περεταίρω ανάλυση των δεδομένων για τους αθλητές που κατέχουν μεγαλύτερο εκπαιδευτικό κεφάλαιο. Στις περισσότερες περιπτώσεις των αθλητών με μεγαλύτερο εκπαιδευτικό κεφάλαιο οι γονείς ανήκουν στη μεσαία ή ανώτερη μεσαία τάξη βάση του επαγγελματικού κλάδου τους. Αντίθετα οι αθλητές με το μικρότερο εκπαιδευτικό κεφάλαιο είναι και εκείνοι που προέρχονται από τα χαμηλότερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα και των οποίων οι γονείς εξίσου κατέχουν μικρότερο εκπαιδευτικό κεφάλαιο.

Η παραπάνω ανάλυση συνδέεται πρακτικά σε δεύτερο βαθμό με τις απαντήσεις των αθλητών – αθλητριών στο ερώτημα που τέθηκε για το κατά πόσο υπήρξαν αποτρεπτικοί παράγοντες ως προς τη συμμετοχή τους στο άθλημα. Οι δέκα από τους δεκαπέντε (10/15) αθλητές ανέφεραν το οικονομικό ως αποτρεπτικό παράγοντα και τέσσερις (4) από το σύνολο έθεσαν το ζήτημα του ελεύθερου χρόνου. Από τις παραπάνω απαντήσεις οι συνεντευξιαζόμενοι που δεν αναφέρθηκαν στο οικονομικό ως αποτρεπτικό παράγοντα στο σύνολό τους όλοι τους ασχολούνται η γνωρίζουν δεύτερη ξένη γλώσσα ή οι γονείς τους κατατάσσονται σε ανώτερα κοινωνικά στρώματα βάση των επαγγελμάτων και της εκπαίδευσής τους. Η Ελπίδα που ανήκει στην τελευταία περίπτωση ανέφερε:

«Αν σαν άνθρωπος το βάζεις ως προτεραιότητα τον αθλητισμό και γενικά εγώ βάζω το ζίου ζίτσου θα βρώ χρόνο για αυτό και θα αφήσω πίσω κάτι άλλο. Οικονομικοί παράγοντες (εννοεί αποτρεπτικοί) ευτυχώς λόγω των γονιών μου δεν έχουν βρεθεί. Κάτι που να με κάνει να πω ότι δεν μπορώ άλλο και δεν θέλω να πάω αυτό τον καιρό προπόνηση έχει γίνει και ήταν από συναθλητές μου που είναι λογικό. Είναι οι

συγκρίσεις που κάνουμε. Όπως το βλέπω από φίλους μου που έχω στο άθλημα οικονομικοί παράγοντες είναι πολύ βασικό κομμάτι. Πολύ βασικό κομμάτι! Ταξίδια, δεν υπάρχει χρηματοδότηση, και είναι πολύ δύσκολο.»

Παρόμοια απάντηση δίνει και ο Μανώλης που επίσης ανήκει στην ίδια κατηγορία:

«Σίγουρα κάποιες αδικίες ορισμένες φορές μέσα στον ομοσπονδιακό χορό που προωθούσαν άτομα που θέλουν για την εθνική ομάδα. Στο οικονομικό κομμάτι προς το παρόν δεν έχουμε αντιμετωπίσει κάποιο θέμα όμως πολλά άτομα έχουν αντιμετωπίσει. Γιατί η ομοσπονδία τα τελευταία δύο χρόνια καλύπτει κάποια από τα έξοδα

Ερώτηση: Είναι ακριβό σπορ?

Απάντηση: Ναι, ναι γιατί έχει πολλές μετακινήσεις συχνά ταξίδια στο εξωτερικό και κάποια είναι πολύ ακριβά»

Παρατηρούμε πως πράγματι στις παραπάνω απαντήσεις δεν τίθεται εμφατικά και ως πρωταγωνιστικός αποτρεπτικός παράγοντας οι οικονομικές απαιτήσεις του αθλήματος. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο στις περιπτώσεις των αθλητών που δραστηριοποιούνται σε μια πολεμική τέχνη και οι γονείς τους βάση επαγγέλματος μπορούν να καταταχθούν στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα ενώ οι ίδιοι κατέχουν μικρότερο εκπαιδευτικό κεφάλαιο. Ο Γιώργος σαν εργαζόμενος συγκεκριμένα απάντησε:

«Ναι και ο χρόνος ειδικά τώρα τελευταία με τη δουλειά που κάνω, και επειδή τα πληρώνω και μόνος μου μερικές φορές δεν είχα την οικονομική δυνατότητα. Όπως σας είπα μπορεί κάποιο μήνα να μην ερχόμουν»

Εξίσου χαρακτηριστική είναι και η απάντηση που έδωσε η Αλεξία Λ.:

«Εντάξει το karate είναι ένα ακριβό άθλημα η αλήθεια είναι. Απλά πλέον το έχει δεχτεί η οικογένειά μου. Καταλαβαίνω, και ξέρω και άλλα άτομα, ότι πολλές φορές μας ζόριζαν εξοπλισμός, πολλά πράγματα. Είναι ακριβά αλλά ευχαριστώ τους γονείς μου που ποτέ δεν στάθηκαν εμπόδιο. Για ένα γονιό που έχει ένα μικρό παιδί και θα ψάξει κάπου να αθληθεί το παιδί του νομίζω δεν θα επιλέξει το καράτε που η σχολή κοστίζει 40 ευρώ το μήνα. Είναι το κόστος σχολής και ότι δεν παίρνεις μόνο ένα ζευγάρι παπούτσια. Πρέπει να παίρνεις στολές, γάντια κτλ.»

Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους αθλητές οι οποίοι συμμετέχουν σε υψηλότερο αγωνιστικό επίπεδο διαφέρουν όπως παρατηρήσαμε εξαιτίας του αυξημένου κόστους συμμετοχής στις διεθνείς ή πανελλήνιες διοργανώσεις. Ο Αδάμ που οι γονείς του είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι έδωσε την εξής απάντηση:

«Από χρόνο και απόσταση όχι ποτέ, αλλά οι οικονομικές απαιτήσεις είναι ένα δύσκολο κομμάτι. Δεν θα το έλεγα αποτρεπτικό παράγοντα αλλά θα έλεγα πιο πολύ ότι εάν κάποια στιγμή αναγκαστώ να σταματήσω το κομμάτι το αγωνιστικό θα ήταν αυτός ο λόγος. Γιατί δεν έχουμε καμία βοήθεια από πουθενά ότι χρήματα χαλάμε τα χαλάμε από τη μητέρα μου και τον πατέρα μου και επειδή είναι ένα άθλημα που δεν είναι ούτε γνωστό ούτε διάσημο ούτε φαίνεται στην τηλεόραση δεν υπάρχουν χορηγίες εύκολα.»

Αλλά και η Παναγιώτα που είναι δεκαέξι ετών (16) και κατέχει διακρίσεις πέρα από το πανελλήνιο πρωτάθλημα σε διεθνής διοργανώσεις απάντησε στη συγκεκριμένη ερώτηση:

«Απόστασης και χρόνου όχι. Σίγουρα κάποιες συμμετοχές που είναι στο εξωτερικό θα υπήρχαν οικονομικά προβλήματα [...]. Αλλά ξέρετε είναι και κάτι που μου δίνει κίνητρο εκείνη τη στιγμή να λέω α η οικογένειά μου τα καταφέρνει δύσκολα, οπότε είναι ένας λόγος να προσπαθήσω πιο πολύ στο άθλημα»

5.2.6 Έλεγχος περί επινοημένης «Αθλητικής παράδοσης»

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να αντιπαραβάλλουμε ορισμένες απαντήσεις των αθλητών και αθλητριών στο ερώτημα για το αν η ενασχόληση με πολεμικές τέχνες αποτελεί ένα είδος «αθλητικής παράδοσης» για την περιοχή της Πετρούπολης. Η σύνδεση των απαντήσεων με την συγκεκριμένη ανάλυση του οικονομικού παράγοντα εδράζεται στην συσχέτιση του γούστου (taste) και των κοινωνικών τάξεων βάση της Μπουρντιανής θεωρίας για το ιδιαίτερο *habitus* των εκάστοτε κοινωνικών ομάδων. Η ομαδοποίηση των απαντήσεων εμφάνισε ορισμένες σημαντικές πτυχές που συνδέονται με την παραπάνω θεωρία. Πιο συγκεκριμένα οι αθλητές ερμηνεύουν τον όρο παράδοση σε σχέση με την μαζική συμμετοχή ή την παρουσία μεγάλου αριθμού σχολών στην πόλη. Από το σύνολο των αθλητών και αθλητριών τέσσερις (4) αναγνωρίζουν τον μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων στην ευρύτερη περιοχή, πέντε (5) από αυτούς υπογραμμίζουν τον αυξημένο αριθμό σχολών στην Πετρούπολη ενώ τέσσερις (4) συσχετίζουν τη δραστηριοποίηση με μαχητικά αθλήματα με τη δημοφιλία των σχολών ή ορισμένων αθλημάτων. Χαρακτηριστικά Ο Μανώλης είπε:

«Ναι η αλήθεια είναι αρχικά υπάρχουν πολλές σχολές πολεμικών τεχνών και ξέρω και αρκετά άτομα»

Και ο Αδάμ επίσης:

«Γενικά έχουμε πολλές σχολές για το μέγεθος Πετρούπολης και έχουμε από όλα τα αθλήματα τζούντο, καράτε, taekwondo, μποξ, πολλά! Εμένα αυτό προσωπικά μου αρέσει. Η παράδοση εντάξει, απλά θεωρώ ότι έτυχε, δεν είμαστε και Ιαπωνία»

Ενώ η Αλεξία αναφορικά με τη δημοφιλία ορισμένων αγωνισμάτων αναφέρει:

«Θα έλεγα ναι. Ξέρω πάρα πολλά παιδιά που πηγαίνουν ειδικά kickbox. Είναι και trend αυτές τις μέρες. Στα περισσότερα σχολεία άμα πας και ρωτήσεις με τι ασχολείστε θα πούνε kickboxing»

5.2.7 Έμφυλα ζητήματα

Από την έρευνα που έγινε στις σχολές πολεμικών τεχνών της περιοχής της Πετρούπολης πέρα από τον αριθμό των αθλούμενων ανά σχολή παρατηρήθηκε η αυξημένη συμμετοχή των κοριτσιών σε αυτές. Πιο χαρακτηριστικά ήταν τα δεδομένα για την κατανομή των αθλητών ανά φύλλο ιδιαίτερα στις δυο από τις τρεις σχολές που έγιναν οι επισκέψεις για τις συνεντεύξεις, ενώ παρόμοια εικόνα διαμορφώθηκε μετά από επίσκεψη σε περισσότερες σχολές ώστε να παρουσιαστεί μια γενικότερη εικόνα του αριθμού των συμμετεχόντων και της ανθρωπογεωγραφίας τους. Οι διευθυντές και προπονητές των σχολών «Πολύμαχον» και «Οδυσσέας» ανέφεραν εξ αρχής την ιδιαίτερη αυτή ποσόστωση μεταξύ των φύλλων. Μετά από διευκρινιστικές ερωτήσεις έδωσαν την εξήγηση πως το είδος της πολεμικής τέχνης που δραστηριοποιούνται διαφέρει ως προς την σφοδρότητα των επιθετικών κινήσεων και χτυπημάτων με μαχητικά αθλήματα όπως η πυγμαχία ή το kickboxing. Η παραπάνω υπόθεση ενδυναμώθηκε κατά την επίσκεψη στην τρίτη σχολή που έλαβαν χώρα συνεντεύξεις (West Warriors) και δραστηριοποιείται στο kickboxing. Εκεί η αναλογία των κοριτσιών είναι εμφανώς μικρότερη από των αγοριών (περίπου 25%) και παρόμοιο αποτέλεσμα βρέθηκε με τις επισκέψεις σε σχολές παρεμφερούς στυλ μαχητικών αθλημάτων. Στην ενότητα αυτή αναλύονται τα έμφυλα ζητήματα βάση των απαντήσεων των ερευνώμενων υποκειμένων σχετικά με ερωτήματα που αφορούν ινδάλματα στον αθλητισμό, την ενασχόληση με το άθλημα ως αυτοάμυνα ή λόγω διακρίσεων και πρωταθλητισμού, καθώς και με βάση την επιρροή των κοινωνικών σχέσεων από την δραστηριότητα αυτή.

Σχετικά με τα ινδάλματα των αθλητών και εστιάζοντα την προσοχή στις απαντήσεις των κοριτσιών στην αντίστοιχη ερώτηση (Έχεις κάποιο ινδάλμα σχετικό με τον αθλητισμό;) παρατηρούμε πως από τις έξι αθλήτριες που έδωσαν θετική απάντηση οι τρεις (6/3) ανέφεραν αθλήτριες πολεμικών τεχνών και οι δύο (2) τους προπονητές τους. Η Αλεξία εν προκειμένω είπε:

«Τον αδερφό μου και αθλητές από το ζίου ζίτσου. Συγκεκριμένα μία κοπέλα που έχει πάει στα world games και μου αρέσει το παιχνίδι της»

Και η Γωγώ:

«Δεν θα το έλεγα. Έχω κάποιους αθλητές που τους βλέπω και τους θαυμάζω όπως μία κοπέλα από την Αυστρία στο ζίου ζίτσου ή μία άλλη κοπέλα από το τζούντο. Γενικότερα από αυτόν κύκλο»

Παρατηρούμε εδώ πως οι απαντήσεις των αθλητών σχετίζονται με το άθλημα που δραστηριοποιούνται όμως διαφέρουν ως προς το φύλο των αθλητών ή αθλητριών που θεωρούνται ινδάλματα αναλόγως με το αντίστοιχο φύλο των ερωτηθέντων. Για παράδειγμα ο Μανώλης απαντάει:

«Σίγουρα έχω Διονύση και σαν προπονητή και σαν άνθρωπο και σαν αθλητή. Από κει και πέρα σαν στυλ παιχνιδιού ένα γάλο το Στίβεν ντα Κόστα και άλλον έναν Ιταλό από τις πολεμικές τέχνες»

Σχετικά με την χρησιμότητα της γνώσης ενός αθλήματος πολεμικής τέχνης ως αυτοάμυνα οι απαντήσεις των ερωτηθέντων παρουσιάζονται σχεδόν μοιρασμένες. Πέντε από οχτώ (5/8) τα αγόρια και τέσσερα από τα τρία (4/3) κορίτσια δίνουν θετική απάντηση. Η διαφορά των απαντήσεων αναλογικά με το φύλο των ερωτηθέντων εδράζεται στην πρόσληψη του αθλήματος ως καθοριστικής σημασίας για την προστασία και την αυτοάμυνα. Χαρακτηριστικά η Αλεξία λέει:

«Όχι δεν νομίζω. Υπάρχουν γονείς που πηγαίνουν τα παιδιά τους να μάθουν πολεμικές τέχνες για αυτοάμυνα αλλά θεωρώ ότι έχει να κάνει με το χαρακτήρα. Δηλαδή θεωρώ πως ακόμα και αυτές οι πολεμικές τέχνες έξω μπορεί να μην σε προστατέψουν»

Ενώ ο Αδάμ λέει:

«Όχι, όχι ίσα-ίσα. Εγώ αποφεύγω να εμπλακώ σε καυγάδες. Δεν μου αρέσει επειδή ξέρω τι ζημιά μπορεί να γίνει και μπορεί μετά να χάσω μία προπόνηση. Ξέρω πώς να εκμεταλλεύομαι τη δύναμή μου οπότε δεν το χρησιμοποιώ»

Αναφορικά με τον αντίκτυπο που έχει η δραστηριοποίηση των αθλητών και αθλητριών στον κοινωνικό τους περίγυρο παρουσιάστηκαν επίσης διαφοροποιήσεις σχετικά με το φύλο των ερωτηθέντων. Συγκεκριμένα όλα τα αγόρια απάντησαν θετικά στην επιρροή του αθλήματος στην κοινωνική ζωή τους ενώ οι απαντήσεις των κοριτσιών ήταν σχετικά μοιρασμένες. Παρουσιάζουμε ενδεικτικά τις απαντήσεις του Γιώργου και της Αλεξίας Λ.. Ο Γιώργος μας απαντάει στην ερώτηση:

«Φυσικά αρκετά σου δίνει πάνω από όλα αυτοπεποίθηση. Για παράδειγμα να μιλήσεις σε μία κοπέλα πιο εύκολα»

Ενώ η Αλεξία Λ. αναφέρει:

«Δεν ξέρω πώς επηρεάζει άμεσα. Σίγουρα έχω πάρει κάποια χαρακτηριστικά που αυτά είναι που είτε θα αρέσουν είτε όχι. Ας πούμε αυτοπεποίθηση, μαχητικότητα που σε πολλούς δεν αρέσουν οι τόσο δυναμικοί χαρακτήρες . Σαν έκφραση όμως ότι κάνω καράτε δεν νομίζω ότι επηρεάζει τόσο πολύ»

Κεφάλαιο 6ο Συμπεράσματα

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε, προσπάθησε να αναδείξει την κοινωνική σύνθεση και κατανομή των αθλητών και αθλητριών μαχητικών αθλημάτων στην περιοχή της Πετρούπολης. Σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή των σχολών πολεμικών τεχνών παρατηρήθηκε πως αυτές εμφανίζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση αρχικά σε γειτονιές του Δήμου πλησίον του κέντρου της πόλης και δευτερευόντως περιμετρικά του δημοτικού κολυμβητηρίου και του κλειστού γυμναστηρίου. Ο μικρότερος αριθμός σχολών πολεμικών τεχνών δραστηριοποιείται σε συνοικίες του Δήμου με τις ακριβότερες αξίες γης και στις αντίστοιχα λιγότερο ανεπτυγμένες. Το γεγονός πως ο μεγαλύτερος αριθμός σχολών συγκεντρώνεται σε κεντρικά σημεία της πόλης σε μια πρώτη ανάγνωση μπορεί να αιτιολογηθεί λόγω της εύκολης προσβασιμότητας που προσφέρει ο ρυμοτομικός σχεδιασμός του Δήμου. Παρατηρώντας όμως περισσότερο προσεκτικά βλέπουμε πως η γεωγραφική ανάπτυξη των σχολών συμβαδίζει με κεντρικά σημεία ενδιαφέροντος στην πόλη όπως το εμπορικό κέντρο στο οποίο δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός εργαζομένων και τις δημοτικές αθλητικές εγκαταστάσεις που επίσης παρουσιάζουν έντονη αθλητική δραστηριότητα. Στην έρευνα συμμετείχαν αθλητές ηλικίας δεκαέξι (16) έως είκοσι δύο (22) ετών και επιχειρήθηκε να αναδειχθεί το προφίλ των εφήβων και νέων που δραστηριοποιούνται σε αθλήματα πολεμικών τεχνών. Οι συνεντεύξεις με ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου που επιλέχθηκε ως μέθοδος για τη συγκεκριμένη έρευνα παρείχε την ευελιξία και την ελευθερία στον ερευνητή να αφουγκραστεί καλύτερα τα νοήματα και τις εμπειρίες των συμμετεχόντων μέσα από μια αλληλεπιδραστική διαδικασία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ισχυροποιούν την αρχική υπόθεση πως το στενό κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια – φίλοι) ασκεί σημαντική επιρροή κατά τη διαδικασία επιλογής των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Το γεγονός αυτό συμφωνεί με την θεωρία της πρακτικής του Pierre Bourdieu. Πιο χαρακτηριστικά η οικογένεια, οι φίλοι, το σχολείο, οι προπονητές λειτουργούν σαν ένα σύνολο που επηρεάζει τους αθλητές (Τσιώλης, 2014:104) και το σύστημα προτιμήσεων τους (habitus). Συγκεκριμένα παρατηρήθηκε πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ξεκίνησε την ενασχόληση με τις πολεμικές τέχνες σε μικρή ηλικία (4 έως 6 ετών), γεγονός που επιβεβαιώνει την παραπάνω θεωρία. Την υπόθεση αυτή ενδυναμώνει το γεγονός πως τόσο το οικογενειακό (γονείς και αδέρφια) όσο και το φιλικό περιβάλλον

των ερευνητικών υποκειμένων ασχολούνται ή ασχολήθηκαν στο παρελθόν με τον αθλητισμό και μεγάλο μέρος αυτών συγκεκριμένα με τις πολεμικές τέχνες.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας, ο οποίος αναδεικνύεται μέσα από την έρευνα είναι η καλλιέργεια των διαπροσωπικών σχέσεων και του κοινωνικού κεφαλαίου που αναπτύσσουν οι συμμετέχοντες. Και σε αυτή την περίπτωση η πλειοψηφία δείχνει να επηρεάζεται βάση δύο παραμέτρων. Πρώτων άμεσα, λόγω του κύκλου των φίλων ή των φιλικών σχέσεων που αναπτύσσονται γενικότερα στο πεδίο των συγκεκριμένων αθλημάτων. Και δεύτερον έμμεσα εξαιτίας της δραστηριοποίησης σε υψηλότερο επίπεδο η οποία και δείχνει να περιορίζει το φιλικό περιβάλλον σε στενότερα πλαίσια.

Η παραπάνω υπόθεση δε, συνδέεται άμεσα με την σημασία του σωματικού και του συμβολικού κεφαλαίου η οποία στη βάση της θεωρίας του Bourdieu καθορίζει την κατανομή της εξουσίας στο πεδίο του αθλητισμού και των πολεμικών τεχνών στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αναφορικά με το συμβολικό κεφάλαιο, ιδιαίτερα σε ανταγωνιστικότερο επίπεδο, οι αθλητές και οι αθλήτριες προσλαμβάνουν την ενασχόληση τους ως πρακτική που αυξάνει το τους κύρος κυρίως στον αθλητικό τους περίγυρο. Παράλληλα το ιδιαίτερο είδος ειδολογικού κεφαλαίου για τους αθλητές, δηλαδή το σωματικό κεφάλαιο, παρουσιάζεται ως σημαντικό για τον *ιδανικό* αθλητή μαχητικών αθλημάτων ενώ για τη μεγιστοποίησή του απαιτείται η συνεχής προσπάθεια και αφιέρωση χρόνου. Παρατηρήθηκε επίσης πως μεγάλο μέρος των συνεντευξιζόμενων προσλαμβάνει τη δραστηριοποίηση του στο πεδίο των πολεμικών τεχνών ως τρόπο ζωής και η σημασία αυτής τους της δραστηριοποίησης μεταφράζεται διαφορετικά ανάλογα με την εμπειρία και το επίπεδο τους στο άθλημα. Έτσι βλέπουμε πως αθλητές υψηλότερου επιπέδου αφομοιώνουν στην πρακτική τους υψηλές προπονητικές αξίες όπως για παράδειγμα την σημασία της αποκατάστασης, την αξία της σωστής διατροφής ή της πνευματικής προετοιμασίας ενώ εκείνοι που συμμετέχουν κυρίως για λόγους αναψυχής επικεντρώνονται στην σημασία της φυσικής κατάστασης με γενικότερους όρους. Τέλος αρετές που αναπτύσσονται ή απαιτούνται από τα αθλήματα των πολεμικών τεχνών όπως η πειθαρχία, η υπομονή, η αυτοσυγκέντρωση ακόμα και η ενίσχυση του σεβασμού για σώμα τους λειτουργούν ενισχυτικά κατά τη συμμετοχή τους σε αυτά και επιδρούν στον χαρακτήρα των αθλητών.

Ένα άλλο εύρημα της έρευνας δείχνει πως η ενασχόληση με τις πολεμικές τέχνες στην περιοχή της Πετρούπολης δεν επηρεάζεται άμεσα σε σχέση με το αίσθημα ασφάλειας που

προσφέρει η γνώση αυτών ως αυτοάμυνα αφού δεν θεωρείται επικίνδυνη περιοχή από τους συμμετέχοντες. Παρόλα αυτά μεγάλο μέρος των αθλητών και αθλητριών που συμμετείχαν στην έρευνα αναγνώρισαν την αξία της ενασχόλησης με τις πολεμικές τέχνες ως πρόσθετο προσόν αυτοπροστασίας εξαιτίας όμως μιας γενικότερης αίσθησης αυξανόμενης εγκληματικότητας και παραβατικότητας. Αποσυνδέοντας την ενασχόληση με την επικινδυνότητα της περιοχής παρατηρούμε πως η επιλογή του αθλήματος, ειδικότερα στους αθλητές υψηλότερου επιπέδου, διαδραματίζει μικρότερο ρόλο στην ενίσχυση του αισθήματος αυτοπροστασίας και ταυτίζεται περισσότερο με αγωνιστικούς όρους. Επίσης αναδεικνύεται η επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος στην επιλογή του αθλήματος ενισχύοντας ένα υποθετικό τρίγωνο αθλητισμός και δραστηριότητα – αυτοάμυνα – ασφάλεια το οποίο δύναται να ενταχθεί στην στρατηγική μεγιστοποίησης της ωφέλειας των συμμετεχόντων βάση της θεωρίας του Bourdieu ή ακόμα και να συνδεθεί με τις επιλογές και το γούστο κοινωνικών τάξεων σε σχέση με τη μετάδοση πολιτισμικού και εκπαιδευτικού κεφαλαίου από τους γονείς στα παιδιά. (Bourdieu, 2015:160-169) Ωστόσο παρά την αρχική ερευνητική παρατήρηση της μεγάλης συγκέντρωσης σχολών πολεμικών τεχνών στην πόλη δεν κατέστη δυνατή η ταυτοποίηση της με όρους «αθλητικής παράδοσης» και η συσχέτισή της στη συνέχεια με την τοπικότητα.

Επίσης μέσα από την έρευνα και αφού αναλύθηκαν τα δημογραφικά δεδομένα της περιοχής και το κοινωνικό στάτους των αθλούμενων παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο μέρος αυτών ανήκουν σε χαμηλότερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από το επαγγελματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων τους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση γίνεται εμφανής η συσχέτιση του γούστου και της κοινωνικής τάξης που εδράζεται στη μπουρντιανή θεωρία και συγκεκριμένα στην ανάλυση του συστήματος ταξικών έξεων. (Bourdieu, 2015:146-152) Υπό το πρίσμα αυτής της θεωρίας η συμμετοχή στις αθλητικές δραστηριότητες σχετίζεται αρχικά από το *habitus* που αντιστοιχεί στην εκάστοτε κοινωνική ομάδα. Στην περιοχή της Πετρούπολης παρατηρήθηκε πως υπάρχει μεγάλος αριθμός σχολών πολεμικών τεχνών ενώ οι συμμετέχοντες στην έρευνα συσχέτισαν τον αυξημένο αριθμό σχολών μαχητικών αθλημάτων με την αυξημένη συμμετοχή. Πέρα από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της περιοχής όμως παρατηρούμε πως οι αθλητές προσεγγίζουν σχολές πολεμικών τεχνών οι οποίες βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τον τόπο διαμονής τους και αντικειμενικά σχετίζεται με το κόστος συμμετοχής και μετακίνησης.

Ο ανδροκρατούμενος χαρακτήρας ως στερεότυπο των αθλημάτων που ερευνήθηκαν αποτέλεσε εφελτήριο για την περεταίρω διερεύνηση της συμμετοχής ανά φύλο. Παρατηρήθηκε πως υπάρχει μια εσωτερική διάκριση με βάση την επιθετικότητα και την σκληρότητα του εκάστοτε αγωνίσματος. Η εμπειρική έρευνα ανέδειξε πως πολεμικές τέχνες όπως το καράτε ή το ζίου ζίτσου που διατηρούν ηπιότερο προφίλ προσελκύουν μεγάλο αριθμό κοριτσιών ενώ τα αγωνίσματα που διακρίνονται για το βίαιο και σκληρό προφίλ τους όπως το kickboxing εμφανίζουν χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής κοριτσιών. Παράλληλα διαφοροποιημένη εμφανίζεται και η πρόσληψη των αθλούμενων ως προς τη σημασία των πολεμικών τεχνών σαν αυτοάμυνα σε σχέση με το φύλο. Είδαμε από τους αθλητές που πήραν μέρος στην έρευνα ότι θεωρούν την γνώση μιας πολεμικής τέχνης σημαντική για λόγους αυτοάμυνας ενώ οι αθλήτριες παρουσιάστηκαν περισσότερο διστακτικές ως προς την συγκεκριμένη πρακτική τους χρήση. Διαφοροποιημένη επίσης εμφανίζεται σε σημαντικό βαθμό η απάντηση των συμμετεχόντων ως προς τα σχετικά με τον αθλητισμό ινδάλματά τους. Όπως αναφέρει η Δ. Μακρυνιώτη η διαφοροποίηση αυτή σε συνθήκες ύστερης νεωτερικότητας δεν είναι μόνο φορέας στάτους και αντικείμενο διάκρισης κατά τη θεωρία του Bourdieu. Συνδέονται με την ταυτότητα και τον εαυτό, τα οποία βρίσκονται σε συνεχή διαδικασία συγκρότησης, ανασχηματισμού και μεταβολής με επίκεντρο την εξωτερική εμφάνιση. Η άσκηση ή η υγιεινή διατροφή μπορεί να διαφημίζονται ως τρόποι ενεργοποίησης του υποκειμένου και να ορίζονται ως μορφές ανάκτησης του ελέγχου πάνω στο σώμα οι οποίες ενδυναμώνουν την ταυτότητα και προσφέρουν προσωπική ευχαρίστηση, παράλληλα όμως υποτάσσουν ακόμη περισσότερο το σώμα στις κοινωνικές επιταγές. Σύμφωνα με τον Φουκώ άλλωστε, τα υποκείμενα καλούνται να υιοθετήσουν συγκεκριμένους τύπους συμπεριφοράς και να συμμετέχουν στη συλλογή ή τη διασπορά της γνώσης η οποία αναφέρεται σε ομάδες σωμάτων ή μεμονωμένα σώματα. (Μακρυνιώτη, 2004: 36-37)

Βιβλιογραφία

Bourdieu, Pierre (2015 [1979]). Η Διάκριση: Κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης. (Μτφρ. Κική Καψαμπέλη). Αθήνα: Πατάκη.

Γκόλτσος Κ., (2002), Ανασταλτικοί παράγοντες συμμετοχής στην δραστηριότητα αθλητισμού και αναψυχής «Ποδόσφαιρο σε γήπεδα μικρών διαστάσεων» (5χ5), Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Άσκηση και ποιότητα ζωής», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Κομοτηνή

Δορλή Ε., (2019), Οι επιλογές και οι απόψεις γονέων ως προς τις εξωσχολικές δραστηριότητες παιδιών δημοτικού, Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Κοινό πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Εκπαίδευση και ανθρώπινα δικαιώματα», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Ζαϊμάκης, Γ. «Ζητήματα της μεθοδολογίας και έρευνας στις μελέτες των σπορ». , Δημοσίευτο κείμενο, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία», ΕΑΠ

Ζαϊμάκης, Γ. (2015). «Θεωρητικά ρεύματα και προσεγγίσεις στην κοινωνιολογία του αθλητισμού». Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Ζαϊμάκης, Γ. (2020). Ζητήματα της μεθοδολογίας και έρευνας στη μελέτη του αθλητισμού. Πάτρα

Τσαρη, Φ., Πουρκός, Μ. (2015) Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογή στην Ψυχολογία και Εκπαίδευση. ΣΕΑΒ.

Καμπούρη Β., (2022), Ταυτότητες και ενσώματες εμπειρίες γυναικών που ασχολούνται με τις πολεμικές τέχνες στη Χαλκίδα, Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία», ΕΑΠ, Χαλκίδα

Κώστα Αι., (2022), Το κοινωνικό περιβάλλον ως παράγοντας επιλογής αθλήματος στην εφηβεία: Η ενασχόληση με τον κλασσικό αθλητισμό στο Βόλο, Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία», ΕΑΠ, Πάτρα

- Λελεδάκης, Κ. (2006). «Η αίσθηση της πρακτικής»: Μια θεωρία κοινωνικής κατασκευής του υποκειμένου, κοινωνικής δράσης και αναπαραγωγής της κοινωνίας». Επίμετρο στο P. Bourdieu, Η Αίσθηση της Πρακτικής. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Μακρυνιώτη, Δ. (2004). «Εισαγωγή». Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). Τα Όρια του Σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις. Αθήνα: Νήσος: σσ. 11-73
- Μηλιώνης, Α. (2005). «Η Πόλη της Πέτρας», Αθηνά
- Μπακαλάκη, Α. (2010). «Για το κοινωνικό φύλο στην ανθρωπολογία και την ελληνική εθνογραφία» Στο Β. Καντσά, Β. Μουτάφη και Ε. Παπαταξιάρχης (επιμ.) Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Μπλούχαρη Ν.(2021), Διακρίσεις Και Προστριβές Μεταξύ Μαθητών Της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Στο Μάθημα Της Φυσικής Αγωγής Στις Περιοχές Της Δυτικής Αθήνας, Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία», ΕΑΠ, Πάτρα
- Mauss, M. (2004). «Οι τεχνικές του σώματος». Στο M. Mauss. Κοινωνιολογία και ανθρωπολογία. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού πρώτου
- Παλαντζά Σπ. (2019), «Σύλλογοι Ερασιτεχνών Δρομέων: Αθλητικός Πολιτιστικός Σύλλογος Απόλλων Δυτικής Αττικής », Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία», ΕΑΠ, Πάτρα
- Παναγιωτόπουλος, Ν. (1994). Κείμενα κοινωνιολογίας. Αθήνα: Δελφίνι
- Παναγιωτόπουλος, Νίκος (2002). Η κοινωνιολογία του Pierre Bourdieu: Μια *passio sciendi*. Επιστήμη και Κοινωνία. Τεύχος 8-9. σσ. 229-244.
- Παπαθεοδώρου Α. (2021), *Η αντισφαίριση στην Πάτρα και ο «Αθλητικός Όμιλος Αντισφαίρισης Πατρών»*, Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία», ΕΑΠ, Πάτρα
- Παπακωνσταντινίδης, Λ. (2002) , *Ευαισθητοποιημένη Τοπική Κοινωνία*, Τυπωθήτω, Αθήνα
- Παπαταξιάρχης, Ε. (1997). «Το φύλο στην ανθρωπολογία (και την ιστοριογραφία)». Μνήμων, 19: 201-210.
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ

Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία,
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/9726> (τελευταία
επίσκεψη: 10/12/2022).

Ρόζα, Λ. (2009), Χωροκοινωνική εξέλιξη του Δήμου Πετρούπολης. Προβλήματα –
προοπτικές., Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή
αγρονόμων και τοπογράφων μηχανικών, Τομέας γεωγραφίας και περιφερειακού, Αθήνα

Στασινοπούλου, Ο. (1993). «Η τοπική κοινότητα στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», στο
Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση, τεύχος 2-3: σ. 47

Τσιάλου Ε., (2021), Η γυναίκα στις πολεμικές τέχνες. Η δημιουργία του ντοκιμαντέρ
Shadow Fighting., Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
«Πολιτισμική Πληροφοριακή και επικοινωνία», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

Τσουρκάνου, Α. Κεφάλα, Κ (2018). Η ανάπτυξη του Δήμου Πετρούπολης και του Δήμου
Μοσχάτου., Αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία, Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά
Τεχνολογικού Τομέα, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής και
Χρηματοοικονομικής, Αιγάλεω

Τσιώλης, Γ. (2014), Μέθοδοι και Τεχνικές ανάλυσης στην Ποιοτική και Κοινωνική Ερευνά.
Αθηνά: Κριτική

Τσιώλης Γ. (2018) «Η θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων, στο, Γ. Ζαϊμάκης (επιμ.)
Ερευνητικές διαδρομές στις κοινωνικές επιστήμες: θεωρητικές -μεθοδολογικές συμβολές
και μελέτες περίπτωσης, Ηράκλειο: Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης
Κοινωνικής Ερευνάς, 97-126.

Χατζηγιάνη Ε., (2004), Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των πελατών
χιονοδρομικών κέντρων, Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
«Άσκηση και ποιότητα ζωής», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και του Πανεπιστημίου
Θεσσαλίας, Τρίκαλα

Wacquant, L. (2004). «Μποξέρ επί το έργον: σωματικό κεφάλαιο και σωματική εργασία
στους επαγγελματίες πυγμάχους». Στο Δ. Μακρυνιώτη (επίμ). Τα Όρια του Σώματος.
Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις. Αθήνα: Νήσος, σ. 225-

- Kidd, B. (2013). "Sports and masculinity". *Sport in Society*, 16 (4) (2013): 553-564.
- Besnier, N. & Brownell, S. (2012). "Sport, Modernity, and the Body". *Annual Review of Anthropology*, V. 41: 443-459.
- Giddens A. (2009), «Κοινωνιολογία». Αθήνα: GutenbergTomlinson A. (2004). Pierre Bourdieu and the Sociological Study of Sport: Habitus, Capital and Field. In R. Giulianotti (ed.), *Sport and Modern Social Theorists*, pp. 161-173. New York: Palgrave Macmillan.
- Jenkins, Richard (1992). Pierre Bourdieu. (Key sociologists). London and New York: Routledge.

Πηγές από το διαδίκτυο

<https://maps.gsis.gr/valuemaps/>
<https://sodateia.gga.gov.gr>
<https://www.statistics.gr>
<https://eige.europa.eu/el/in-brief>

Παράρτημα Α: Χάρτης του Δήμου Πετρούπολης

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

- 1 ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 2 ΑΡΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 3 ΑΙΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 4 ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 5 ΕΙΡΗΝΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 6 Δ.Α.Ο.Π. (ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ)

ΜΠΑΣΚΕΤ

- 1 ΑΡΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 2 ΙΡΙΔΑ
- 3 ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 4 Δ.Α.Ο.Π.
- 5 WAVES

TENNIS

- 1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 2 Όμιλος Ανταφώρησης Πετρούπολης (Ο.Α.Π.)

ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΑ

- 1 ALTERLIFE
- 2 ΣΤΑΔΙΟ
- 3 YANA
- 4 FIT WELL
- 5 FITNESS FACTORY
- 6 CORE OF FITNESS
- 7 FITNESS HOUSE
- 8 CURVES

ΚΟΛΥΜΒΗΣΗ

- 1 Γυμναστικός Σύλλογος Πετρούπολης (Γ.Σ.Π.)
- 2 ΑΙΟΛΟΣ
- 3 ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 4 Δ.Α.Ο.Π.

WATER POLO

- 5 ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

ΒΟΛΕΥ

- 1 Γ.Σ.Π.
- 2 Δ.Α.Ο.Π.

ΕΝΟΡΓΑΝΗ - ΡΥΘΜΙΚΗ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

- 1 Δ.Α.Ο.Π.
- 2 ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ - YOGA - PILATES ΔΗΜΟΥ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

- 1 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ
- 2 YOGA - PILATES

ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ - ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ - ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

- 1 ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 2 Π.Δ.Σ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΟΠΑΔΩΝ

Ο.Σ.Φ.Π.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΩΝ ΑΕΚ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

- 1 ΤΖΟΥΝΤΟ & ΣΚΟΠΟΒΟΛΗ - ΟΛΥΜΠΙΟΣ
- 2 KARATE - ΟΔΥΣΣΕΑΣ
- 3 KICK BOX & MAI TAI - ΜΠΟΥΛΑΣ CAMP
- 4 TAE KWON DO A.G.S. - ΓΑΛΑΞΙΑΣ
- 5 SAOLIN KUNG FU - SAOLIN DOJO2
- 6 KARATE & JIU JITSU - ΠΟΛΥΜΑΧΟΝ
- 7 KENDO & KARATE - ARENA DOJO
- 8 KICK BOXING & KRAV MAGA - FIGHTING LAB PETROUPOLI
- 9 JUDO - ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 10 JUDO - ΑΣ ΚΟΜΠΡΑ ΙΛΙΟΥ
- 11 KICK BOXING - ΕΥΡΥΔΑΜΑΣ SHARK GYM
- 12 KICK BOX & MAI TAI - WEST WARRIORS
- 13 ΑΣ ΚΟΜΠΡΑ ΙΛΙΟΥ - KARATE
- 14 EY ZHN - ΠΥΤΜΑΧΙΑ

Παράρτημα Β: Ερωτηματολόγιο/Εντυπο συγκατάθεσης

Ερωτηματολόγιο συνέντευξης

Α' Δημογραφικά χαρακτηριστικά

- Ηλικία
- Επάγγελμα
- Μορφωτικό επίπεδο

Β'. Άθλημα και κοινωνικό περιβάλλον

- Πότε ξεκίνησες τις πολεμικές τέχνες, πόσα χρόνια ασχολείσαι, με ποια συχνότητα εβδομαδιαία και πώς μετακινείσαι για τις προπονήσεις ή τους αγώνες;
- Επάγγελμα μητέρας και πατέρα
- Εκπαίδευση μητέρας και πατέρα
- Υπήρξε εξωτερική προτροπή για το συγκεκριμένο άθλημα;
- Οι φίλοι ή οι γονείς ασχολούνται με το συγκεκριμένο άθλημα ή με κάποιο άλλο σπορ;
- Πόσο κοντά στο σπίτι σου είναι η συγκεκριμένη δραστηριότητα και ποιος είναι ο τρόπος μετακίνησης;
- Υπήρξε στο παρελθόν κάποιο άθλημα ή δραστηριότητα που να ήθελες να ακολουθήσεις όμως ήταν αποτρεπτικοί διάφοροι εξωτερικοί παράγοντες όπως απόσταση, εξειδικευμένος εξοπλισμός, υψηλό κόστος συμμετοχής;

Γ'. Οι πολεμικές τέχνες και τα είδη κεφαλαίου (Κοινωνικό, πολιτισμικό, ειδολογικό).

- Έχεις κάποιο ίνδαλμα σχετικό με τον αθλητισμό;
- Πόσο πιστεύεις πως ο αθλητισμός και πιο συγκεκριμένα το συγκεκριμένο άθλημα διαμορφώνουν τις κοινωνικές σου σχέσεις;

- Πώς συνδέεται το άθλημα με τον χαρακτήρα και την προσωπικότητά σου και αν αυτό επηρεάζει την ψυχολογία σου
- Υπήρξαν ποτέ εξωτερικοί παράγοντες που ήταν αποτρεπτικοί για τη συμμετοχή σου στο άθλημα; (οικονομικές απαιτήσεις, χρόνος, απόσταση)
- Πιστεύεις πως η ενασχόληση με το συγκεκριμένο άθλημα αυξάνει το κύρος σου στον κοινωνικό και αθλητικό σου περίγυρο (διακρίσεις, μετάλλια, νίκες)
- Υπάρχει κάποια άλλη δραστηριότητα που αφιερώνεις τον ελεύθερο σου χρόνο; (Μουσικό όργανο, ξένες γλώσσες, ομαδικό άθλημα, θέατρο, χοροί, άλλο ομαδικό ή ατομικό άθλημα)
- Υπάρχουν συγκεκριμένες απαιτήσεις στο συγκεκριμένο άθλημα που απαιτούν χρόνο και προσπάθεια πέρα από τις προπονήσεις σου;

Έντυπο συγκατάθεσης

Αγαπητοί αθλητές,

η διπλωματική μελέτη διεξάγεται στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Τμήματος Αθλητικών Σπουδών, του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, με Θέμα «ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ».

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των κοινωνικών προεκτάσεων του φαινομένου του αθλητισμού στην περιοχή της Πετρούπολης. Θα μελετήσουμε τους λόγους για τους οποίους ένας νέος – νέα αποφασίζει να ασχοληθεί με κάποιο άθλημα και συγκεκριμένα αυτό των πολεμικών τεχνών. Επίσης θα προσπαθήσουμε να δούμε αν η παραπάνω επιλογή σχετίζεται με εξωτερικούς παράγοντες όπως το κοινωνικό ή οικονομικό του περιβάλλον.

Η συμμετοχή σας στην μελέτη είναι εθελοντική, και ανώνυμη.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Υπέθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.